

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä (toim.)

Korkeakouludiplomi

Osaamiskokonaisuuksia kaikille

Korkeakouludiplomi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA 216

ELINA KIRJALAINEN
TYTTI PINTILÄ
(TOIM.)

Korkeakouludiplomi

OSAAMISKOKONAISUUKSIA KAIKILLE

jamk.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA -SARJA
Toimittaja • Teemu Makkonen

© 2016

Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä (toim.)

KORKEAKOULUDIPLOMI
Osaamiskokonaisuuksia kaikille

Kannen kuvat • Hanna-Kaisa Hämäläinen,
Antti Kurola, Tero Takalo-Eskola
Ulkoasu • JAMK / Pekka Salminen
Taitto • Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print • 2016

ISBN 978-951-830-415-2 (PDF)
ISSN 1456-2332

JAKELU

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35, 40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/julkaisut

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	7
LUKIJALLE.....	8

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

1 KORKEAKOULUDIPLOMI OSANA SUOMALAISTA KORKEAKOULUTUSTA JA KORKEAKOULUPOLITIIKKA.....	12
1.1 Suomalainen korkeakoulupolitiikka ja koulutustaso kansainvälisessä vertailussa	12
1.2 Onko suomalaisten osaamisen notkahdus tilastoharha vai todellisuutta?.....	13
1.3 Aikuisen paikka korkeakoulussa.....	16
Lähteet	18

Maarit Korva

2 AVOIN AMMATTIKORKEAKOULU KEHITTÄMÄSSÄ TYÖELÄMÄOSAAJIA.....	21
2.1 Toimiva väylä tutkintokoulutukseen	21
2.2 Avoin korkeakouluopetus aikuisväestön lisäkouluttajana	22
2.3 Osaaminen, kokonaisuus vai tutkinto?	23
2.4 Korkeakouludiplomit osaamisen nivojina	24
2.5 Työelämä, oletko valmis?.....	25
Lähteet	26

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

3 KORKEAKOULUDIPLOMI-KOKEILUN TOTEUTUS JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUSSA	29
Lähteet	32

Aila Pikkarainen & Raija Lundahl

4 GERONTOLOGINEN KUNTOUTUS	34
4.1 Yhteiskunnalliset haasteet korkeakouludiplomikoulutuksen taustalla	34
4.2 Gerontologisen kuntoutuksen koulutukseen hakeutuminen ja valinnat	35
4.3 Opintojen rakenne ja pedagogiset toimintatavat.....	37
4.4 Gerontologisen kuntoutuksen korkeakouludiplomikoulutuksen arviointi ja johtopäätökset.....	40
Liite 1. Gerontologisen kuntoutuksen kehittämishankkeiden aiheita.	44
Lähteet	45

Eero Aarresola, Sami Kantanen & Sanna Nieminen

5 HANKINTAOSA AJA	46
5.1 Hankintaosaamiselle yhä suurempi tarve organisaatioissa	46
5.2 Koulutuksen toteutus	47
5.3 Hyvä ryhmä onnistumisen perustana	50
5.4 Hankintaosaaminen korkeakouludiplomikoulutuksena	52
5.5 Ketterä kokeilu kannattaa	53
Lähteet	56

Maija Haaranen, Ari Karsikas & Pertti Pernu

6 HENKILÖSTÖ- JA TALOUSOSA AJA	57
6.1 Koulutuksen lähtökohdat	57
6.2 Vahvoja signaaleja osaamistarpeista	58
6.3 Koulutuksen kustannukset	59
6.4 Opintojaksojen suunnittelu ja toteutus opettajan näkökulmasta... ..	60
6.5 Tutorointi ja mentorointi verkko-opiskelijan tukena	62
6.6 Opiskelijoiden palaute ja kehittämisideat	63
6.7 Koulutuksen tavoitteiden toteutuminen	63
Lähteet	64

Jaana Auer

7 MAATALOUSYRITTÄJÄN LIIKETOIMINTAOSAAMINEN	66
7.1 Työkaluja maatalouden murrokseen.....	66
7.2 Maatalousyrittäjän liiketoimintaosaaminen -koulutuksen toteutus..	67
7.3 Haasteellisen toteutuksen tulosten arviointia	69
7.4 Kehittämisehdotukset	70
Lähteet	71

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

8 KORKEAKOULUDIPLOMI JAMKIN, SIDOSRYHMIEN JA KANSAINVÄLISEN KORKEAKOULUKENTÄN NÄKÖKULMISTA	72
8.1 Sidosryhmien näkökulmat korkeakouludiplomiin.....	72
8.2 Korkeakouludiplomi kansainvälisen kehityksen osana	75
8.3 Korkeakouludiplomi Jyväskylän ammattikorkeakoulun toiminnan kehittäjänä	78
Liite 1: Korkeakouludiplomien ohjausryhmä	80
Lähteet	81

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

9 KORKEAKOULUDIPLOMI – OSAAMISKOKONAISUUKSIA KAIKILLE	83
KIRJOITTAJAT.....	88

TIIVISTELMÄ

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä (toim.)

Korkeakouludiplomi. Osaamiskokonaisuuksia kaikille.

(Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 216)

Opetus- ja kulttuuriministeriön esityksen pohjalta Jyväskylän ammattikorkeakoulu toteutti korkeakouludiplomeja pilotoivan hankkeen 2013–2015. Tavoitteena oli selvittää työelämän tarvetta korkeakoulututkintojen osista muodostetuille, tarjontaa ja osallistujapohjaa monipuolistaville osaamiskokonaisuuksille. Vastaavat korkeakoulutasoiset koulutukset ovat yleistyneet kansainvälisesti.

JAMK toteutti avoimena korkeakoulutuksena neljä korkeakouludiplomikoulutusta: gerontologinen kuntoutus, hankintaosaaja, henkilöstö- ja talousosaaja sekä maatalousyrittäjän liiketoimintaosaaminen. Opiskelijoiden tavoitteena oli osaamisen laajentaminen, oman työn kehittäminen ja uralla eteneminen. Koulutuksen onnistumisen kannalta oli tärkeää, että ohjaukseen panostettiin, ryhmäytymistä tuettiin ja toteutusmallit olivat joustavia.

Opiskelijat pystyivät kehittämään osaamistaan omista ja työelämän tarpeista lähtien riippumatta pohjakoulutuksestaan. Koulutuksen vahvuudeksi koettiin vertaisoppimista ja verkostoitumista edistävät ryhmät. Myös kustannukset olivat opiskelijalle maltilliset. Tarvittaessa opinnot voidaan hyväksilukea tutkintokoulutukseen.

Korkeakouludiplomeilla voidaan nopeasti ja joustavasti toteuttaa työelämän tarpeisiin vastaavia vaihtelevia osaamiskokonaisuuksia. Opiskelijat ja työnantajat ovat arvostaneet valmiiksi paketoituja, selkeitä ja riittävän syvällisiä 60 opintopisteen osaamiskokonaisuuksia.

Avainsanat: aikuiskoulutus, avoin korkeakoulutus, gerontologinen kuntoutus, hankintaosaaja, henkilöstö- ja talousosaaja, korkeakouludiplomi, korkeakoulupolitiikka, liiketoimintaosaaminen, maatalousyrittäjä, osaamiskokonaisuus, polkuopinnot, työelämälähtöisyys, täydennyskoulutus, väylä

LUKIJALLE

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

Korkeakouludiplomi on muutamassa vuodessa alkanut vakiintua terminä suomalaisen korkeakoulupolitiikan kentälle. Alle kolme vuotta sitten nimike tuli Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) korkeakoulutuksen rakenteita kehittäneen työryhmän kautta ensi kertaa julkiseen keskusteluun. Se on suora käänнос eurooppalaisesta Diploma of Higher Education – osaamiskokonaisuudesta. OKM:n korkeakouludiplomiehdotuksessa ei siis alun alkaenkaan esitetty Suomeen kaksivuotista korkeakoulututkintoa. Kansainvälisiä esimerkkejä, muun muassa *Associate Degree* -tutkintoa oli toki esitelty Monipuoliset ja sujuvat opintopolut –muistiossa korkeakouludiplomin taustana.

Julkisuudessa tämä kuitenkin unohdettiin, ja keväällä 2013 saatiin seurata kiivasta korkeakoulupoliittista debattia ”tynkätutkintoja” vastaan. Myös OKM:n oman työryhmän allekirjoittajista suurin osa jätti korkeakouludiplomeja vastustavan lausuman tai mielipiteen muistion loppuun. On kiinnostavaa pohtia, miksei edes muistion työryhmä ollut lukenut annettuja ehdotuksia avoimen korkeakoulutuksen periaatteiden mukaisten osaamiskokonaisuuksien ideasta, vaan oli lukenut rivien välistä sanan tutkinto?

Yhtenä kritiikin kohteena oli, ettei vastaavanlaisia kokonaisuuksia löydy Bolognan prosessin rakenteista. Toukokuussa 2015 Bolognan prosessiin ministerikokouksessa Jerevanissa korkeakouludiplomia vastaavat *short cycle higher education* -kokonaisuudet virallistettiin tasolle 5, joten myös Suomen tulee tunnistaa ja tunnustaa tällaisessa koulutuksessa hankittu osaaminen.

Huolimatta yleisestä kritiikistä korkeakouludiplomi-ideaa kohtaan Jyväskylän ammattikorkeakoulu haki ja sai rahoituksen pilotoida korkeakouludiplomeita kesällä 2013. Käytännön toteuttajilla oli siis edessä erittäin mielenkiintoinen haaste. Hankkeessa pohdittiin tarkkaan OKM:n näkökulmia ja mietittiin, mikä olisiärkevin tapa lähestyä annettuja tavoitteita. Hankehakemuksessa esitetyt toimenpiteet oli nopeasti saatava käytäntöön, sillä rahoitus oli saatu uudenlaisten koulutuksen luomiselle, markkinoinnille, toteutukselle ja arvioinnille vain syyskuusta 2013 elokuun 2015 loppuun asti. Hankkeen aikana rahoituksen käyttöoikeus sai jatkoa huhtikuulle 2016, mikä helpotti koulutusten loppuunsaattamista vuoden 2015 aikana sekä ja raportointia vuoden 2016 alussa.

Loppujen lopuksi pilotointitehtävä osoittautui varsin yksinkertaiseksi. Jyväskylän ammattikorkeakoulu tiedosti hyvin ne osaamisvajeet, joihin eri-

laisissa koulutus- ja työllisyyspoliittisissa lausunnoissa viitattiin toistuvasti. Suomalaisilla on toisaalta korkea koulutustaso, toisaalta taas osalla ei ole korkeakoulutusta ollenkaan tai osaaminen ei vastaa nykypäivän tarpeisiin. Siirtyminen ammatilliselta toiselta asteelta korkeakoulutukseen ei ole sujuvaa, ja avoimen korkeakoulun väylä tutkintokoulutukseen ei vedä toivotulla tavalla. Jotkut voivat suorittaa saman tasoisia tutkintoja tutkintojen päälle, kun osa ei pääse sisälle siihen ensimmäiseenkin tutkintokoulutukseen. Tähän ollaan hakemassa ratkaisua kiintiöimällä aloituspaikkoja ensimmäistä tutkintopaikkaa hakeville. Koulutuskentässä tarvitaan raja-aitojen purkua sekä ennen korkea-astetta että korkea-asteiden välillä. Avoimen korkeakoulutuksen jäsentämistä tarvitaan selkein osaamiskokonaisuuksin. Korkeakoulujen tulee voida tarjota joustavia ja nopeita ratkaisuja akuutteihin korkeakoulutusta vaativiin osaamis- vajeisiin.

Avointa korkeakoulutusta sekä korkeakouludiplomin taustalla vaikuttanutta kontekstia käsitellään tarkemmin julkaisun ensimmäisessä ja toisessa luvussa. Luvussa kaksi JAMKin avoimen ammattikorkeakoulun suunnittelija Maarit Korva kuvaa avoimen ammattikorkeakoulun potentiaalia työelämäosaajien kehittäjänä ja korkeakouludiplomin mahdollista paikkaa avoimessa korkeakoulutuksessa. Kolmannessa luvussa hankkeen projektihenkilöstö, projektisihteeri Elina Kirjalainen ja projektipäällikkö Tytti Pintilä avaavat niitä ongelmakohtia, joihin korkeakouludiplomilla pyrittiin vastaamaan.

Korkeakouludiplomille asetetut tavoitteet olivat luettavissa selkeästi OKM:n muistiosta. Käytännön toteutukseen oli mahdollista ryhtyä hyvin-kin nopeasti, sillä JAMK tunsu alueensa osaamisvajeet ja omat koulutusvahvuutensa. Korkeakouludiplomihankkeen alkua ja mukaan hakeutuneita opiskelijoita on käsitelty jo Elina Kirjalaisen ja Tytti Pintilän artikkelissa Korkeakouludiplomi – taustat ja pilotointi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa 2013–2015. Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen Korkeakouludiplomi-kokeiluhankkeen seuranta- ja arviointitutkimuksen väliraportissa (2015) on kuvattu laajasti projektin alkuvaiheita, korkeakouludiplomeihin kohdistuneita odotuksia, JAMKin henkilöstön näkemyksiä, suunnitteluprosessia, markkinointia, opiskelijavalintaprosessia sekä pedagogisia ratkaisuja.

Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos julkaisee myös seuranta- ja arviointitutkimuksensa loppuraportin tammikuussa 2016. KTL:n laaja-alaisten asiantuntijoiden kanssa käydyt keskustelut ja heidän tekemänsä tutkimukset ovat olleet kullannarvoinen apu jo projektin aikana, ja seuranta- ja arviointiraportti tuottaa uutta arvokasta tietoa myös suomalaisille korkeakoulupäätäjille.

Koska korkeakouludiplomien alkuvaihetta on käsitelty jo laajasti, keskitytään käsillä olevassa julkaisussa tuomaan esille koulutuskokeilujen oma ääni. Jokainen koulutuspilotti kertoo luvuissa 4–7 kokemuksistaan uudenlaisten osaamiskokonaisuuksien suunnittelusta ja toteutuksesta sekä havainnoistaan koulutusmallin toimivuudesta. Artikkelien kirjoittajat ovat olleet sekä käytännön toteuttajina piloteissa että jäseniä korkeakouludiplomin JAMK-tiimissä. Jokainen koulutus sai pilottikoulutukseksi valitsemisen jälkeen hyvin vapaat kädet kehittää juuri omalle alalle ja havaittuun osaamisvajeeseen vastaava koulutus sekä AMK- että mahdollisesti myös YAMK- tutkintojen sisältä löytyvistä tarjonnasta. Jokaisen koulutuksen budjettiraami oli saman laajuinen. Vain koulutusten laajuus ja toteutusaika sovittiin yhdessä, ja säännöllisissä tiimipalavereissa seuratiin ja ohjattiin tarvittaessa pilotteja. On mielenkiintoista havaita, miten erilaisiksi toteutukset muodostuivat ja miten hyvin erilaiset pilotit rikastuttivat korkeakouludiplomihanketta.

Korkeakouludiplomi-tiimiin kuuluivat lehtori Jaana Auer, koulutuksen kehittämispäällikkö Hannu Ikonen, koulutus- ja T&K-päällikkö Sami Kantanen, lehtori Ari Karsikas, projektisihteeri Elina Kirjalainen, suunnittelija Maarit Korva, yliopettaja Sanna Nieminen, koulutus­päällikkö Pertti Pernu, asiantuntija Pirkko Perttinen, lehtori Aila Pikkarainen, projektipäällikkö Tytti Pintilä ja lehtori Mirja Riipinen. On ollut antoisaa työskennellä osaavien ja kehitystyöstä innostuneiden aikuiskoulutuksen asiantuntijoiden kanssa.

Koska korkeakouludiplomihanke on ollut kiinnostuksen kohteena sekä Suomessa että kansainvälisesti, on ollut vaivatonta kerätä näkökulmia sekä avoimen korkeakoulutuksen asiantuntijoilta että kansainvälisestikin syntyneeltä verkostolta. Suomessa korkeakouludiplomeista on keskusteltu avoimen korkeakoulutuksen verkostotapaamisissa ja sekä JAMKin että KTL:n esitellessä hankkeen tuloksia eri seminaareissa. Näiden kautta on sekä levitetty tietoisuutta osaamiskokonaisuuksista sekä saatu monipuolisia kehittämisideoita korkeakoulutoimijoilta. Kansainvälisten verkostoista tälle hankkeelle merkittävimmiksi muodostuivat EURASHE sekä Chain5, joista kerrotaan lisää luvussa 8.2.

Työvoimaviranomaisten kanssa hankkeen aikana käydyt keskustelut auttoivat ymmärtämään korkeakoulutasoisen osaamiskokonaisuuden arvon myös Jyväskylän ammattikorkeakoulun toiminta-alueella, jossa korkeakoulutettujen työttömyysaste on maan synkimpiä. Työttömän työnhakijan mahdollisuudet opiskella avoimessa korkeakoulutuksessa ovat edelleen rajalliset, ja toivomme, että tämä hanke on osaltaan edesauttamassa ongelman ratkaisua. Oman itsensä kehittäminen ei voi koskaan olla este työllistymiselle.

Korkeakouludiplomihankkeen ohjausryhmä (luku 8, liite 1) koostui sekä niistä ammattiliittojen edustajista, jotka aluksi suhtautuivat hyvinkin kriittisesti

korkeakouludiplomin ideaan, että jokaisen pilottikoulutuksen omista työnantajaedustajista. Panoksensa ohjausryhmälle antoi myös työvoimahallinnon edustaja, opiskelijajäsen sekä edustusto JAMKin johdosta ja henkilöstöstä. Asiantuntijoina mukana oli KTL:n myös tutkijoita. Ohjausryhmätyöskentely toi mukanaan arvokasta elinkeinoelämän näkökulmaa. Työnantajien edustajat kannustivat arkipäivän kokemusten valossa luomaan selkeitä, laadukkaita osaamiskokonaisuuksia, joita rekrytoijienkin on helppo ymmärtää. Julkaisun kahdeksannessa luvussa avataan näitä korkeakouludiplomihankkeen tuloksia kokonaisuudessaan niin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa kuin laajemmasakin suomalaisessa ja kansainvälisessä kontekstissa.

Yhteenvedossa esitetään korkeakouludiplomihankkeen kokemusten kautta muodostunut kuva siitä, miten laajat osaamiskokonaisuudet sopisivat osaksi suomalaista korkeakoulutuskenttää.

Jyväskylässä Lucian päivänä 2015

Elina Kirjalainen ja Tytti Pintilä

1 KORKEAKOULUDIPLOMI OSANA SUOMALAISTA KORKEAKOULUTUSTA JA KORKEAKOULUPOLITIIKKAA

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

1.1 SUOMALAINEN KORKEAKOULUPOLITIikka JA KOULUTUSTASO KANSAINVÄLISESSÄ VERTAILUSSA

Ajatus korkeakouludiplomeista syntyi korkeakoulutuksen kiivaassa kehitysvaiheessa 2010-luvun alussa. Korkeakoulutuksen resursseja niukennettiin, mutta samalla kannettiin huolta suomalaisten korkeakoulutustason laskusta. Suomea oli totuttu pitämään koulutuksen eurooppalaisena mallimaana, mutta erilaisissa seuranta- ja vertailututkimuksista voitiin havaita, että Suomi oli jäämässä keskikastiin kehityksessä (mm. OECD 2013). Suomen koulutuskentässä ilmeni voimakasta paradoksaalisuutta, johon peilaten korkeakouludiplomin idea näyttäytyi hyvin käyttökelpoisena. Seuraavassa kuvataan, mihin tilanteeseen pilotointi haki ratkaisuja.

Suomessa koulutus on ymmärretty tärkeäksi sosiaalisen nousun ja henkilökohtaisen kehittymisen mahdollistajaksi. Investointi koulutukseen inhimillisenä pääomana on nähty kannattavana sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta, koska koulutuspanostuksilla on yleensä positiivinen vaikutus yksilön tuloihin ja tuottavuuteen. (Asplund & Maliranta 2006.) Myös Kokkinen (2013) on osoittanut, että kansalaisten korkealla koulutustasolla on selkeä yhteys talouskasvuun ja hyvinvoinnin lisääntymiseen. Koulutuspolitiikalla on pyritty ohjaamaan koulutusjärjestelmää vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan tarpeita. Tilastokeskuksen (2007) tutkimuksen valossa suomalaisten koulutustaso onkin jatkuvasti noussut ja Suomi on kehittynyt suhteellisen nopeasti maatalousvaltiosta korkean tuottavuuden ja huipputeknologian maaksi. Tässä kehityskulussa oleellinen tekijä on ollut koulutettu ja pätevä työvoima.

Suomalaisen koulujärjestelmän perusta on elinikäiseen oppimiseen ja tasa-arvoon pohjautuva koulutuspolitiikka. Tätä on myös painotettu koulutuspolitiikkaa ohjaavissa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmissa 1980-luvulta asti. (Ahola 2015, 34–40.) Erityisen tasa-arvoistava piirre suomalaisessa tutkintokoulutuksessa on sen maksuttomuus – oli kyseessä sitten ensimmäinen tutkinto tai kymmenes. Suomalaisten innokas kouluttautuminen

sekä erityisesti korkeakoulutuksen kasvattamiseen tähtäävä koulutuspolitiikka on saanut osakseen myös kritiikkiä, ja koulutuspoliittisen diskurssin eräs keskeinen aihe on ylikoulutus. On myös kuvattu, miten koulutuserä on nakertanut korkea-asteen tutkintojen arvoa. Koulutuserän laajenemisella on havaittu yhteys tutkintojen arvon alenemiseen. (Aro 2014). Ylikoulutukselle ei kuitenkaan ole olemassa mitään yksiselitteistä, keskustelijasta riippumatonta määritelmää (Witting 2014).

1.2 ONKO SUOMALAISTEN OSAAMISEN NOTKAHDUS TILASTOHARHA VAI TODELLISUUTTA?

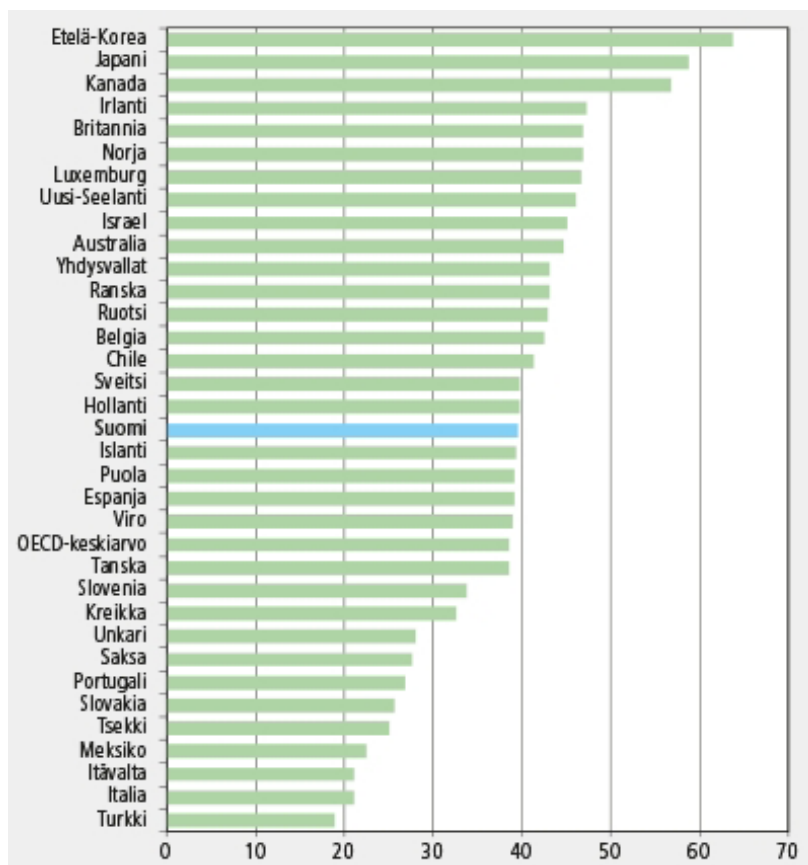
Tilastokeskuksen (2012) mukaan korkeasti koulutetun väestön määrä kasvoi 26 prosenttia 2000–2011 ja lähes joka kolmannella työikäisellä suomalaisella, 1,2 miljoonalla, oli vähintään alimman korkea-asteen tutkinto vuonna 2011. Erityisesti naisten koulutustason nousu on ollut nopeaa Suomessa viimeisten vuosikymmenten aikana. Miksi suomalaiset päättäjät ovat siis huolissaan korkean koulutustasomme laskusta?

OKM:n muistiossa (2015, 11) Suomi osaamisen kasvu-uralle esitetään Suomen tilanne varsin karuna:

”Suomen osaamistason kasvun pysähtyminen ja oppimistulosten laskusuunta tulee saada kääntymään uudelle kasvu-uralle. Suomi on menettämässä asemansa koulutuksen mallimaana. Suomen vahvuutena toiminut koulutuksen tasa-arvo näyttää heikentyneen ja sosiaalinen tausta vaikuttavan yhä voimakkaammin oppimistuloksiin. Lisäksi suomalaisten koulutustason nousu on pysähtymässä ja koulutusrakenne vakiintumassa nykytasolle. Myös kilpailijamaita heikompi työllisyysasteen kehitys, huoltosuhteen heikkeneminen sekä puutteet osallisuudessa, elämänhallinnassa ja hyvinvoinnissa ovat vakavia yhteiskunnallisia haasteita. Julkisen sektorin vähenevien taloudellisten voimavarojen ja kokonaisuohjauksen vahvistumisen vuoksi hyvinvointiyhteiskunnan kehittäminen edellyttää jatkossa hallinnon toimintojen uudelleen arviointia, rakenteiden ja ohjauksen uudistamista sekä uusia tapoja palveluiden järjestämiseen.”

Suomen sijoittuminen kansainvälisissä koulutusvertailuissa riippuu kuitenkin siitä, miten koulutustasoa mitataan: lasketaanko *alimman korkea-asteen* (Suomessa entinen opistoaste, mm. merkonomi-, sairaanhoitaja- sekä opistoinsinöörin koulutus) tutkinnon suorittaneet mukaan korkea-asteelle. Sekä eurooppa-

laisessa tutkintojen viitekehyksessä EQF:ssä että Unescon ISCED-koulutusastejaottelussa (2011) korkeakoulutus sijoittuu asteikolle 5–8 eli tasolla 5 on *alin* korkea-aste. Myös Eurostat sisällyttää tilastoinnissaan tasolle 5 sijoitetut tutkinnot osaksi korkea-asteen tutkintoja. Näin ollen maat, joissa taso 5 on mukana vertailussa, sijoittuvat tilastoissa korkealle. Suomessa vanhemmilla ikäryhmillä tehtävissä vertailuissa opistoaste on merkittävässä roolissa, nuoret sen sijaan eivät voi suorittaa tason 5. opintoja. (Kalenius 2014, 28–31). Nuorten aikuisten koulutustasosijoitus putoaa, kun tarkastellaan korkea-astetta kokonaisuutena (Kuvio 1).

KUVIO 1. Korkea-asteen tutkinnon (ISCED 5-8) suorittaneiden prosenttiosuus 25–34 -vuotiaista OECD-maissa vuonna 2011. Lähde Witting 2014 (OECD. Education at a Glance.)

Useissa Euroopan maissa lyhyillä korkea-asteen tutkinnoilla (ISCED 5) vastataan työelämän tarpeisiin ja laajennetaan korkeakoulutukseen osallistuvien joukkoa. Euroopan komission tiedonannossa (Koulutuksen uudelleenajattelu: sosioekonomisten vaikutusten parantaminen investoimalla taitoihin 2012, 16) esitetäänkin seuraavaa:

”Edistetään ammatillisen koulutuksen huippuosaamista. Keskeisiä toimia ovat kansallisiin olosuhteisiin sopivien korkealaatuisten ammatillisen koulutuksen kaksoisjärjestelmien kehittäminen, ammatillista koulutusta koskevan politiikan linjaaminen alueellisten/paikallisten talouden kehittämisstrategioiden (älykäs erikoistuminen) mukaisesti, läpäisevyyden mahdollistaminen muuhun koulutustarjontaan, lyhytkestoisten (2 vuotta) korkea-asteen tutkintojen kehittäminen aloilla, joilla on määritetty taitovajeita ja etenkin potentiaalisen kasvun aloilla, kuten tieto- ja viestintäteknologiassa, terveydenhuollossa ja vihreän osaamisen alalla, sekä yritysten – erityisesti pk-yritysten – ja ammatillisen koulutuksen tarjoajien välisten paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kumppanuuksien ja verkostojen vahvistaminen.”

Suomi on Aholan (2015, 31) mukaan kuunnellut yleensä tarkkaan kansainvälisiä arvioita ja suosituksia koulutuksen kehittämistarpeista. Ei siis ole yllättävää, että Euroopan komission kehoitus on otettu vakavasti ja toteutuskohteeksi. Nämä arviot ja suositukset näkyvät myös Monipuoliset ja sujuvat opintopolut -muistiossa (2013), jossa päädyttiin esittämään korkea-kouludiplomien kokeilua. Tärkeää on kuitenkin huomata, että ”lyhytkestoisten korkea-asteen tutkintojen” sijaan on puhuttu koko ajan moduloituista osaamiskokonaisuuksista.

Viimeisimmässä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmissa (2012, 45) suomalaisen korkeakoulutusjärjestelmän erityishaasteiksi on nostettu hidas opintoihin sijoittuminen ja moninkertainen koulutus. Maksuttoman tutkintokoulutuksen ansiosta on periaatteessa kenellä tahansa mahdollista valintakokeet läpäisemällä ainakin kirjautua useisiin tutkinto-ohjelmiin oman osaamisen täydentämiseksi. Toisaalta taas valintakokeet ja mahdollinen valikointi jopa ennen valintakokeita saattavat karsia kilpailuilla aloilla korkeakoulutuksen ulkopuolelle henkilöitä, joiden osaamista korkeakoulutuksessa kaivattaisiin.

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016 (2012, 55) kuvaa silloista tilannetta näin:

Lähes kolmasosalla korkeakouluihin valituista uusista opiskelijoista on jo korkeakoulututkinto tai opiskeluoikeus korkeakouluissa. Korkeakoulutettujen työurat vaihtelevat ja työelämässä vaadittava osaaminen muuttuu. Tutkinnon jälkeisellä koulutuksella voidaan tukea mm. uusien työnkuvien ja asiantuntija-alojen syntymistä ja korkeakoulutettujen erikoistumista. Syynä moninkertaiseen korkeakouluopintoihin ovat myös työelämän eri tehtäviin säädetyt liian yksityiskohtaiset kelpoisuusvaatimukset sekä mahdollisuus hankkia tutkintoon johtavassa koulutuksessa osaamista täydentävää koulutusta maksutta. Korkeakoulutettujen tutkinnon jälkeiseen koulutukseen on kehitetty erillisellä määrärahalla työelämäyhteistyössä oppisopimustyyppistä täydennyskoulutusta.

Joka kymmenes korkeakoulujen uusi opiskelija oli myös Tilastokeskuksen koulutustilastojen (2013) mukaan suorittanut aiemmin korkeakoulututkinnon. Toisaalta OECD-maiden vertailu (2013) osoittaa, että Suomessa on 9,9 prosenttia perusasteen koulutuksen varassa olevia nuoria aikuisia, OECD-maiden keskiarvon ollessa 17,7 prosenttia. Tosin sanoen yksi kymmenestä suomalaisesta nuoresta aikuisesta on suorittanut pelkän peruskoulun. Osalla suomalaisista on siis useita korkeakoulututkintoja, osalla ei ainuttakaan. On selkeästi osoitettu, että koulutus ehkäisee syrjäytymistä (Myrskylä 2012). Tässä lähestytään ristiriitaa, johon korkeakouludiplomihankkeessa pyrittiin pureutumaan. Miten korkeakoulutukseen saadaan mukaan niitä, joita arveluttaa korkeakoulutasoinen opiskelu? Miten taas tarjota lisäosaamista niille, joilla on jo korkea koulutus, eli uuden kokonaisen tutkinnon suorittaminen saattaa olla tarpeetonta?

1.3 AIKUISEN PAIKKA KORKEAKOULUSSA

Haltian (2012, 269) sanoin voidaan kysyä, mikä on aikuisen opiskelijan paikka korkeakouluissa tällä hetkellä? Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus on ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, erikoistumiskoulusta, avointa ammattikorkeakouluopetusta ja maksullista täydennyskoulutusta. Yliopistot järjestävät aikuiskoulutusta tutkintoon johtavana koulutuksena, avoimena yliopisto-opetuksena, lyhyt- ja pitkäkestoisena täydennyskoulutuksena ja erikoistumiskoulutuksena sekä työvoimakoulutuksena. (OKM:n verkkosivut n.d.). Myös edellä esitettyjen tilastojen valossa olisi korkeakouluissa mielekästä tarjota aikuiskoulutuksessa suppeampia osaamiskokonaisuuksia.

Oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus toimi 2010-luvun vaihteessa korkeakoulujen työelämää palvelevana täydennyskoulutuksena, mutta nykyään se on lähes hävinnyt tarjonnasta. Erikoistumiskoulutusten määrittely korkeakoulutusjärjestelmässä tutkinnon jälkeiseksi oppinnoksi rajaa koulutusten ulkopuolelle ne, jotka eivät täytä ko. kriteerejä. Lisäksi on tarjolla täydennyskoulutusta markkinahintaan, tai tuettuja työvoimakoulutuksia valituille kohde-ryhmille.

Suomalaisissa korkeakouluissa tarjonta painottuu siis edelleen tutkintoon johtaviin pitkäkestoisii opintoihin. Näihin hakijat valitaan pääasiassa valintakokeiden tai aikaisempien opintojen pohjalta. Kansainvälinen kehitys, korkeakoulujen rahoitusmallien tulevat muutokset, MOOCien (massive open online courses) ja muiden vastaavien mallien kehittäminen sekä työmarkkinoiden joskus vaikeasti ennakoitavat tarpeet kuitenkin viittaavat siihen, että tutkintopainotteisuus tulee vähenemään. (YLE 2015: MOOC – Uusi tie yliopistoon vai uhka koko koulutusjärjestelmälle?) Samalla avoimuus ja helpompi pääsy koulutukseen voivat saada lisää merkitystä.

Olisiko korkeakoulussa paikkaa selkeästi määritellyille avoimen korkeakoulun osaamiskokonaisuuksille? Avoimen korkeakoulutuksen opintomaksut on säädöksillä pidetty kohtuullisina, jotta mahdollisimman laaja väestö pysyisi täydentämään osaamistaan kaikille avoimessa korkeakoulutuksessa. Samalla avoimen korkeakoulutuksen joustavuus verrattuna tutkintokoulutukseen mahdollistaa aikuisten opiskelun ja samanaikaisen työssäkäynnin tai työnhaun.

Avointa korkeakoulutusta on ollut tarjolla 1970-luvulta lähtien, ja avoimen yliopiston väylä tutkintoon on ollut olemassa lähes yhtä kauan. Ensimmäinen OPM:n maininta väylästä on vuodelta 1983. Avoimeen korkeakoulutukseen hyvin kriittisesti suhtautuva akateeminen diskurssi (Haltia 2012) on ajoittain dominoinut avoimen yliopistokoulutuksen arvostusta ja luonut ehkä tarpeetonta pelkoa muiden kuin valintakokeiden kautta korkeakoulutukseen tulleiden kohtaan. Haltian (2012, 2015a) mukaan tutkintoväylä yliopistossa ei ole vetänyt toivotulla tavalla. Avoimessa yliopistossa opiskelijoita on kuitenkin valtakunnallisesti merkittävä määrä, esim. vuonna 2014 77 896 erillistä opiskelijaa suoritti 360 109 opintopistettä (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipi-nen). Avoimen yliopiston tutkintoväylää koskevien kannanottojen analyysin ohella Haltia on avannut myös OKM:n korkeakouludiplomihankkeen takana olleen muistion aiheuttamia reaktioita (n=74) korkeakouludiplomeihin (Haltia 2015b).

Avoimessa ammattikorkeakoulussa tilanne on toinen, ja avoimen korkeakoulutukseen ja väylään on suhtauduttu lähinnä Haltian (2012, 258) tehokkuu-

den diskurssin kautta eli puhuttu työelämän osaamisen tarpeisiin vastaamisesta. Samalla väylän kautta saadaan hyviä tutkintoon tähtäviä opiskelijoita, kuten Korva (2014) on osoittanut Jyväskylän ammattikorkeakoulun esimerkillä. Korva avaa seuraavassa luvussa avoimen korkeakoulutuksen tilannetta laajemmin ja korkeakouludiplominhankkeen sijoittumista tähän kontekstiin.

LÄHTEET

Ahola, S. 2015. Koulutusekspansio ja tasa-arvopolitiikan uusi nousu Suomessa. 29–50. Teoksessa Aittola, H & Ursin, J. Eriarvoistuva korkeakoulutus? Artikkelikokoelma Korkeakoulututkimuksen XII kansallisesta symposiumista 19.-20.8.2014. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Aro, M. 2014. Koulutusinflaatio. Koulutusekspansio ja koulutuksen arvo Suomessa 1970–2008. Turku: Suomen Yliopistopaino Oy Juvenes Print. Viitattu 13.12.2015. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/94674/AnnalesC376Aro.pdf?sequence=2>

Asplund, R. & Maliranta, M. 2006. Koulutuksen taloudelliset vaikutukset. Sitran raportteja 60. Helsinki: Edita Prima Oy. Viitattu 6.11.2015 <http://www.sitra.fi/julkaisut/raportti60.pdf>.

Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF). Viitattu 1.11.2015 <https://ec.europa.eu/ploteus/content/descriptors-page>

Haltia, N. 2012. Yliopiston reunalla. Tutkimus suomalaisen avoimen yliopiston muotoutumisesta. Turku: Painosalama Oy.

Haltia, N. 2015a. Avoimen yliopiston väylä siltana avoimen ja tutkintokoulutuksen välillä. Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura: Kasvatus&Aika 3/2015. Viitattu 2.11.2015. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=713

Haltia, N. 2015b. Avoimen yliopiston tutkintoväylä koulutuspoliittisessa keskustelussa. Aikuiskasvatus 4/2015.

ISCED 2011. International Standard Classification of Education 2011. UNESCO Institute for Statistics 2012. Viitattu 9.11.2015. <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standard-classification-of-education.aspx>

Kalenius, A. 2014. Korkeasti koulutetun väestön kehitys. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:12. Viitattu 1.11.2015 <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm12.pdf?lang=fi>

Kokkinen, A. 2013. Koulutuksen ja talouskasvun välisestä yhteydestä Suomessa 1900-luvun alkupuolelta 2000-luvun alkuun. Teoksessa: Peltonen, M. (toim.) Suomen talous 1960–2010. Helsinki: Gaudeamus.

Koulutuksen uudelleenajattelu: sosioekonomisten vaikutusten parantaminen investoimalla taitoihin 2012. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. COM(2012) 669 final. Strasbourg 20.11.2012.

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1.

Korva, M. 2014. Avoimesta tehoa tutkintokoulutukseen. Teoksessa Ikonen, H. Koulutuksen kehittämisen katsaus 2014. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 193, 2014. 27-35.

Monipuoliset ja sujuvat opintopolut. 2013. Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2013:2. Viitattu 1.11.2015. [Http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/kk_koulutusrakenteet.html?lang=fi](http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/kk_koulutusrakenteet.html?lang=fi).

Myrskylä, P. 2012. Hukassa – keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA analyysi no 19. Viitattu 9.11.2015. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>.

OECD 2013. Education at a Glance. OECD Indicators. OECD Publishing. Viitattu 2.11.2015. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2013-en>

OKM 2015. Suomi osaamisen kasvu-uralle. Ehdotus tutkintotavoitteista 2020-luvulle. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:14 2. korj. p. (25.11.2015)

OKM n.d. Aikuisten opinnot ja korkeakoulututkinnot ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/opiskelu_ja_tutkinnot/korkeakoulututkinnot_ammattikorkeakouluissa_ja_yliopistoissa/?lang=fi

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Avoin yliopisto-opetus, tilastovuosi 2014. Viitattu 10.12.2015. https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Avoin%20yliopisto-opetus%20-%20vuosi.xlsb

Tilastokeskus 2007. Suomi 1917–2007 Itsenäisyyden aika tilastojen valossa Koulutus Suomessa: yhä enemmän ja yhä useammalle. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 9.11.2015. <http://www.stat.fi/tup/suomi90/marraskuu.html> viitattu 1.11.2015

Tilastokeskus 2012. Suomen virallinen tilasto (SVT): Tieteen ja teknologian henkilövoimavarat 2012, Lähes kolmannes väestöstä on korkeasti koulutettuja. Helsinki: Tilastokeskus. viitattu: 6.11.2015. http://www.stat.fi/til/tthv/2012/tthv_2012_2014-03-20_kat_001_fi.html

Tilastokeskus 2013. Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutukseen hakeutuminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 6.11.2015. http://tilastokeskus.fi/til/khak/2013/khak_2013_2015-02-12_tie_001_fi.html

Witting, M. 2014. Suomen sijoittuminen kansainvälisessä koulutusvertailussa riippuu tarkastelutavasta. Julkaisussa Tilastokeskus, Hyvinvointikatsaus 3/2014 – Teema: Inhimillinen pääoma. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.11.2015. http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2014/art_2014-09-29_001.html

YLE 2015. YLE uutiset 2.1.2015: MOOC – Uusi tie yliopistoon vai uhka koko koulutusjärjestelmälle? Viitattu 3.12.2015 http://yle.fi/uutiset/mooc_uusi_tie_yliopistoon_vai_uhka_koko_koulutusjarjestelmalle/7689994)

2 AVOIN AMMATTIKORKEAKOULU KEHITTÄMÄSSÄ TYÖELÄMÄOSAAJIA

Maarit Korva

2.1 TOIMIVA VÄYLÄ TUTKINTOKOULUTUKSEEN

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa avoimen ammattikorkeakoulun toiminta-ajatuksena on tarjota Keski-Suomen seutukunnille työelämää kehittävää, jokaiselle tarkoitettua avointa ammattikorkeakouluopetusta elinikäisen oppimisen ja ammatillisen kasvun mahdollistamiseksi valtakunnallisten linjausten ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategioiden mukaisesti. (Avoin AMK n.d.). Toiminta-ajatuksessa nousee vahvasti esiin avoimen AMK:n rooli työelämässä tarvittavan osaamisen vahvistajana.

Työelämäosaamisen kehittäjät on tunnustettu yhdeksi avoimen ammattikorkeakoulun pääkohderyhmistä, mutta viimeistään vuonna 2014 tulleen AMK-rahoitusmallin myötä kirkkaimpaan valokeilaan lienevät nousseet niin sanotut polkuopinnot. Polkuopintojen kautta tähdätään tutkintokoulutukseen ja opintoihin on yleensä nivottu ensimmäisen tutkintovuoden opinnot. Avoimen AMK:n tutkintotavoitteiset polkuopinnot on todettu mielenkiintoiseksi kehittämiskohteeksi yhtäältä siksi, että niiden on todettu vaikuttavan positiivisesti tutkintokoulutuksen läpäisyyn ja valmistumisvauhtiin (Korva 2014). Toisaalta polkuopinnoissa tehdään yleensä laajoja kokonaisuuksia, mitkä sellaisenaan tuovat paljon avoimen AMK:n opintosuorituksia ja näkyvät ammattikorkeakoulun saamassa rahoituksessa.

Esimerkiksi alkuvuonna 2015 Jyväskylän ammattikorkeakoulun avoimessa AMK:ssa valtaosa tehdyistä opintosuorituksista oli suoritettu polkuopinnoissa. Myös avoimen AMK:n väylän havaittiin keväällä 2015 olevan hyvin suosittu. Keväällä 2015 väylän kautta tutkintokoulutukseen valittiin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa yhteensä 89 opiskelijaa, 81 AMK- ja 8 YAMK-koulutukseen (Tilasto kevään 2015 hakijoista n.d.). Jyväskylän ammattikorkeakoulussa väylän kautta voivat hakea AMK-koulutuksessa 60 opintopistettä ja YAMK-koulutuksessa joko 20 tai 30 opintopistettä tutkintokoulutukseen soveltuvia opintoja avoimessa AMK:ssa tehneet (Avoimen ammattikorkeakoulun opinnoilla hakeminen AMK- ja YAMK-tutkintoihin n.d.). Väylän kautta valittujen määrä yhdessä ammattikorkeakoulussa on merkittävä verraten esimerkiksi

avoimien yliopistojen vastaavaan kokonaismäärään, joka oli vuonna 2012 yhteensä 526 opiskelijaa (Hirsivaara 2014). Vaikuttaa siltä, että avoimen väylä tutkintokoulutukseen toimii Jyväskylän ammattikorkeakoulussa hyvin, kun puolestaan avoimen yliopiston kentällä on Haltian (2015) mukaan kamppailtu väylän kapeuden kanssa.

Väylä tutkintokoulutukseen siis vetää, mutta mikä on avoimen AMK:n rooli työelämässä tarvittavan osaamisen vahvistajana?

2.2 AVOIN KORKEAKOULUOPETUS AIKUISVÄESTÖN LISÄKOULUTTAJANA

Haltia, Leskinen ja Rahiala (2014) ovat ryhmitelleet avoimen korkeakoulun opiskelijat neljään luokkaan:

- 1 tutkinnon täydentäjiin
- 2 itsensä kehittäjiin
- 3 väylähakijoihin
- 4 päävalinnan kautta hakeviin

Tutkinnon täydentäjillä todettiin olevan korkein koulutustausta: yleisimpänä tutkintona oli ylempi korkeakoulututkinto. 45 prosenttia tästä ryhmästä oli täyttänyt 40 vuotta ja pääosa heistä oli työelämässä. Motiivina tutkinnon täydentäjillä oli täydentää työelämässä tarvittavaa osaamista.

Itsensä kehittäjät olivat iältään vanhin ryhmä: yli puolet heistä oli täyttänyt 40 vuotta. Koulutustaustaltaan itsensä kehittäjät olivat ryhmistä moninaisimmat. Kuten tutkinnon täydentäjissä, myös itsensä kehittäjistä pääosa oli työelämässä. Motiivina heillä oli kehittää opintojen kautta itseään. Kuten tutkintojen täydentäjät, itsensä kehittäjät halusivat kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista, mutta myös tutustua korkeakouluopintoihin ja tieteen- tai koulutusalaan. (Haltia, Leskinen & Rahiala 2014.) Tässä ryhmässä on selkeitä yhtymäkohtia korkeakouludiplomia suorittamaan hakeutuneisiin (ks. Aittola, Siekkinen & Välimaa 2015).

Kuten aiemmin on mainittu, ryhmistä voimakkaimpana Jyväskylän ammattikorkeakoulun avoimen ammattikorkeakoulun kaikista opiskelijoista näyttää olevan tällä hetkellä väylähakijat. JAMK:n intresseissä on kuitenkin vahvistaa myös tunnettuutta kansalaisten lisäkouluttajana eli laajentaa tutkinnon täydentäjien ja itsensä kehittäjien osuutta. Vuonna 2015 Jyväskylän ammattikor-

keakoulun avoimen AMK:n toimintasuunnitelmassa yhtenä kolmesta kehittä-
miskohteesta onkin ollut työelämäosaamista tukevan tarjonnan kehittäminen
mm. osaamiskokonaisuuksilla. Myös markkinoinnissa on vuoden 2015 aikana
keskitytty pääasiassa työelämäosaamisen kehittäjiin.

Haltian, Leskisen ja Rahialan (2014) tutkimuksessa todettiin avoimen kor-
keakouluopiskelijan olevan useimmiten 40–49-vuotias. Lähes yhtä suuri osa
oli 30–39-vuotiaita. Avoin korkeakouluopetus on siis selkeästi löytänyt roolin
aikuisväestön kouluttajana, mutta roolin vahvistamista tarvittaneen edelleen.
Korkeakouludiplomiin hakeutuneet opiskelijat vastaavat tätä profiilia, sillä hei-
dän keski-ikänsä oli koulutusten alkaessa 41,4 vuotta (Aittola, Siekkinen &
Välimaa 2015, 25). Tästä voisi päätellä, että korkeakouludiplomeina kootut
selkeät osaamiskokonaisuudet ovat vastanneet hyvin aikuisväestön tarpeisiin.

2.3 OSAAMINEN, KOKONAISUUS VAI TUTKINTO?

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016 –kehittämissuunnitelmassa (2012,
45, 55) korkeakoulujärjestelmän heikkoutena mainitaan muun muassa mo-
ninkertainen koulutus. Lähes kolmasosalla korkeakouluihin valituista uusista
opiskelijoista mainitaan olevan jo ennalta korkeakoulututkinto tai vähintään
opiskeluoikeus korkeakoulussa. Kehittämissuunnitelmassa nostetaan esiin
tutkinnon jälkeinen koulutus, jolla voidaan hankkia osaamista, jota muuttu-
vassa työelämässä vaaditaan. Toimenpiteinä nostetaan esiin muun muassa
laajat osaamiskokonaisuudet.

Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmä asetti vuonna
2013 yhdeksi tavoitteeksi, että tutkintoja tai osaamista tuottavia kokonaisuuk-
sia suoritetaan entistä enemmän. Myös koulutustarjonnan toivottiin vastaavan
joustavasti yhteiskunnan ja työelämän muuttuviin tarpeisiin. (Monipuoliset ja
sujuvat opintopolut 2013, 35.) Tässä yhtenä välineenä voidaan nähdä avoin
ammattikorkeakouluopetus, jonka kautta toteutettiin myös ryhmän ehdotuk-
sesta pilotoitu korkeakouludiplomi. Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen
vahvuutena on, että se tuo korkeakoulutasoisen lisäkouluttautumismahdolli-
suuden avoimesti kaikkien ulottuville muun muassa edullisten opintomaksujen
(enintään 15 euroa opintopisteeltä) myötä (Valtioneuvoston asetus ammatti-
korkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista 2014).

Avointa korkeakouluopetusta on kritisoitu siitä, että tarjonnan kautta ei
opiskelijoille ole muodostunut riittävästi ennakoitavia ja tavoitteellisia opintoja.
Epäselvää on myös ollut, miten opintoja voi hyödyntää jatko-opinnoissa ja
työelämässä. (Monipuoliset ja sujuvat opintopolut 2013, 37.) Yliopistotutkin-
noissa on perus-, aine- ja syventäviä opintoja (Valtioneuvoston asetus 2004),

joita myös avoimet yliopistot tarjoavat asiakkailleen kokonaisuuksina (ks. esim. www.avoinyliopisto.fi). Vaikka ammattikorkeakoulututkintoihin kuuluu myös esimerkiksi perus- ja ammattiopintoja sekä syventäviä ammattiopintoja (YAMK), näitä ei tarjota sellaisenaan paketteina (ks. esim. www.jamk.fi/avoim). Sen sijaan tarjonta useimmiten koostuu polkuopinnoista ja yksittäisistä opintojaksoista.

Ammattikorkeakouluissa opetussuunnitelmia on rakennettu osaamispe-
rusteisiksi. Esimerkiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa AMK-tutkintojen
opetussuunnitelmat koostuvat (1) kaikkien ammattikorkeakoulututkinnon
suorittaneiden yhteisistä osaamisista ja (2) tutkinto-ohjelman tuottamista
osaamisista. Yksittäisten opintojaksojen osaamistavoitteet ovat yhteydessä
opetussuunnitelmatasolla määriteltyihin osaamisiin. (Jyväskylän ammattikor-
keakoulun ammattikorkeakoulututkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien ope-
tussuunnitelmien perusteet 2015–2016, 2014).

Ammattikorkeakoulujen vahvuus tuotteiden muodostamisen suhteen
voisikin löytyä osaamiskokonaisuuksista. Opetussuunnitelmista on löydet-
tävässä selkeitä osaamisjuonteita, jotka voitaisiin nivoa asiakkaille tarjottaviksi
tuotteiksi. Tässä korkeakouludiplomihanke on tehnyt tärkeää kehitystyötä.

2.4 KORKEAKOULUDIPLOMIT OSAAMISEN NIVOJINA

Korkeakouludiplomikoulutukset rakennettiin sisälle avoimen ammattikorkea-
koulun perustoimintaan. Kokonaisuudet luotiin sisällöllisistä osaamisjuon-
teista, jotka olivat valmiiksi opetussuunnitelmiin sisäänkirjoitettuina eli tarjotta-
vissa avoimen AMK:n kautta. Sisällöille oli todettu olevan vahva tarve kentällä,
minkä todisti suhteellisen laajan joukon nopeasti tapahtunut sitoutuminen 1,5
vuoden mittaisiin opintoihin.

Korkeakouludiplomikoulutuksissa 60 opintopisteen laajuisella kokonaisuu-
della yksilö voi hankkia itselleen sellaista lisäosaamista, jolla hän vahvistaa
asemaansa työmarkkinoilla. Tällaisen vahvistamisen taustalle ei tulisikaan
vaatia aina kokonaista tutkintoa. Joskus pienempi, napakka kokonaisuus on
juuri sellainen, jolla päivitetään osaaminen kulloinkin vaaditulle tasolle. Korkea-
kouludiplomien lähtökohta ”*Osa tutkintoon johtavan koulutuksen kysynnästä
on tyydytettävissä täydennyskoulutuksella*” (Monipuoliset ja sujuvat opintopolut
2013, 38), on erittäin viisas.

60 opintopisteen laajuus on todettu sopivaksi useissa eri pätevyyksissä.
Esimerkiksi opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa juuri 60 opin-
topistettä nousee olennaiseksi useassa kohdin: pedagoginen pätevyys, luo-
kanopettajalta vaadittavat perusopetuksessa opettavien aineiden opinnot,
aineenopettajan opettavan aineen opinnot, opinto-ohjaajan sekä erityis-

opettajan opinnot ovat laajuudeltaan kaikki 60 opintopistettä tietyin muun koulutuksen vaatimusehdoin. (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998.) Myös esimerkiksi lastentarhanopettajan kelpoisuudeksi käy sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto sisältäen 60 opintopisteen laajuiset varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan suuntaavat opinnot (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005; Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005). Mahdollista olisikin ajatella, että korkeakouludiplomi voisi jatkossakin toimia vahvistavana nimikkeenä esimerkiksi juuri 60 opintopisteen laajuiselle kokonaisuudelle, jolla henkilö voi selvästi todistaa hankkineensa tunnustettavan lisäosaamisen tai pätevyiden kyseiseen teemaan.

2.5 TYÖELÄMÄ, OLETKO VALMIS?

Nyt korkeakouludiplomikokeilun loppumetreillä on arvailujen varassa, miten työelämässä otetaan uudet korkeakouludiplomit vastaan. Avoimen korkeakouluopetuksen arvoa työelämässä on saatettu epäillä. Perusteita epäilyille ei kuitenkaan pitäisi olla. Avoin AMK-opetus on korkeakoulutasoista opiskelua ja tarpeeksi laajan kokonaisuuden pohjalta opiskelijan on mahdollista hankkia merkittävä osaaminen. On toivottavaa, että korkeakouludiplomikokonaisuuden painoarvo tunnustetaan ja tunnustetaan. Keskeistä on, että työelämässä arvostetaan laajoja, korkeakoulutason osaamiskokonaisuuksia. Korkeakouludiplomi on väline niiden suorittamiseen ja opiskelija voi saamallaan todistuksella, korkeakouludiplomilla, osoittaa osaamisensa.

Tänä vuonna on käynnistetty valtakunnallinen AVOT-hanke (Työelämälähtöinen avoin korkeakouluopetus), jonka tavoitteena on tukea työelämässä tarvittavaa osaamista ja tarjota avoimen korkeakouluopetuksen kautta pakeitoituja osaamiskokonaisuuksia työelämän tarpeisiin (Turun yliopiston tiedote 7.9.2015). Myös JAMK on hankkeessa mukana. Ilmassa on siis tavalla tai toisella jatkoa korkeakouludiplomeille. Kehittämistyön varalle on kysymyksiä, joita työelämärelevanssin suhteen on tutkittava:

- Kuinka laaja kokonaisuus tarjoaa tarpeeksi jämän osaamisen? Mitä työelämässä arvostetaan?
- Tarvitaanko kokonaisuuksille erityinen nimi vai riittääkö listaus opinnoista?
- Ovatko kokonaisuudet vakioitavissa (vrt. yliopiston perus-, aine- ja syventävät opinnot) vai voivatko ne muovautua tarpeen mukaan?

Selvää on, että ammattikorkeakoulussa on vahvat ainekset osaamiskokonaisuuksien luomiselle. Osaamisperusteiset opetussuunnitelmat ja korkeakouludiplomikokeilu antavat tälle mainion pohjan. Työsarkaa on vielä kokonaisuuksien luomisessa kaikille aloille, niiden nimeämisessä ja tunnistettavuudessa. Miten avoimen ammattikorkeakoulun todistukselle saadaan painavuutta?

LÄHTEET

Aittola, H., Siekkinen, T. & Välimaa, J. 2015. Korkeakouludiplomi-kokeiluhankkeen seuranta- ja arviointitutkimuksen väliraportti 2015. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos. <https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2015/f032.pdf>

AMK-rahoitusmalli 2014. N.d. Ammattikorkeakoulujen hallinto, ohjaus ja rahoitus. Viitattu 4.11.2015. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahoyitus/Liitteet/amk_rahoyitusmallikuvio_2014.pdf

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. 1998. Viitattu 15.12.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986#L5P15>

Avoimen ammattikorkeakoulun opinnoilla hakeminen AMK- ja YAMK-tutkintoihin. N.d. Viitattu 6.11.2015. <http://www.jamk.fi/fi/Koulutus/Hakeminen-JAMKiin/avoimen-ammattikorkeakoulun-vayla>

Avoin AMK. N.d. Viitattu 4.11.2015. <http://intra.jamk.fi>, Koulutuksen kehittäminen, Avoin AMK.

Haltia, N. 2015. Avoimen yliopiston väylä siltana avoimen ja tutkintokoulutuksen välillä. Julkaisussa Kasvatus & Aika 2/2015. Viitattu 10.11.2015. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=705

Haltia, N., Leskinen, L. & Rahiala, E. 2014. Avoimen korkeakoulun opiskelijamuotokuva 2010-luvulla: Opiskelijoiden taustojen, motiivien ja koettujen hyötyjen tarkastelua. Esitys Eriarvoistuva korkeakoulutus? Korkeakoulututkimuksen XII kansallinen symposium -tilaisuudessa 20.8.2014.

Hirsivaara, S. 2014. Avoin ammattikorkeakouluopetus. Ajankohtaista korkeakoulujen aikuiskoulutuksessa. Esitys avoimen AMK:n verkostokokouksessa 26.9.2014.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammattikorkeakoulututkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmien perusteet 2015–2016. 2014. Viitattu 9.11.2015. [Http://opinto-oppaat.jamk.fi/globalassets/opinto-opas-amk/koulutusohjelmat-ja-opintotarjonta/suomenkielisten-koulutusohjelmien-opsit/2015-2016/ops-amk-perusteet-2015-2016.pdf](http://opinto-oppaat.jamk.fi/globalassets/opinto-opas-amk/koulutusohjelmat-ja-opintotarjonta/suomenkielisten-koulutusohjelmien-opsit/2015-2016/ops-amk-perusteet-2015-2016.pdf)

Korva, M. 2014. Avoimesta tehoa tutkintokoulutukseen. Julkaisussa Koulutuksen kehittämisen katsaus 2014. Toim. Hannu Ikonen. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 27–35. [Http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-363-6](http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-363-6)

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1. Viitattu 9.11.2015. [Http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/Kehittamissuunnitelma.html](http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/Kehittamissuunnitelma.html)

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. 2005. Viitattu 15.12.2015. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272).

Monipuoliset ja sujuvat opintopolut. Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmän muistio. 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:2. Viitattu 9.11.2015. [Http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/kk_koulutusrakenteet.html?lang=fi](http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/kk_koulutusrakenteet.html?lang=fi)

Tilasto kevään 2015 hakijoista. N.d. Viitattu 6.11.2015. [Http://www.jamk.fi/globalassets/koulutus--education/hakeminen-jamkiin/avoimen-amkin-vayla/avoimen-vayla-2015-tilasto.pdf](http://www.jamk.fi/globalassets/koulutus--education/hakeminen-jamkiin/avoimen-amkin-vayla/avoimen-vayla-2015-tilasto.pdf)

Turun yliopiston tiedote 7.9.2015. AVOT-hankkeen aloitusseminaarissa 8.9. haetaan ketteryyttä osaamisen kehittämiseen rakennemuutosaloilla. Viitattu 5.10.2015. [Https://www.utu.fi/fi/Ajankohtaista/mediatiedotteet/Sivut/avot-hankkeen-aloitusseminaarissa-haetaan-ketteryytta-osaamisen-kehittamiseen-rakennemuutosaloilla.aspx](https://www.utu.fi/fi/Ajankohtaista/mediatiedotteet/Sivut/avot-hankkeen-aloitusseminaarissa-haetaan-ketteryytta-osaamisen-kehittamiseen-rakennemuutosaloilla.aspx)

Työelämälähtöinen avoin korkeakouluopetus. N.d. Viitattu 9.11.2015. [Http://blogit.utu.fi/avot](http://blogit.utu.fi/avot)

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista. 2014. Viitattu 9.11.2015. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129)

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista. 2014. Viitattu 15.12.2015. [Http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/lait_ja_saeaedokset](http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/lait_ja_saeaedokset)

Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksesta. 2005. Viitattu 15.12.2015. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050608](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050608)

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista. 2004. Viitattu 9.11.2015. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794)

3 KORKEAKOULUDIPLOMI- KOKEILUN TOTEUTUS JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

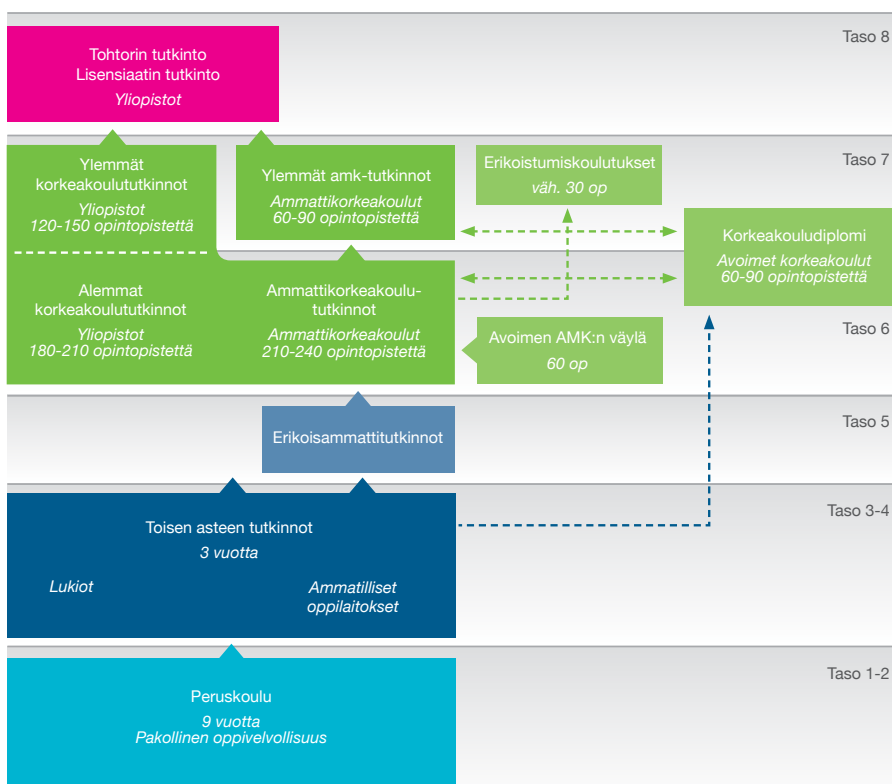
Opetus- ja kulttuuriministeriön 14.2.2013 julkaistun Monipuoliset ja sujuvat opintopolut -muistion mukaan elinkeinoelämän tarpeisiin voisi Suomessa vastata tehokkaammin avoimen korkeakoulutuksen osaamiskokonaisuuksien eli ”korkeakouludiplomien” avulla. Lisäksi kannatettiin muun muassa tutkintorakenteiden joustavuuden lisäämistä ja avoimen korkeakouluopetuksen monipuolistamista. (Monipuoliset ja sujuvat opintopolut 2013, 37–39.)

Uusien osaamiskokonaisuuksien avulla edistettäisiin koulutuksellista tasa-arvoa, nopeutettaisiin koulutukseen pääsyä ja pidennettäisiin työuria sekä turvattaisiin korkeakoulutuksen alueellista saatavuutta. Työelämässä oleville korkeakouludiplomit tarjoaisivat mahdollisuuden täydentää osaamista ja vailla korkeakoulututkintoa oleville ne toimisivat polkuna korkeakouluopintoihin tai nopeampana väylänä työmarkkinoille. Tutkintojen välissä voidaan suorittaa tavoitteellisesti korkea-asteen opintoja. Samalla edistetään ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen opintojen välisten raja-aitojen purkua ja yhteyksien luomista. (Mt.)

Jyväskylän ammattikorkeakoulu haki kokeilun toteuttajaksi ja pilotoi korkeakouludiplomeita Suomen ainoana korkeakouluna 2013–2015. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa laajoja osaamiskokonaisuuksia avoimen ammattikorkeakoulun tarjontaan; selkiinnyttää sitä, mitä korkeakoulutasoista osaamista ja moduloitua, kokonaista tutkintoa suppeampia kokonaisuuksia eri aloilla tarvitaan toiminnan kehittämiseksi ja toteuttaa pilotit eri koulutusaloilla. Hankkeen aloitusta ja ensimmäistä toimintavuotta on käsitelty jo kattavasti Pintilän & Kirjalaisen artikkelissa (2014) ja Aittolan, Siekkisen & Välimaan väliraportissa (2015).

Korkeakouludiplomikoulutuksina toteutettiin gerontologinen kuntoutus, hankintaosaaja, henkilöstö- ja talousosaaja sekä maatalousyrittäjän liiketoimintaosaaminen. Näillä koulutuksilla tavoitettiin hyvin erilaisia opiskelijaryhmiä OKM:n koulutuksellisen tasa-arvon periaatteiden mukaan. Samalla korkeakouludiplomia päästiin pilotoimaan erilaisilla toteutusmallilla ja resurssien kohdennuksilla. Koulutuksiin opiskelijat otettiin ilmoit-

tautumisjärjestyksessä, ilman pohjakoulutus- tai työkokemusvaatimuksia. Koska gerontologiseen kuntoutukseen liittyy kiinteästi alusta asti potilasta asiakasturvallisuuteen liittyviä asioita, tähän koulutukseen järjestettiin soveltuvuuskoee.

KUVIO 1. Korkeakouludiplomin ja avoimen ammattikorkeakoulun väylän (polku-opintojen) sijoittuminen koulutusjärjestelmään ja EQF-tasoihin.

Jokaisen koulutuksen kohderyhmät ja toteutustavat olivat erilaiset, jotta pilotoinnista saatiin tuloksia erityisesti koulutuksen saavutettavuuteen ja aikuis-koulutuksen tarpeisiin liittyen. Laajuudeksi määriteltiin 60 opintopistettä ja suoritusajaksi hankkeen keston vuoksi 1.8.2014 – 31.12.2015. Kansainväliset esimerkit olivat yleensä 120 op laajuisia, mutta sekä hankkeen aikataulun että aikuiskoulutuksesta saatujen kokemusten vuoksi 60 op ja 1,5 vuotta koettiin mielekkäämmäksi Suomen kontekstiin. Tätä asiaa käsitellään tarkemmin luvussa 8.

Koulutus noudatti täysin avoimen korkeakoulutuksen periaatteita, mm. koulutuksen hinta opiskelijalle oli 10 e/op, yhteensä 600 € (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista 1230/2009). Työttömille työnhakijoille myönnettiin 20 % alennus. Työttömiä oli koulutukseen osallistuneista 12 % (Pintilä & Kirjalainen 2014, 22). Opiskelijamaksu ei osoittautunut esteeksi eikä varsinaisesti erityisen sitouttavaksi tekijäksi koulutukseen osallistumiselle. Sen sijaan työttömien työnhakijoiden hakeutumista esti TE-hallinnon mahdollinen negatiivinen suhtautuminen näin laajoihin opintoihin. Koska koulutukset eivät johtaneet tutkintoon, niihin ei ollut saatavilla opintososiaalisia etuja.

Korkeakouludiplomikoulutukseen hakeutuneista kaikilla oli taustalla jokin tutkinto. Pelkän ylioppilastutkinnon suorittaneita ei joukossa ole, ja hieman yli puolella ylin suoritettu tutkinto on ammatillinen tutkinto. Koulutus on siis tavoittanut melko hyvin vailla aiempaa korkeakoulutusta olevia. Lisäksi opiskelijat ovat suorittaneet paljon muuta täydennyskoulutusta. Monella on taustalla jo pidempi työura ja melko monipuolista työkokemusta. (Aittola, Siekkinen & Välimaa 2015.)

Vaikuttaakin siltä, että ensimmäiset korkeakouludiplomikoulutukset ovat tavoittaneet erityisesti syventävää tai täydentävää osaamista tavoittelevat, aktiivisesti itseään kehittävät aikuiset. Esimerkiksi välivuotta viettäviä nuoria aikuisia ei koulutuksiin ilmoittautunut, koska koulutukset olivat jo täynnä, kun tutkintokoulutusten valintakoetulokset saapuivat kesällä 2014. Lisäksi nähtiin järkevämmäksi ohjata tutkintokoulutukseen pääsyä tavoittelevat hakijat avoimen ammattikorkeakoulun ensimmäisen vuoden polkuopintoihin.

Korkeakouludiplomiin ei ollut pohjakoulutusvaatimuksia ja ryhmistä muodostuikin varsin moniammatillisia, mikä on sekä haaste että vahvuus koulutuksien toteutuksessa. Saman koulutuksen sisällä voi olla monella eri sektorilla työskenteleviä, alanvaihtajia tai jo pitkään alalla olleita, korkeakoulutettuja tai ammatillisen koulutuksen käyneitä. Tätä pohdintaa jatkavat koulutusten asiantuntijat omilla artikkeleillaan.

Aittolan & Laineen (2015) analysoiman opiskelijapalautteen mukaan koulutus soveltuu hyvin eri lähtökohdista ja aloilta tuleville ihmisille. Opiskelijoiden erilaiset taustat rikastavat opiskelua ja tehtävien soveltaminen käytäntöön palvelee suoraan työelämää. Opiskelumenetelmien joustavuus on oleellista esteettömyyden näkökulmasta. Korkeakouludiplomin joustavuus mahdollistaa havaittujen tarpeiden perusteella uusien osaamiskokonaisuuksien tarjoamisen ketterästi. Koulutus tarjoaa myös reitin korkeakoulututkintoon ja opiskelijapalautekyselyyn vastanneista noin 30 % aikoi hakeutua tutkinto-opiskelijaksi. Koulutuksen arvioidaan myös parantavan urakehitysmahdollisuuksia.

Korkeakouludiplomi -kokeilu päättyi seuranta- ja arviointitutkimuksen julkaisuun ja Suomen ensimmäisten korkeakouludiplomien jakoon 25.1.2016. Kokeilun eteneminen on tiivistetty kuvioon 2.

KUVIO 2. Korkeakouludiplomi-kokeilun eteneminen.

LÄHTEET

Aittola, H. & Laine, K. Korkeakouludiplomi – opiskelijoiden kokemuksia koulutus-kokeilusta. Seminaariesitys Peda-forum-päivät 2015 Helsingissä 20.8.–21.8.2015.

Aittola, H., Siekkinen, T. & Välimaa, J. 2015. Korkeakouludiplomi-kokeiluhankkeen seuranta- ja arviointitutkimuksen väliraportti 2015. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos. <https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2015/f032.pdf>

Monipuoliset ja sujuvat opintopolut 2013. Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2013:2. Viitattu 1.11.2015. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/kk_koulutusrakenteet.html?lang=fi.

Pintilä, T. & Kirjalainen, E. 2014. Korkeakouludiplomi – taustat ja pilotointi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa 2013–2015. Teoksessa Ikonen, H. (toim.), Koulutuksen kehittämisen katsaus 2014. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 193, 2014. 11–26.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista 1230/2009.

4 GERONTOLOGINEN KUNTOUTUS

Aila Pikkarainen & Raija Lundahl

4.1 YHTEISKUNNALLISET HAASTEET KORKEAKOULU-DIPLOMIKOULUTUKSEN TAUSTALLA

Nykyistä suomalaista yhteiskuntaa voidaan kuvata harmaantuvaksi tai positii-visemmin hopeiseksi yhteiskunnaksi. Entistä useamman 65-vuotiaan kansalaisen viimeisiä kolmeakymmentä ikävuotta leimaavat monet myönteiset asiat kuten aktiivisuus ja osallisuus, mutta myös erilaiset terveyden, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin haasteet. Jokaisella uudella vanhussukupolvella on omat palvelutarpeensa, jotka ovat syntyneet aikaisemman elämänkulun aikana tietyissä historiallisessa ja kulttuurisessa ajassa. Tulevaisuudessa ikääntynyt ihminen on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaana yksilöllinen ja jopa vaativa palveluiden käyttäjä. Samalla hänellä on osaamista ja voimavaroja olla aktiivinen palveluiden kehittäjäkumppani.

Käynnissä oleva sosiaali- ja terveysalan SOTE-uudistus on parhaillaan konkretisoitumassa uudenlaisiksi itsehallintoalueiksi, joiden vastuulle siirtyvät kuntien ja kuntayhtymien tehtävät. Tämä muutos aiheuttaa myös ikääntyneiden ihmisten palvelujen uudelleenarviointia ja -järjestämistä. Tulevaisuudessa henkilöstön määrä ei tule kasvamaan ikääntyneiden palveluissa, mutta osaamista kohdennetaan entistä tavoitteellisemmin tukemaan ikääntyneiden arjessa pärjäämistä. (Keski-Suomen ikäihmisten palvelujen järjestämisuunnitelma vuonna 2020, luonnos 1.1.) Tähän arjessa pärjäämiseen kuuluu ikääntyneen ihmisen omaehtoinen toiminta pitää yllä hyvinvointiaan. Tulevaisuudessa myös ikääntyneiden varhaisvaiheen monialainen kuntoutus, aktiivinen kotikuntoutus erilaisissa sairastumis- ja vammautumistilanteissa sekä digitaalinen ja virtuaalinen kuntoutus lisääntyvät. Yksityiset ja kolmannen sektorin palvelut tulevat vahvistumaan ja verkostoitumaan perinteisten julkisten vanhuspalvelujen rinnalla.

Samanaikaisesti korkeakoulujärjestelmä on monien uudistamis- ja kehittämishaasteiden edessä. Nuoret sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopiskelijat suuntautuvat opiskeluissaan pääsääntöisesti lasten, nuorten ja työikäisten palveluihin, vaikka jo nyt työntekijätarve on suurin ikääntyneiden palveluissa. Laskelmien mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon vanhuspalveluista on seuraavan viidentoista vuoden aikana jäämässä eläkkeelle yli puolet

nykyisestä henkilöstöstä (Keski-Suomen ikäihmisten palvelujen järjestämisen suunnitelma vuonna 2020, luonnos 1.1).

Ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveystieteiden tutkintoihin pääsy valintakokeiden kautta on vaikeaa ja tarvitaan erilaisia avoimen ammattikorkeakoulun polkuopintoja lisäämään hakukelpoisuuteen vaihtoehtoja. Nyt pilotoitu gerontologisen kuntoutuksen korkeakouludiplomikoulutus antoi osaltaan mahdollisuuden suuntautua tuleviin opintoihin sekä arvioida omia opiskelutaitoja ammattikorkeakoulussa. Ammattialaa vaihtavat pohtivat näiden opintojen aikana uusia ura- ja työllistymismahdollisuuksia, henkilökohtaisesti kiinnostavia työsektoreita ja yrittäjyysvaihtoehtoa. Omaa ammattitaitoa halutaan syventää ja saada motivaatiota työssä jatkamiseen.

Vanhuspalvelujen työntekijät tarvitsevat osaamisensa päivittämistä. Erityinen haaste on lisätä gerontologisen kuntoutuksen osaamista kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä, koska suurin osa asiakkaista on yli 65-vuotiaita ja entistä useammat jopa yli 90-vuotiaita. Monitieteinen gerontologinen tieto lisääntyy jatkuvasti, mutta siihen perehtyminen ja erityisesti sen soveltaminen on yllättävän vähäistä sosiaali- ja terveystieteillä.

Korkeakouludiplomikoulutuksen käynnistyessä Jyväskylän ammattikorkeakoulussa pohdittiin, mikä sosiaali- ja terveystieteiden sisältökokonaisuus olisi ajankohtainen, innovatiivinen ja monialaisesti kiinnostava vastaamaan työelämän osaamistarpeisiin. Vuosina 2009–2014 toteutettu Kelan koordinoima IKKU-hanke eli Ikääntyneiden kuntoutujien yhteistoiminnallisen kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishanke (Pikkarainen, Vaara & Salmelainen 2013) tuotti teoreettista, rakenteellista ja sisällöllistä tietoa ikääntyneiden varhaisvaiheen gerontologisesta kuntoutuksesta. Samanaikaisesti uudistunut lainsäädäntö (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystieteiden palveluista 980/2012, Sosiaalihuoltolaki 1391/2014) korosti ikääntyneiden palveluiden monipuolistamista ja tehostamista. Gerontologisen kuntoutuksen koulutukselle katsottiin olevan riittävästi työelämäkysyntää ja tarvittavaa uutuusarvoa sekä kehittämis- ja tutkimustoimintatyöhön perustuvaa taustatietoa menetelmien osalta. Samalla sen nähtiin vahvistavan omaa paikkaansa gerontologisen hoitotyön ja gerontologisen sosiaalityön rinnalla.

4.2 GERONTOLOGISEN KUNTOUTUKSEN KOULUTUKSEEN HAKEUTUMINEN JA VALINNAT

Gerontologisen kuntoutuksen korkeakouludiplomikoulutuksen aktiivinen suunnittelu käynnistyi Jyväskylän ammattikorkeakoulun hyvinvointiyksikössä keväällä 2014 monialaisena yhteistyönä. Työryhmässä työskentelivät koulu-

tuspäällikkö Mirja Immonen ja koulutuspäällikkö Leena Liimatainen, korkea-kouludiplomikoulutuksen vastuullisena asiantuntijana Pirkko Perttinä, hoitotyön asiantuntijana Pirjo Tiikkainen ja gerontologisen kuntoutuksen asiantuntijoina Aila Pikkarainen sekä sosiaalialan asiantuntijat Raija Lundahl ja Asta Suomi. Työryhmään kuului myös työelämän edustajia suunnitteluprosessin eri vaiheissa.

Tavoitteena oli saada noin 20 opiskelijan ryhmä, joka aloittaisi korkeakouludiplomiopinnot elokuussa 2014. Markkinointi tapahtui keväällä 2014 hyödyntämällä hyvinvointiyksikön työelämäverkostoja, avoimen ammattikorkeakoulun verkostoja sekä yleisiä markkinointi- ja viestintäkäytäntöjä. Kaikki 26 ilmoittautunutta hakijaa kutsuttiin kesäkuun alussa pidettyyn soveltuvuuskokeeseen, johon osallistui 24 hakijaa. Syksyn 2014 aikana saatujen yhteydenottojen perusteella todettiin, että keväällä nopeasti toteutettu markkinointi ei ollut tavoittanut kaikkia niitä tahoja, jotka olisivat olleet kiinnostuneita opinnoista.

Soveltuvuuskokeen tarkoituksena oli kartoittaa sosiaali- ja terveysalan yleisten hakukriteerien mukaisesti hakijoiden motivaatiota alalle ja korkeakouludiplomikoulutukseen, oppimis- ja työskentelyvalmiuksia ammattikorkeakouluopiskeluun sekä sosiaalisia valmiuksia ryhmä- ja vuorovaikutustilanteissa. Kirjallisessa tehtävässä ja ryhmätilanteessa painotettiin hakijan kykyä tuottaa loogista ja jäsenneltyä tekstiä, kykyä reflektoida omaa toimintaansa, taitoa toimia ryhmässä sekä mahdollisuutta itsenäiseen verkko-opiskeluun. Kaikkiin tehtäviin oli laadittu arviointikriteerit hylkäämisperusteineen.

Soveltuvuuskoe koostui kirjallisesta tehtävästä ja pienryhmätehtävästä. Kirjallisen tehtävän arvioivat eri henkilöt kuin ryhmätilanteen. Ryhmätilanne oli karsiva. Opiskelijaa ei hyväksytty koulutukseen, jos hän sai yhdestä arvioitavasta osa-alueesta (motivaatio ja itsearviointitaito, oppimis- ja työskentelyvalmiudet, sosiaaliset valmiudet) hylätyn. Oppimis- ja työskentelyvalmiuksissa huomioitiin myös kirjallinen tehtävä. Kaksi hakijaa ei täyttänyt laadittuja soveltuvuus-kriteereitä yhden tai useamman arviointikriteerin osalta.

Elokuussa 2014 opinnot aloitti 22 korkeakouludiplomiopiskelijaa, joista suurin osa oli Keski-Suomen alueelta, mutta yksittäisiä opiskelijoita oli myös muualta Suomesta. Korkeakouludiplomiopiskelijat voidaan jakaa kolmeen ryhmään koulutus- ja ammattitaustojensa perusteella (ks. myös taulukko 1):

(1) Alan vaihtajat tai työttömät, jotka halusivat suuntautua uudelle alalle joko edistääkseen työllistymistään tai saadakseen valmiuksia uuteen ammattiin. Osa heistä aikoi hakea ammattikorkeakouluopintoihin, ja korkeakouludiplomikoulutus antoi heille mahdollisuuden arvioida omia opiskelutaitojaan sekä pohtia mielenkiinnonkohteitaan.

(2) Toisen asteen opinnot suorittaneita, eri vanhustyön sektoreilla kuten perusterveydenhuollossa, kotihoidossa, päiväkeskuksessa, pitkäaikaishoi-

dossa, psykogeriatrisella osastolla ja kuntoutusorganisaatiossa työskenteleviä työntekijöitä. Näistä opiskelijoista osa halusi syventää ja laajentaa omaa osaamistaan ja osa oli hakemassa tulevaisuudessa ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaksi.

(3) Sosiaali- ja terveydenhuollon opisto- ja/tai amk-tutkinnon suorittaneita työntekijöitä. He halusivat laajentaa ja syventää osaamistaan ikääntyneiden kuntoutuksesta, palveluista ja myös päivittää työelämävalmiuksiaan. Lisäksi osalla heistä oli ajankohtaisia kehittämis- tai hanketehtäviä, työtehtävien muutoksia tai muita ajankohtaisia rakenteellisia tai sisällöllisiä haasteita omista työyksiköissään.

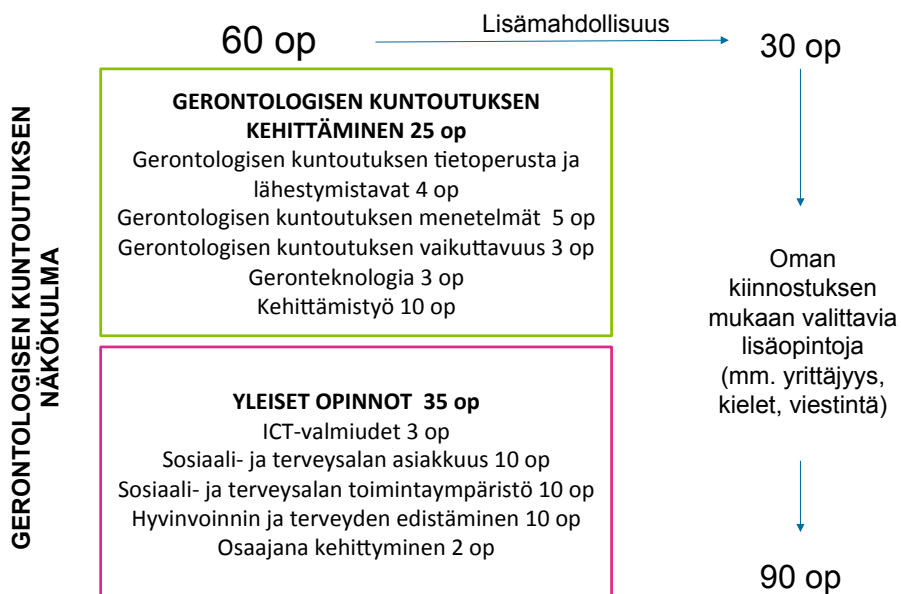
TAULUKKO 1. Gerontologisen kuntoutuksen opiskelijoiden taustatiedot	
Ylin suoritettu koulutusaste	Ammatillinen 62 % AMK-tutkinto 29 % Yliopistotasoinen tutkinto 10 % (sis. yksi tohtori)
Naisten osuus	100 %
Keski-ikä	43 vuotta
Esimerkkejä suoritetuista opinnoista	vanhustyön- ja johtamisen erikoisammattitutkinto, tradenomi, BBA lähihoitaja, sairaanhoitaja, perushoitaja, diakoni, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja, muotoilija, kutoja ammattillinen opettajakorkeakoulu, erityispedagogiikan perusopinnot
Esimerkkejä työtehtävistä	sairaanhoitaja, lähihoitaja, ohjaaja, perushoitaja, diakoniatyöntekijä, hankevetäjä, yhteisökoordinaattori, myyntiassistentti

4.3 OPINTOJEN RAKENNE JA PEDAGOGISET TOIMINTATAVAT

Gerontologisen kuntoutuksen korkeakouludiplomikoulutuksen rakenne perustui neljälle keskeiselle periaatteelle (Kuvio 1). *Ensimmäinen periaate* oli, että opintojen alku elokuusta 2014 maaliskuuhun 2015 vastasi osin Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkintokoulutuksen opetussuunnitelman (2014–2015) mukaisia Työelämävalmiudet-opintoja sekä sosiaali- ja terveysalan tutkinto-opiskelijoiden ensimmäisen vuoden Asiakkuus ja hyvinvointipalvelut -opintoja. Korkeakouludiplomikoulutuksessa näiden opintojaksojen sisällöt rakennettiin kuitenkin gerontologian ja gerontologisen kuntoutuksen näkökulmasta. Opintojaksoilla opettivat osittain samat asiantuntijaopettajat kuin tutkintokoulutuksessa.

Näillä valinnoilla haluttiin varmistaa opintojen taso ja korvattavuus opiskelijan mahdollisesti myöhemmin hakiessa tutkinto-opiskelijaksi. Samalla haasteena oli taustaltaan erilaisten opiskelijoiden aikaisemman osaamisen tunnistaminen ja arviointi suhteessa tarjottaviin gerontologisen kuntoutuksen korkeakouludiplomiopintoihin. Tässä prosessissa auttoi osaltaan opiskelijoiden ennen opintojen alkua tekemä ennakkotehtävä, henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) laadinta sekä opintojen ohjaus (HOPS-keskustelut). Opintoihin integroitujen gerontologisen kuntoutuksen sisältöjen vuoksi melko harva korkeakouludiplomiopiskelija käytti ja sai hyväksilukuja opinnoista aiemman osaamisensa perusteella ja nekin, joilla oli mahdollisuus siihen, päättivät osallistua opetukseen ja tehdä vaadittavat opiskelutehtävät.

Dialogioppimiseen ja verkko-opiskeluun tarvittavat taidot olivat osalle opiskelijoista haasteellisia ja vaativat lisäohjausta. Näissä opinnoissa vaadittiin opiskelijoilta uusia oppimis- ja toimintatapoja. Opintojen päätteeksi laadittu opiskelijan oma gerontologisen kuntoutuksen käyttöteoria tiivistä sekä teoreettisen että käytännöllisen osaamisen ja ammatti-identiteetin kehittämisen.

KUVIO 1. Gerontologisen kuntoutuksen korkeakouludiplomikoulutuksen rakenne ja opintojaksot

Toinen periaate oli, että jokaisella opiskelijalla tuli olla koko opintojen ajan oma kummivanhus omasta lähipiiristä. Jokaisen opintojakson tehtäviin kuului gerontologisen tiedon sisäistäminen niin, että opiskelija pystyi soveltamaan tietoa keskusteluissa oman kummivanhuksensa kanssa. Tavoitteena oli muuttaa opiskeluissa läpikäytyä teoreettista tietoa aktiivisesti kunkin opiskelijan omaksi arjen käyttöteoriaksi. Samalla opiskelijoilla oli mahdollisuus pohtia, mitä yleinen gerontologinen tieto on koettuna, yksilöllisenä vanhuuden elämänvaiheen ilmiönä. Opintojaksojen läpäisevänä teemana oli näin aidon asiakaslähtöisyyden syventäminen ja konkretisointi.

Opintojen *kolmas periaate* oli verkko-opiskelun ja kuukausittaisten lähipäivien yhdistäminen. Koko opintojen ajan toteutui kahden lähipäivän periaate niin, että opiskelijoiden ryhmäytyminen, keskinäiset keskustelut ja vertaistuki mahdollistuivat. Opiskelijoiden erilaiset taustat, työelämäkokemukset ja yksilölliset persoonat rikastuttivat ryhmäprosesseja ja tiedon monipuolista jakamista. Opiskelijaryhmässä oli myös mahdollisuus yksilöllisiin oppimistehtäviin, jolloin kunkin omat oppimistavat pystyttiin huomioimaan. Lähipäivien opetus toteutettiin pääsääntöisesti vastuuopettajien työparitoimintana, koska työparina toimiminen antoi mahdollisuuden tuoda autenttisesti esille erilaisten menetelmien käyttöä niin ohjauksessa ja opettamisessa kuin vuorovaikutuksessa. Opettajien opetusmenetelmien käyttö oli suoraan rinnastettavissa erilaisien kuntoutusmenetelmien käyttöön.

Neljäs periaate oli gerontologisen kuntoutuksen opintojen kautta rakentuva erityisasiantuntijuus (ks. kuvio 1). Tähän 25 opintopisteen kokonaisuuteen sisältyi gerontologisen kuntoutuksen tietoperustan ja lähestymistapojen opintoja, joiden tavoitteena oli antaa opiskelijoille perusteita oman työn käsitteellistämiseen ja arvostamiseen, ja sitä kautta rohkeutta kehittää ja uudistaa olemassa olevia käytänteitä. Gerontologisen kuntoutuksen menetelmäopinnoissa perehdyttiin erilaisiin kuntoutusprosessien menetelmiin, joita opiskelijat pilotoivat kesän 2015 aikana. Opintoihin kuuluivat muun muassa liikunnan, tanssin, valokuvan, aististimulaation, Green Care'n ja kotikäyntien erilaiset menetelmät sekä näiden eri menetelmien yhdistelmät. Samalla syvennettiin kuntoutusprosessien hallintaa ja kuntoutuksen tavoitteellisuutta. Tavoitteena oli rohkaista opiskelijoita kokeilemaan jotain itselle vierasta menetelmää ja antaa heille kokemuksia siitä, miksi kuntoutuskäytäntöjen muuttaminen on samalla sekä haastavaa että ammatillisesti rikastuttavaa.

Loppukeväästä ja alkusyksystä 2015 menetelmäopintojen rinnalla opiskelijat käynnistivät omat gerontologisen kuntoutuksen kehittämistyönsä (10 op) laatimalla kehittämistehtävän ideapaperin ja suunnitelman. Tätä kirjoitettaessa gerontologisen kuntoutuksen alalta on ilmestymässä 14 kehittämistehtävää,

jotka hyödyttävät työelämää joko sisällöllisinä, rakenteellisina tai teoreettisina kartoituksina, kuvauksina ja kokeiluina (ks. Liite 1).

Syksyllä 2015 gerontologisen kuntoutuksen vaikuttavuusopinnoilla vahvistettiin opiskelijoiden rohkeutta arvioida, uudistaa ja kehittää ikääntyneiden vaikuttavia kuntoutuspalveluja perehtymällä näyttöön perustuvan toiminnan periaatteisiin. Lisäksi syvennettiin geronteknologiaosaamista, koska digitaalinen, virtuaalinen ja mobiilikuntoutus näyttäisi olevan tulevaisuuden yksi keskeinen kehittyvä vanhuspalvelujen sektori.

4.4 GERONTOLOGISEN KUNTOUTUKSEN KORKEAKOULUDIPLOMIKOULUTUKSEN ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

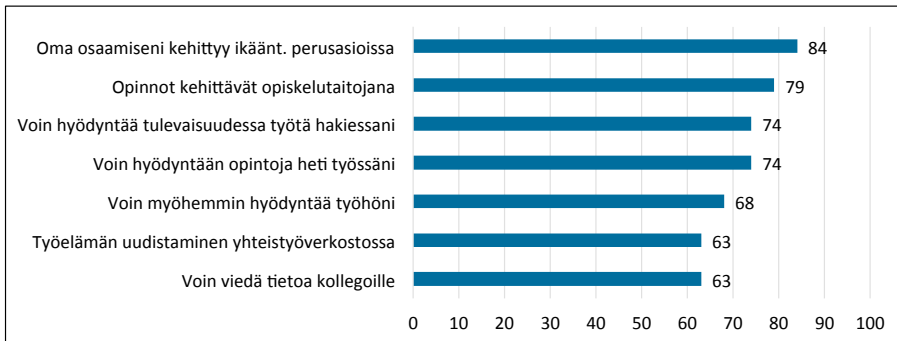
OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSET JA PALAUTE

Koulutuksen aikana opiskelijoiden kanssa käytiin paitsi yksiköllisiä HOPS-keskusteluja, myös säännöllisiä ryhmäpalautekeskusteluja lukukausien lopussa eli joulukuussa 2014 ja toukokuussa 2015. Opiskelijoille suoritettiin myös kirjallinen kysely tammikuussa 2015, jossa kartoitettiin heidän koulutukselle asettamia odotuksiaan, oman työyhteisön antamaa tukea opiskeluun ja koulutuksesta saatua hyötyä. Noin puolet opiskelijoista ilmoitti kustantavansa opinnot itse ilman työstä tai muualta saatua tukea. Vain muutama opiskelija saattoi opiskella työnantajan tuella. Osa opiskelijoista sai opintoihin työnantajalta kaikki kustannukset, osa työaikaa tai matkakorvauksia. Työttöminä opiskelevia tuettiin avoimen ammattikorkeakoulun opintomaksujen alennuksella.

Palautteiden mukaan varsinkin syksy 2014 oli tiivis ja kuormittava uusien verkko-opiskelumuotojen sekä erilaisten opiskelutehtävien vuoksi (oppimispäiväkirjat, lukutehtävät, käsitekartat). Optima-verkko-oppimisympäristö koettiin sekavaksi, ja sitä pyrittiin selkeyttämään koko opintojen ajan opiskelijoilta saatujen palautteiden mukaan.

Lähipäiviin valmistautuminen koettiin haastavaksi, ja siksi osa opiskelijoista hakikin lisäaikaa tehtävien suorittamiseen. Opiskelijat kokivat joutuvansa päivittämään omia opiskelutaitojaan, aikataulujaan ja suunnitelmiaan. Silti kuukausittaiset lähipäivät koettiin kaikista antoisimmiksi, ja poissaolot olivat vähäisiä. Poissaolot opiskelija joutui korvaamaan kirjallisilla tehtävillä.

Tammikuussa 2015 tehdyn palautekyselyn mukaan suurin osa opiskelijoista sai perustietoa gerontologiasta ja kuntoutuksesta, jota he veivät myös kollegoilleen ja työelämäverkostoihinsa sekä sovelsivat suoraan työhönsä (Kuvio 2). Opiskelijat kokivat omien opiskelu- ja oppimisvalmiuksiensa kehittyvän

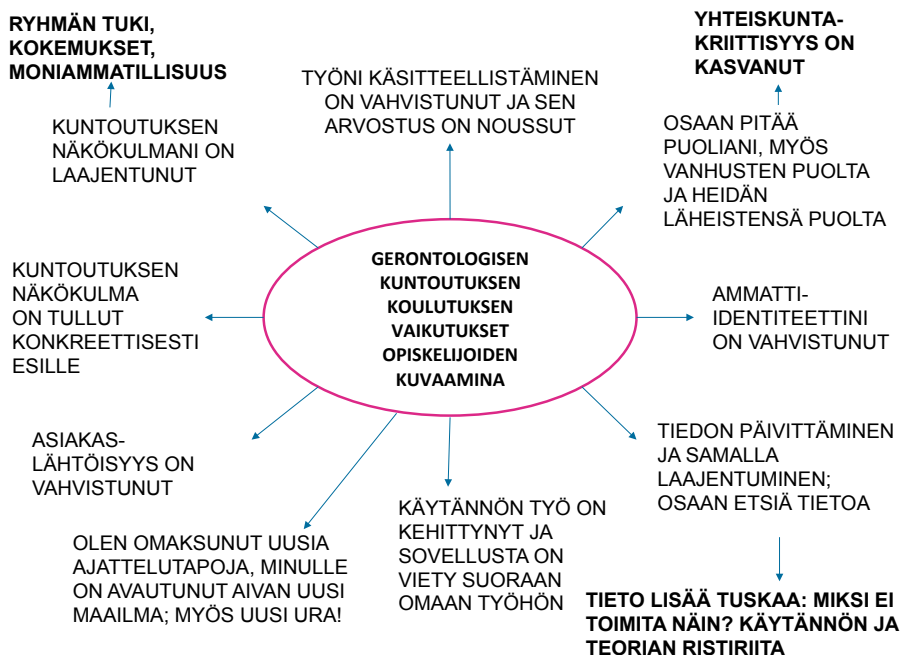
KUVIO 2. KKD-opiskelijoiden kokemat hyödyt gerontologisen kuntoutuksen opinnoista, syksy 2014 (n=19, %)

jatkuvasti ja saavansa opinnoista hyötyä tulevaisuutta varten hakiessaan uutta työtä tai opiskelupaikkaa. Korkeakouludiplomikoulutuksen eräs keskeinen tavoite eli työelämän kehittäminen nähtiin myös tärkeänä.

Syksyllä 2015 aktiivisia gerontologisen kuntoutuksen korkeakouludiplomiopiskelijoita oli 17. Yhteensä viisi opiskelijaa oli siihen mennessä keskeyttänyt opintonsa elämäntilanteensa tai työelämässä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Syyskuun 2015 lähipäivissä opiskelijoiden kanssa käytiin ryhmäkeskustelu liittyen gerontologisen kuntoutuksen vaikuttavuus-opintojaksoon (Kuvio 3).

Opiskelijoiden palautteiden mukaan koulutuksen tuottamia hyötyjä eli vaikuttavuutta olivat: ammatti-identiteetin vahvistuminen, oman työn perusteiden ymmärtäminen, käsitteellistäminen ja sisäistäminen sekä asiakaslähtöisyyden vahvistuminen. Kaiken kaikkiaan omaa työn arvostus oli noussut, kun näkemys vanhustyöstä ja kuntoutuksesta olivat laajentuneet.

Samalla kun teoreettinen tieto ja oman työn perusteet olivat vahvistuneet, se aiheutti ristiriitaa ja monia kysymyksiä käytännön työssä. Miksi käytännöt eivät muutu? Miksi toimitaan vastoin ohjeita ja säännöksiä? Kuka pitää ikään-tyneen asiakkaan ja hänen läheistensä puolta? Oman opiskelijaryhmän tukea pidettiin erittäin tärkeänä ja keskustelut auttoivat laajentamaan ja syventämään opiskeltavia asioita. Uusien ajattelutapojen omaksuminen ja sisäistäminen antoi uutta intoa työn kehittämiseen – ja jopa hakeutumiseen uudelle uralle. Kolme korkeakouludiplomiopiskelijaa aloitti syksyllä 2015 JAMKissa tutkinto-opiskelijana joko kuntoutuksen ohjaajaksi tai sosionomiksi. He pysyivät jatkamaan korkeakouludiplomiopinnot loppuun syksyn 2015 aikana ja heillä oli mahdollisuus jatkaa opintojaan suoraan toisen lukuvuoden opintoihin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa.

KUVIO 3. Opiskelijoiden kuvaamat koulutuskokemukset vaikutuksineen koulutuksen viimeisenä lukukautena syyskuussa 2015.

KOULUTUKSEN TOTEUTUKSEN YHTEENVETO

Opiskelijat valittiin gerontologisen kuntoutuksen korkeakouludiplomikoulutukseen avoimen ammattikorkeakoulun käytännöistä poiketen soveltuvuuskokeen kautta. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, koska opiskelijoiden keskeyttäminen oli ensimmäisen vuoden aikana vähäistä. Toisen vuoden alussa tapahtuneet keskeyttämiset johtuivat sosiaali- ja terveysalaan liittyvistä tyypillisistä tilanteista ja naisvaltaisen alan haasteista (työpaikan vaihtuminen, kolmivuorotyö ja muut elämäntilanteista johtuvat syyt).

Korkeakouludiplomikoulutuksen peruseriaate eli opintojen avoimuus erilaisilla taustoilla opiskelemaan tuleville henkilöille, aiheutti ajoittain haasteita opinnoista vastaaville mm. opintojen sisältöjen ja oppimistehtävien laadinnassa sekä ohjaustarpeen resursoinnissa. Ryhmän heterogeenisyys oli sekä lisähaaste että yllättävä vahvuus niin ryhmän toimivuudelle kuin pedagogiselle kehittämiselle ja kokeilutoiminnalle.

Koulutuksen laajuus, 60 opintopistettä, oli sisällöltään riittävän laaja ja ajallisesti riittävän pitkä prosessi, joka tuotti syvennettyä osaamista rajatulla

sosiaali- ja terveysalan toiminta-alueella. Joidenkin opintosisältöjen, esimerkiksi lääkelaskujen, tarkoituksenmukaisuutta kaikkien opiskelijoiden kannalta tulisi tarkastella jatkossa kriittisesti.

Jatkossakin korkeakouludiplomikoulutuksen aiheen tulee olla teoreettisesti ja sisällöllisesti rajattu ja selkeä, jotta opiskelijat pystyvät aidosti syventämään osaamistaan, soveltamaan oppimaansa ja saamaan valmiuksia kehittämistyöhön. Kokemusten mukaan korkeakouludiplomikoulutuksen ensimmäisen vuoden opinnoissa päästiin kohdennetun asiakassektorin (ikäntyneet kuntoutajat) osaamisessa syvemmälle kuin tutkintokoulutuksen ensimmäisen vuoden nykyisin käytössä olevalla yleisemmällä lähestymistavalla.

Mahdollisuus 60 opintopisteen ylittämiseen (60–90 op) on lisäetu erityisesti niille opiskelijoille, jotka hakeutuvat myöhemmin tutkintokoulutukseen tai jotka hakevat erityisosaamista esimerkiksi johtamiseen tai yrittäjyyteen. Nyt toteutetun pilotin aikana yksittäiset opiskelijat käyttivät tätä lisäopinto-oikeutta. Kun koulutukseen osallistuu useampi opiskelija samasta työyksiköstä, samalta alueelta tai kunnasta, se antaa mahdollisuuden tehokkaampaan kehittämis- ja innovaatiotoimintaan opintojen aikana. Oppimistehtävät voidaan integroida opiskelijoiden omaan työhön, työn mentorointiin ja johtamiseen, jolloin koko työyhteisö hyötyy opiskelijan hankkimasta osaamisesta ja hänen tuomistaan kehittämisehdotuksista.

Verkko-opiskeluun liitetty kuukausittainen kontaktiopetus tukee opiskelijoiden ryhmäytymistä, sitoutumista opintojen etenemiseen sekä vahvistaa keskinäisen vertaistuen ja -oppimisen mahdollisuuksia. Kontaktipäivät rytmittävät opiskelua sekä motivoivat opiskelijaa työn, perhe-elämän ja muiden haasteiden yhteensovittamisessa. Sosiaali- ja terveysalan työlle tyypillisten hoito-, dialogi- ja vuorovaikutustaitojen sekä ryhmäilmiöiden opiskelu edellyttää näiden taitojen harjoittelua luonnollisissa tai simuloituissa tilanteissa.

Verkko-opiskeluun ja virtuaaliseen oppimiseen tulee antaa riittävät valmiudet heti opintojen alussa, mutta myös jatkuvaa tukea ja kertaushenkilöisyyksiä opintojen aikana. ICT-taidot tulisi integroida muihin opintoihin muiltakin kuin kirjallisen raportoinnin osalta. Verkko-opinnoissa opiskelijoille annettulla, riittävän yksilöidyllä palautteella on tärkeä merkitys hänen osaamisensa aidolle kehittymiselle.

Työelämässä korkeakouludiplomikoulutuksen paikkaa ammattikorkeakoulun ja ylemmän ammattikorkeakoulun tutkintokoulutusten sekä erikoistumis-koulutusten rinnalla on toistaiseksi vaikea hahmottaa sosiaali- ja terveysalalla. Koulutuksen markkinointi vaatii erityispanostusta ja selkeää kuvausta, miten korkeakouludiplomikoulutuksella voidaan vastata sosiaali- ja terveysalan ajankohtaisiin muutoksiin.

Korkeakouludiplomikoulutuksen aikana kehitetty gerontologisen kuntoutuksen erityisosaamisen kokonaisuus on siirretty lähes sellaisenaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun hyvinvointiyksikön tutkintokoulutuksen viimeisen vuoden opintoihin niin sanottuina kehittyvän asiantuntijuuden opintoina. Lisäksi tätä kokonaisuutta on tarjottu avoimen ammattikorkeakoulun opintoina syksystä 2015 lähtien.

Sosiaali- ja terveysalan SOTE-uudistus voi antaa mahdollisuuden tarjota korkeakouludiplomiopintoja esimerkiksi uudistuvasta johtamisesta, sosiaali- ja terveysalan hankintaosaamisesta, kotikuntoutuksesta, sosiaalisesta ja digitaalisesta kuntoutuksesta sekä lastensuojelusta.

LIITE 1. GERONTOLOGISEN KUNTOUTUKSEN KEHITTÄMISHANKKEIDEN AIHEITA.

- Jyväskylän Kankaan alueelle perustettavan asumispalveluyksikön esteettisen ympäristön suunnittelu gerontologisen tiedon näkökulmasta. (Julkinen ja yksityinen sektori, kunta ja yritys)
- Asiakaslähtöisen hoito- ja palvelusuunnitelman kehittäminen ikääntyneiden asiakkaiden yksilöllisen elämänkulun ja tulevaisuuden toiveiden näkökulmasta. (Julkinen sektori, kunta)
- Ikääntyneiden kuntalaisten kuntoutussuunnitelmien nykyinen tilanne ja kehittämishaasteet. Suositukset kuntoutuspolkujen yhtenäistämiseen ja tiedon siirron parantamiseen. (Julkinen sektori, kunta)
- Setlementtiasunnot Oy:n yhteisökoordinaattoreiden ammatillisuuden kehittäminen ikääntyneiden asukkaiden palvelujen edistämisessä. (Yksityinen sektori, yritys)
- Espanjan Aurinkorannikolla asuvien ikääntyneiden suomalaisten palvelujen kehittäminen. (Yksityinen sektori, yritys)
- Henkilöstön gerontologisen osaamisen määrittäminen perusterveydenhuollossa. (Julkinen sektori, kunta)
- Ikääntyneiden kuntoutujien jalkojen hoito osana toimintakyvyn edistämistä ja monialaista kuntoutusta. (Yksityinen sektori, yritys)

- Päivätoimintakeskuksen asiakkaiden päivittäisten toimintojen tukemisen kehittäminen. Havainnoinnin ja kirjaamisen yhtenäistäminen. (Julkinen sektori, kunta)
- Suomen Allergia- ja astmaliitto: Kuntoutuksen sisältöjen ja tavoitteiden siltaaminen ICF-viitekehykseen. (Kolmas sektori, järjestötoiminta)
- ADHD-, bipolaari- ja Asperger-oireisten vanhusten erityispiirteet ja huomioiminen asiakkaina. Kirjallisuuskatsaus ja materiaali ko. yhdistysten käyttöön. (Kolmas sektori, järjestötoiminta)
- Ravitsemuskuntoutus osana tehostettua palveluasumista ja ruokahuollon omavalvontasuunnitelmaa. (Yksityinen sektori, yritys)
- Diakoniatyö – etsivää vanhustyötä? Seurakunnan ja kunnan vanhuspalvelujen yhteistyön kartoittaminen ja toiminnan jatkokehittäminen. (Julkinen sektori, seurakunta ja kunta)
- Ikääntyneiden perhehoitoyrityksen perustamissuunnitelma ja toiminnan lähtökohdat. (Yksityinen sektori, yritys)
- Motivoiva muistineuvonta. Asiakaslähtöisyys muistisairauksien ennaltaehkäisyssä. (Menetelmän mallintaminen)

LÄHTEET

Keski-Suomen ikäihmisten palvelujen järjestämissuunnitelma vuonna 2020, luonnos 1.1. Keski-Suomen SOTE2020-hanke. Vanhuspalveluiden prosessi. Viitattu 26.10.2015 http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/78193_Luonnos_Keski-Suomen_vanhuspalvelujen_jarjestamissuunnitelmasta_versio1.1.pdf

Pikkarainen A. 2013. Gerontologisen kuntoutuksen käsikirja, osa I. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 139.

Pikkarainen A, Vaara M, Salmelainen U. 2013. Gerontologisen kuntoutuksen toteutus, vaikuttavuus ja tiedon välittyminen. Helsinki: Kela.

5 HANKINTAOSAAJA

Eero Aarresola, Sami Kantanen & Sanna Nieminen

5.1 HANKINTAOSAAMISELLE YHÄ SUUREMPI TARVE ORGANISAATIOISSA

Hankintojen osuus organisaation liikevaihdosta on tyypillisesti 50–80 %. Hankintojen asian-tunteva johtaminen ja toteuttaminen on välttämätöntä yrityksen kilpailukyvyn kannalta. Onnistuneiden hankintojen kautta yritykselle tarjoutuvat laajat mahdollisuudet kehittää liiketoimintaansa. Hankintaosaajat pystyvätkin kehittämään liiketoimintaa yhdessä parhaiden toimittajien kanssa. On kyse siitä, että luodaan lisäarvoa asiakkaalle yhdessä toimittajien kanssa ja varmistetaan, että tuotteet ja palvelut tuotetaan kustannustehokkaasti – myös yhdessä toimittajien kanssa. On siis kyse paljon enemmän kuin pelkästä ostamisesta ja ostohinnan optimoinnista.

Tässä verkostomaisessa liiketoiminnassa tarvitaan hankintaosaajia. Hankintaosaamisen lisääntynyt tarve on tunnistettu laajasti suomalaisessa työelämässä. Teknologiateollisuus ry. toteutti yritysten hankintatoimen osaamisen tarvekartoituksen ja toteaa raportissaan: ”Hankintatoimen osaamista tarvitaan yrityksissä kasvavassa määrin, mutta koulutusta hankintatoimen ammattilaisiksi ei ole tarjolla riittävästi.” (Yritysten hankintatoimen osaamistarpeet ja koulutustarjonta 2012). Saman suuntaista viestiä kuulee valtakunnallisista foorumeista kuten Suomen osto- ja logistiikkayhdistys sekä Prohankinta-työryhmä. Hankintaosaamisen puute vaivaa erityisesti PK-sektoria sekä julkista sektoria.

Hankinnan tehtäviin ei ole perinteisesti ollut tarjolla tutkintokoulutusta ja hankinnassa työskentelevillä onkin hyvin kirjava koulutustausta. Suuret organisaatiot palkkaavat usein korkeasti koulutettuja henkilöitä hankintoihin, mutta erityisesti pk-yrityksissä ja julkisella sektorilla hankinnan tehtävissä on paljon henkilöitä ilman asianmukaista osaamista. Hankintaosaaja-korkeakouludiplomikoulutuksella lähdettiin vastaamaan tähän tarpeeseen ja koulutus oli erittäin houkutteleva. Koulutuspaikat tulivat täyteen alle kahdessa viikossa ja tulijoita olisi ollut huomattavasti enemmän kuin pystyttiin ottamaan vastaan.

5.2 KOULUTUKSEN TOTEUTUS

Hankintaosaaja-koulutus toteutettiin erillisryhmänä monimuotokoulutuksena, jossa kontakti-päiviä oli yhteensä 18. Koulutuksen vastuuhenkilönä toimi yliopettaja Sanna Nieminen, joka myös vastasi koulutuksesta ja kehittämistehtävien ohjauksesta yhdessä lehtori Eero Aarresolan kanssa. Lisäksi koulutus- ja TKI-päällikkö Sami Kantanen osallistui JAMKin korkeakouludiplomien yleiseen kehitykseen. Kaikki tekivät myös aktiivisesti yritys yhteistyötä koulutukseen liittyen.

Koulutus koostui kaikille yhteisistä opintojaksoista (30 op), valinnaisista opintojaksoista (10 op) sekä kahdesta kehittämistehtävästä (20 op). Osallistujat saivat joustavuutta oman osaamisensa kehittämiseen valinnaisten ja kehittämistehtävien kautta. Koulutuksen sisältö on esitetty taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Hankintaosaaja-koulutuksen sisältö		
Opintojakso	Laajuus (op)	Ajoitus
Hankintatoimi	5	Syksy 2014
Toimitusketjun hallinta	5	Syksy 2014
Hankintaosaajan ICT-valmiudet	5	Syksy 2014–kevät 2015
Hankintojen johtaminen	5	Kevät 2015
Hankintojen analysointi ja kehittäminen	5	Kevät 2015
Liiketoimintaverkostot	5	Kevät 2015
Valinnaiset opintojaksot	10	Syksy 2014–syksy 2015
Kehittämistehtävä	20	Kevät–syksy 2015

Syksyllä 2014 aloitettiin kahdella verkko-opintojaksolla Hankintatoimi ja Toimitusketjun hallinta. Näillä opintojaksoille edettiin tiukalla viikkorytmillä, siten että joka viikko opiskeltiin uusi teema ja tehtiin siihen liittyvä oppimistehtävä. Opintojaksojen tavoitteena oli luoda jokaiselle hyvä osaamis pohja hankintojen perusteista, jotta keväällä voitiin lähteä syventämään osaamista ”samalta viivalta” riippumatta siitä, mikä oli opiskelijan aiempi osaaminen. Syksy 2014 koettiin vaativana ja työläänä, mutta samalla palkitsevana. Jokaisen opiskelijan kanssa käytiin henkilökohtainen ohjauskeskustelu syyskuussa ja joulukuussa 2014 tarkoituksena varmistaa mahdollisimman sujuva opintojen eteneminen.

Keväällä 2015 opintojaksot hankintojen johtaminen, hankintojen analysointi ja kehittäminen, liiketoimintaverkostot sekä hankintaosaajan ICT-valmiudet toteutettiin monimuoto-opiskeluna. Kontaktipäiviä oli kevään aikana yhteensä kymmenen ja oppimistehtävät olivat laajempia kokonaisuuksia kuin

syksyn verkko-opintojaksoilla. Oppimistehtäviä oli 1–4 jokaisella opintojaksolla. Kontaktipäivät koettiin erittäin hyvinä, mikä selittyy varmasti suurelta osin ryhmän monipuolisuudella. Opiskelijat tulivat hyvin erilaisista organisaatioista ja monilta eri toimialoilta, mikä osoittautui rikkaudeksi oppimisen kannalta. Osallistujat olivat erittäin motivoituneita kehittämään hankintaosaamistaan ja he heittäytyivät innolla yhteiseen tekemiseen.

Kontaktipäivillä käytimme hyvin monipuolisesti erilaisia pedagogisia menetelmiä tavoitteena saada mahdollisimman suuri hyöty ryhmässä toimimisesta ja osallistujien osaamisesta. Vuoro-vaikutusta arvostettiin ja siitä annettiin upeasti välitöntä palautetta opettajille. Perinteinen yksipuolinen luennointi pidettiin minimissä. Lisäksi hankintaosaajan ICT-valmiudet -opintojaksolla opettaja taltioi kontaktiopetuksen videolle ja opiskelija saattoi palata aiheisiin myöhemmin tehdessään oppimistehtäviä. Tämä menettely sai paljon kiitosta opiskelijoilta ja helpotti Word- ja Excel-tehtävistä suoriutumista.

Opiskelijat suorittivat valitsemiansa valinnaisia opintojaksoja oman aikataulunsa mukaisesti syksyn 2014 ja vuoden 2015 aikana. Valinnaisten opintojen avulla jokaisella oli mahdollisuus täydentää osaamistaan yksilöllisesti juuri niillä osa-alueilla, jotka kokivat tarpeellisiksi. Valinnaisina suoritettiin muun muassa johtamisen opintoja, kieli- ja ICT-opintoja sekä strategisen kehittämisen opintoja.

Kehittämistehtävät ajoittuivat pääosin kesään ja syksyyn 2015. Kehittämistehtävät olivat yksilöllisiä tehtäviä, joiden tavoitteena oli kehittää samanaikaisesti sekä opiskelijan osaamista että organisaatiota. Pääosa opiskelijoista teki tehtävät omaan organisaatioonsa. Kehittämistehtävissä pyrittiin integroimaan työelämän kehitystehtävät mahdollisimman sujuvasti osaksi opintoja. Työttömät työnhakijat tekivät kehittämistehtävät myös tilaajaorganisaatiolle. Ohjaajat perehtyivät työn opinnollistamisen periaatteisiin ennen kehittämistehtävien lanseerausta. Seuraavassa on esimerkkejä kehittämistehtävistä:

- Projektihankintojen hallinta
- Yrityksen liiketoimintaverkoston ja toimittajayhteistyön kehittäminen
- Toimittajatyökalujen seuranta
- Hankinnan budjetointi
- Hankinnan tietojärjestelmät
- Toiminnanohjausjärjestelmän hankinta PK-yrityksessä
- Työkalu strategisen oston tueksi

- Toimittajayhteistyön kehittäminen yritys X:n kanssa
- Varastokirjausten tehostaminen mobiililla tiedonkeruulla
- Ruokatuotannon ohjausjärjestelmän implementointi
- JAMKin hankintojen kehittäminen

Oleellisena osana kontaktipäiviä olivat mielenkiintoiset vierailuluennot sekä yritysvierailut. Ne toimivat loistavasti hyvinä käytännön esimerkkeinä sekä ajatusten ja yhteisten pohdintojen virittäjinä. Seuraavat luennot ja vierailut olivat osa koulutusta

- Hankintojen johtaminen käytännössä, hankintajohtaja Sari Hakkarainen Vaasan Oy
- Hankintojen johtaminen ja kehittäminen käytännössä, kehityspäällikkö Antti Puustinen Skanska Oy, Nordic Procurement Unit
- Sopimusasiat hankinnoissa, Marja-Liisa Järvinen, Partner, Krogerus Attorneys Ltd
- Hankintojen analysointi, kehittäminen ja seuranta, hankintapäällikkö Mikko Halkilahti, KONE Hissit Oy
- Koulurakentamisen ja hankinnan haasteista, rehtori Alpo Suomi, Huhtarinteen koulu
- Hankintojen johtaminen ja kehittäminen käytännössä VP Procurement & Facilities Ville Halonen, Finnair Oyj
- Hankintojen johtaminen ja kehittäminen käytännössä Director Eija Repo, Helsinki Sourcing Office, Fiskars Services Oy
- Arabianrantaan tutustuminen, Krista Bister, Art and Design City Helsinki Ltd.
- Yritysvierailu, Finavia – Helsinki-Vantaan lentoasemaan tutustuminen
- Yritysvierailu, Harvia Oy, Muurame

5.3 HYVÄ RYHMÄ ONNISTUMISEN PERUSTANA

RIKKAUTENA MONIPUOLINEN OSAAMINEN JA ERILAISET TAUSTAT

Hankintaosaaja-koulutukseen ei ollut ennalta määriteltyjä vaatimuksia liittyen opiskelijoiden aikaisempaan koulutukseen tai työkokemukseen. Tämä johti luonnollisesti tilanteeseen, jossa opiskelijoiden taustat olivat hyvinkin erilaisia. Osalla opiskelijoista oli erittäin vahva kokemus hankinta-alan tehtävistä, mutta ryhmässä oli myös opiskelijoita, joiden aiemmat työtehtävät eivät niinkään olleet liittyneet hankintoihin. Yhteistä kaikille opiskelijoille oli kuitenkin halu kehittää ja täydentää aiempaa osaamistaan hankintatoimen alueelta. Opiskelijoiden taustaorganisaatiot jakaantuivat sekä yksityisen että julkisen sektorin toimijoihin, kuitenkin yksityisen sektorin yritysten muodostaessa suuremman osan taustaorganisaatioista. Tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että koulutuksessa kannattaa yhdistää yksityinen ja julkinen sektori.

Opiskelijoiden aiempi koulutus oli myös hyvin kirjavaa. Osa opiskelijoista oli suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon, osa alemman korkeakoulututkinnon ja osalla oli suoritettuna toisen asteen ammatillinen tutkinto. Erilainen opiskeluhistoria luonnollisesti aiheutti hieman haasteita koulutusta suunniteltaessa, koska toisille opiskelu oli tutumpaa kuin toisille, joten opiskeluvälmiudet eri opiskelijoiden kesken olivat erilaiset.

TAULUKKO 2. Hankintaosaaja-koulutuksen opiskelijoiden taustatiedotta	
Ylin suoritettu koulutusaste	Ammatillinen 32 % AMK-tutkinto 45 % Yliopistotasoinen tutkinto 23 %
Naisten osuus	65 %
Keski-ikä	41 vuotta
Esimerkkejä suoritetuista opinnoista	insinööri AMK (informaatioteknologia, automaatio, tuotantotalous), merkonomi, johtamisen erikoisammattitutkinto, datanomi, korjausrakentamisen ammattitutkinto, työtekniikko, restonomi AMK, yhteiskuntatieteiden maisteri, johtamisen alan täydennyskoulutukset
Esimerkkejä työtehtävistä	insinööri, materiaalisuunnittelija, projektimanageri, ostaja, hankinta- ja kehittämispäällikkö, huolinta-assistentti, avainasiakaspäällikkö, vastuualueenpäällikkö, hankinta- ja kehittämispäällikkö, siivospäällikkö, toimitusjohtaja

Opiskelijoiden heterogeeniset taustat käännettiin rikkaudeksi koulutuksen suunnittelussa. Lähdimme ajatuksesta, että ryhmän erilaisia taustoja, nimenomaan työkokemukseen liittyen, tulisi hyödyntää opetuksessa mahdollisimman paljon. Opiskelijoiden omien kokemusten ja käytänteiden jakaminen ryhmässä muodostuikin kantavaksi ajatukseksi koulutuksessa. Puhdas teoriapainotteiden luennointi toteutettiin melko tiiviinä tietoisuutyyppisenä mallina, jonka jälkeen aihepiiriä käsiteltiin opiskelijoiden kokemuksia hyödyntäen. Kuvatulla menetelmällä saimme arvokasta tietoa ryhmälle ja kouluttajille erilaisista käytännön sovellusmalleista sekä sitoutettua opiskelijoita aktiivisemmin opetustilanteisiin. Opiskelijoiden mielenkiinto käsiteltyihin teemoihin säilyi myös korkealla tasolla, koska he kokivat saavansa uusia ajatuksia ja käytännön toteutusmalleja olemassa olevista organisaatioista.

AITO HALU JA INNOSTUS KEHITTÄÄ OSAAMISTA

Kokonaisuudessaan voidaan todeta kaikilla opiskelijoilla olleen yhtenäinen tavoite koulutukselle. Riippumatta opiskelijoiden koulutus/työkokemustaustasta tai yksityiselämän tilanteestaan, kaikki olivat aktiivisesti mukana kehittämässä osaamistaan. Työn ohessa tapahtuva opiskelu vaatii opiskelijoilta monissa tilanteissa ajankäytön priorisoimista sekä oikeanlaista asennetta opiskeluun. Tätä oikeanlaista asennetta ryhmästä löytyi.

Vahvemman hankinta-alan työkokemuksen omaavien opiskelijoiden kohdalla käsitellyt teemat olivat tutumpia kuin lyhemmän työkokemuksen omaavien keskuudessa, mutta myös nämä kokeneemmat henkilöt olivat innostuneesti mukana opetuksessa. Kokeneemmat opiskelijat jakoivat auliisti kokemuksiaan ja antoivat vinkkejä kokemattomimmille opiskelijakollegoilleen. Koulutuksen aikana ei havaittu turhautumista ”itsestään selvien” asioiden keskusteluun kokeneiden opiskelijoiden keskuudessa, päinvastoin he kokivat positiivisena mahdollisuuden keskusteluun ja ajatustenvaihtoon vertaisopiskelijoiden ja kouluttajien kanssa.

VUOROVAIKUTUS KESKIÖSSÄ

Ryhmässä vallitsi positiivinen henki läpi koulutuksen. Yleisesti voidaan todeta, että opiskelijat kokivat kontaktipäivät yhtenä positiivisimmista asioista hankintaosaajan korkeakouludiplomikoulutuksessa. Vuorovaikutteiset kontaktipäivät keskusteluineen toimivat tässä ryhmässä oikein hyvin. Verkostoituminen ja uusien näkökulmien sekä ajatusten vaihtaminen ryhmässä olikin koulutuksen yksi keskeisistä tavoitteista, jossa onnistuttiin mallikkaasti.

Hankintatoimen alueella ei useinkaan ole yhtä ja oikeaa tapaa toimia, vaan jokainen organisaatio soveltaa toimintamalleja juurikin heille sopivimmalla tavalla. Tästä näkökulmasta ryhmässä jaetut ajatukset sekä toteutetut keskustelut tukivat oppimista erinomaisesti.

5.4 HANKINTAOSAAMINEN KORKEAKOULUDIPLOMIKOULUTUKSENA

Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) perustehtävänä on toteuttaa sekä korkeakouluopetusta että soveltavaa tutkimusta työelämän tarpeisiin aluekehitystyö huomioiden (JAMK tutkintosääntö 2015). Korkeakoulumme myös edistää elinikäistä oppimista. Artikkelin alussa käsiteltiin hankinnan merkitystä ja hankintaosaamisen tarpeen kasvua. Ammattikorkeakouluille on tärkeää havainnoida työelämän tarpeiden muutoksia ja ottaa huomioon muutokset sekä toteutuksessa että sisällössä.

Hankintaosaajakoulutuksen suunnitellussa huomioitiin alalla tapahtuneet muutokset vastaten työelämän tarpeisiin. Koulutuksen sisällöllinen kokonaisuus rakentui opintojaksoista, jotka kehittivät osallistujien hankintaosaamista. Osaamista kehitettiin yksilöllisillä kehittämistehtävillä, jotka opiskelija sovelsi omaan työhönsä tai suuntasi oman mielenkiinnon mukaisesti tiettyyn teemaan oman osaamisen kasvattamiseksi. Opetuksen toteutus oli joustavaa ja yksilöllistä. Voidaankin perustellusti todeta koulutuksen erinomaisesti vastanneen muuttuviin työelämän osaamisvaatimuksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosille 2011–2016 laatiman kehittämissuunnitelman mukaan koulutuspolitiikka rakentuu elinikäisen oppimisen periaatteelle (Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016, 2012). Käytännössä tämä tarkoittaa, että oppiminen ei pääty hankittuun tutkintoon, vaan jatkuu koko aikuisiän. Hankintaosaajakoulutukseen osallistuneet ovat henkilöitä, joilla on jo aiemmin suoritettuja eri tasoisia tutkintoja. Elinikäisen oppimisen periaate toteutui käytännössä, kun koulutuksen osallistujat kehittivät omaan hankintaosaamistaan.

Koulutuksessa tehtiin työelämäyhteistyötä lähiopetuspäivien toteutuksissa. Osassa luentoja olivat yrityksen edustajia jakamassa kokemuksiaan ja tietojaan. Lisäksi yritysvierailut mahdollistivat vuoropuhelun työelämän edustajien ja opiskelijoiden kesken. Hankintaosaajakoulutus edisti myös osaltaan aluekehitystyötä, koska osa osallistujista työskenteli alueen organisaatioissa tehden opintojaksoihin kuuluvia kehittämistehtäviä työpaikoillaan. Tämä toteutustapa mahdollistaa yksilöiden kehittymisen myötä tapahtuvan organisaation osaamisen kehittämisen.

5.5 KETTERÄ KOKEILU KANNATTAA

POSITIIVINEN ONNISTUMINEN

Kokonaisuudessaan voimme toteuttajan näkökulmasta todeta Hankintaosaaja-koulutuksen olleen onnistunut. Opiskelijoilta saadut viralliset sekä epäviralliset palautteet tukevat ajatusta. Uudentyyppisen koulutuskokonaisuuden suunnittelu sekä toteuttaminen ovat luonnollisesti aina haastavia ja tiettyjä asioita tekisimme eri tavalla jatkossa, joten oppeja on tullut myös toteuttajille runsaasti.

Pääsääntöisesti olemme kuitenkin tyytyväisiä toteutukseen, koska koimme opiskelijoiden osaamisen kehittyneen merkittävästi koulutuksen aikana. Esimerkiksi kolme opiskelijoista sai ylennyksen opintojen aikana hankinnan alaan liittyviin tehtäviin ja yksi työtön opiskelija työllistyi. Koulutus vaikutti opiskelijoihin erityisesti itseluottamuksen kasvamisen kautta: opintojen kautta henkilö kehittyi alan ammattilaiseksi ja kykeni ottamaan työtehtävissään paremmin kantaa ja kehittämään toimintaa.

USKALLETAAN KOKEILLA UUTTA JA HEITTÄYTYÄ JATKOSSAKIN

Hankintaosaaja-koulutus toteutettiin pääasiassa kahden kouluttujan organisoimana, joka mahdollisti tiiviin ja ketterän suunnittelun sekä läpiviennin. Uusia ja itsellemme tuntemattomia opetusmenetelmiä uskallettiin kokeilla rohkeasti ja heittäytyä tilanteisiin vailla täyttä varmuutta onnistumisesta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun asiantuntijoita käytettiin sparraajina uusien opetusmenetelmien kokeiluissa ja heidän antamansa vinkit loivat uskoa kokeilujen onnistumiseen. Ryhmä oli myös hyvin vastaanottavainen ja avoin uusille kokeiluille, joka edesauttoi uusien menetelmien onnistumista.

Onnistuneet kokeilut loivat uskoa myös tulevaisuuteen siitä, että rohkea heittäytyminen ja ”epämukavuusalueelle” siirtyminen kehittää opetushenkilöstöä tulevaisuutta ajatellen. Kaiken ei tarvitse aina olla testattua ja varmistettua, joskushan on kuitenkin aina se ensimmäinen kerta. Keskeinen oivallus oli myös, että opettajilta vaaditaan uudenlaista ajattelutapaa olla vertaamatta koulutusta tutkinnon tasoon, vaan siihen miten paljon koulutus kehittää osaamista. Opiskelijoiden taustat ovat korkeakouludiplomikoulutuksessa hyvin erilaisia. Korkeakouludiplomikoulutus kehittää heidän kaikkien osaamista selkeästi rajatusta, syvällisestä osaamiskokonaisuudesta 60 opintopisteen verran.

HYVÄÄ OPPIA MONIMUOTOISUUDESTA JA AIKUISKOULUTUKSESTA

Suomalaiset aikuiset ovat Euroopan huipputasoa opiskeluinnossaan. Tuoreimpien käytettävissä olevien tietojen perusteella 56 prosenttia eli useampi kuin joka toinen suomalainen osallistuu aikuisopiskeluun. (Nevalainen 2015.)

Monimuotoisen aikuiskoulutuksen suosio on tällä hetkellä Suomessa suurta, kuten yllä oleva lainauskin Keski-suomalaisen jutusta kertoo. Hankintaosaajan korkeakouludiplomikoulutus antoi Jyväskylän ammattikorkeakoululle erinomaista oppia ja kokemusta tämän tyyppisen koulutuksen järjestämisestä. Monimuotototeutukset tulevat jatkossa kasvamaan JAMKin opetustarjonnassa, joten tämän koulutuksen kokemukset antavat hyötyjä vastaavanlaisten koulutusten järjestämiseen jatkossa.

Yhtenä suurimmista haasteista aikuisille ja työn ohessa opiskeleville on varmasti opiskelumotivaation ylläpitäminen läpi opiskeluiden. Useissa tapauksissa opiskeluiden alkuvaiheessa motivaatio opiskeluun on korkealla, joten keskeisenä teemana onkin tämän motivaation säilyttäminen myös opintojen edetessä. Kontaktipäivien rooli ja onnistuminen on tässä yhteydessä ilmeinen. Niiden huolellinen suunnittelu ja tarkoituksenmukainen toteutus nousevatkin keskeisesti esille.

Järkevän laajuinen koulutuskokonaisuus on tärkeää onnistumisen kannalta. Kokonainen tutkinto on usein liian raskas vaihtoehto työn ohessa, jos ollaan hakemassa lisää osaamista ja alla on jo hyvä tutkinto. Toisaalta muutaman päivän mittainen täydennyskoulutus saattaa olla liian kevyt osaamisen kehittymisen kannalta. Korkeakouludiplominkoulutuksen laajuutta pidettiin sopivana.

KETTERYYTTÄ – TYÖELÄMÄN TARPEESEEN JA ASIAKASTARPEESEEN REAGOINTIA

Ketteryys – yksi trendisanoista nykypäivän organisaatioiden johtamisessa. Tässä yhteydessä ketteryyden voidaan katsoa toteutuneen sekä pienen ja tiiviin toteuttajajoukon yhteistoiminnassa että rohkeassa asenteessa uusien kokeilujen toteuttamisessa. Valmiin koulutuksen sisältö- ja toteutusrakenteen puuttuminen toi osittain annettuna joustavan ja sopeutuvan toimintatavan. Ryhmän antama palaute ja ehdotukset koulutuksen edetessä antoivat suuntaviivoja seuraavien kontaktipäivien suunnitteluun. Koulutuksen pääteemat oli toki suunniteltu ennalta, mutta niiden yksityiskohtainen kohdistaminen juurikin olemassa olevaan tarpeeseen tehtiin koulutuksen edetessä.

Kyvykkyys asiakaslähtöiseen (opiskelijalähtöiseen) suunnitteluun ja läpivientiin mahdollisti osaltaan tämän koulutuksen onnistumisen. Ketteryys

toteutui tässä koulutuksessa, kun koulutusmalli mahdollisti nopean työelämän tarpeisiin reagoinnin, koulutuksen suunnittelun ja käynnistämisen. Ammattikorkeakoululla organisaationa on tämän kaltaiseen toimintamalliin hyvät valmiudet omien asiantuntijoidensa, infransa ja olemassa olevan osaamisen pohjalta. Toteutus avoimen ammattikorkeakoulun kautta lisää koulutuksen saavutettavuutta, sillä räätälöityjen kaupallisten koulutusten hinta saattaa olla liian korkea monelle kohderyhmään kuuluvalla.

HANKINTAOSAAMISELLE ON TARVE

Hankintakoulutuksen laajentaminen entisestään on tällä hetkellä varsin suurena painopisteenä JAMKin opetustarjonnassa, joten projekti palvelee tästä näkökulmasta koko JAMKin toimintaa. Fundamentaalisena tavoitteena kouluttajilla on hankintaosaamisen kehittäminen Suomessa erilaisissa koulutustoteutuksissa, joista tämän tyyppinen koulutus edustaa yhtä sovellusta. Tiedämme hankintakoulutukselle olevan kysyntää myös tulevaisuudessa, joten tämän projektin opit antavat elintärkeää kokemusta tulevaisuuden toteutuksille.

Monella osallistujalla oli vankka työkokemus ja hyvä pohjakoulutus, mutta puutteita hankintaosaamisessa. Koska koulutuksen osallistujat tulivat eri organisaatioista sekä eri työtehtävistä ja verkostoitumiseen ja vertaisoppimiseen panostettiin, lisäsi koulutuksen toteutus samalla valtakuunnallista hankintaosaamista. Tämä oli yksi koulutuksen merkittävämpiä tuloksia. Samoja vaikutuksia ei olisi ollut kapeammalle kohderyhmälle räätälöidyssä koulutuksessa.

Hankintaosaaja-kokonaisuus palvelee hankintakoulutuksen kehittämistä niin insinöörikoulutuksen perinteisessä päivätoteutuksessa, monimuotokoulutuksessa sekä YAMK-koulutuksessa. Erityisesti opit aikuisille, työn ohessa opiskeleville olivat tärkeitä. Kuinka rakentaa koulutuskokonaisuus, jossa oppimistavoitteista tinkimättä kyetään luomaan toimiva ja opiskelumotivaatiota ylläpitävä toimintamalli, jota opiskelijat suosittelivat omassa verkostossaan?

LÄHTEET

Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkintosääntö. 2015. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 19.11.2015. <http://studyguide.jamk.fi/fi/opinto-opas-amk/Opiskelu/Tutkintosaanto-pedagogiset-ja-eettiset-periaatteet/>

Koulutus ja tutkimus 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. 2011. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Nevalainen, T. 2015. Useampi kuin joka toinen kouluttautuu. Keski-suomalainen 28.9.2015.

Yritysten hankintatoimen osaamistarpeet ja koulutustarjonta. 2012. Teknologiateollisuus ry.

6 HENKILÖSTÖ- JA TALOUSOSAAJA

Maija Haaranen, Ari Karsikas & Pertti Pernu

6.1 KOULUTUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Liiketalouden tutkinto-ohjelma toteutti Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa korkeakouludiplomihankkeessa Henkilöstö- ja talousosaajan koulutuksen. Koulutuksesta aloittamisesta päätettiin loppuvuodesta 2013, koulutuksen sisältö varmistui vuoden 2014 alussa ja koulutuksen punainen lanka ja periaatteet vahvistettiin alkukeväästä 2014. Koulutuksen tunnuslauseeksi valittiin ”luvuista johtamista”. Tällä tarkoitettiin sitä, että taloudellisia tunnuslukuja ja indikaattoreita tuntemalla voidaan parantaa ja tehostaa esimiestyötä ja johtamista.

Aikaisempien haastattelujen, liiketalouden yksikön neuvottelukunnan kommenttien ja ennakkointikyselyjen pohjalta Henkilöstö- ja talousosaajan korkeakouludiplomikoulutuksen primääriksi kohderyhmäksi määriteltiin työelämässä olevat henkilöt, jotka tarvitsevat nopeasti uutta osaamista aihealueesta. Sekundäärisesti kohderyhmäksi nimettiin henkilöt, jotka olivat vaihtamassa alaa tai ammattia tai olivat työttömiä. Opiskelijamääräksi tavoiteltiin aluksi 20:ta, mutta vilkkaan kysynnän vuoksi nostimme opiskelijamäärän 25:een. Opiskelijoista kolme tuli Keski-Suomen ulkopuolelta. Korkeakouludiplomikoulutus poikkesi tutkintokoulutuksesta erityisesti siinä, että opiskelijoita ei valittu koulutukseen valintakokeiden kautta, vaan koulutukseen halukkaat valittiin ilmoittautumisjärjestyksessä avoimen ammattikorkeakoulun toimintatavan mukaisesti. Tällä saattoi olla vaikutusta siihen, että opiskelijoiden vaihtuvuus oli suurta opiskelun alussa.

Koulutuksen kestoksi suunniteltiin 90 opintopistettä, mutta 16 kuukauden aikana elokuusta 2014 joulukuuhun 2015 ei olisi ollut mahdollista toteuttaa niin laajaa koulutusta. Päädyimme 60 opintopisteeseen ja toteutustavaksi valitsimme ensimmäistä kertaa täysin verkossa toteutettavan ohjauksen ja opetuksen sekä lisäsimme pienimuotoisen mentorointikokeilun uutena oppimiselementtinä neljälle valitulle opiskelijalle.

Asetimme koulutukselle ja oppimiselle kahdeksan laadullista tavoitetta maaliskuussa 2014: (1) joustava rakenne osaamisen täydentämiseen, (2) esteettömyys eli asuinpaikka ei ratkaise opiskelua, (3) tarvelähtöisyys eli työmark-

kinoilla ja koulutettavilla on tarve valittuihin osaamisalueisiin, (4) nopeammin osaamista ja oppimista, (5) ympärivuotinen opiskelu eli 16 kuukauden opinnot yhtäjaksoisesti, (6) tutorointi (opettaja) ja mentorointi (substanssiosaaja) yhdistetään ohjauksessa, (7) verkko-oppimispolku jatkuu tutkintokoulutukseen 2015 ja (8) uusien oppimis- ja ohjaustapojen testaaminen.

Määrälliseksi tavoitteeksi asetettiin 17 korkeakouludiplomia. Tavoite saatiin tradenomikoulutuksen keskimääräisestä valmistumisprosentista Jyväskylän ammattikorkeakoulussa, joka on noin 70 %. Määrällinen tavoite ei tule täytty-mään, sillä vuoden 2015 loppuun mennessä valmistuneita on 10 – 11 opiskelijaa ja kevään 2016 lopussa valmistuneita arvioidaan olevan 15. Opinnot aloittaneita ei todellisuudessa ollut 25:tä, josta 70 % laskettiin. Tulos on valmistuneiden osalta hyvä, sillä avoimen amk:n periaatteiden mukaisesti emme valinneet opiskelijoita esimerkiksi valintakokeiden tai muiden kriteerien perusteella, vaan kuka tahansa saattoi aloittaa koulutuksen opintomaksun maksettuaan. Kokonaiskuvaa tuloksellisuudesta laajensi Koulutuksen tutkimuslaitoksen väli-raportti, joka antoi rohkaisevia tuloksia 2015 (Aittola, Siekinen ja Välimaa 2015).

6.2 VAHVOJA SIGNAALEJA OSAAMISTARPEISTA

Työelämässä olevien tarve saada koulutusta nopeasti ja joustavasti on tuonut uudentyypisen asiakaskunnan ammattikorkeakouluun. Vielä viisi vuotta sitten oli verraten harvinaista saada suoraan viestejä yritysten asiantuntijoilta yksittäisten liiketalouden opintojaksojen tai opintomodulien opiskelusta. Vaikuttaa siltä, että keski- ja suuret yritykset ovat tottuneet käyttämään kaupallisia palveluntarjoajia täydennyskoulutuksessa ja kaupallisten tarjoajien rinnalle on tullut avoin ammattikorkeakoulutus. Pienten yritysten työntekijöiden täydennyskouluttautumisesta on ammattikorkeakoulussa verraten vähän tutkimustietoa.

Työntekijöiden omaehtoinen kouluttautuminen avoimen ammattikorkeakoulun kautta on lisääntynyt ja syinä ovat erityisesti tehostunut markkinointi, lisääntynyt tarjonta ja joustavampi opiskelun saatavuus ilman kontaktiopiskelua. Henkilöstö- ja talousosaajan korkeakouludiplomikoulutuksessa päädyttiin heti suunnittelun alkuvaiheessa verkkototeutukseen. Päätökseen vaikutti erityisesti saatu palaute tradenomin tutkintokoulutukseen hakeutuvilta ja tutkinnossa opiskelevilta aikuis- ja monimuoto-opiskelijoilta. Koulutuksen saatavuus on ollut selkeä puute, sillä korkeakoulutus on keskittynyt kaupunkeihin (Monipuoliset ja sujuvat opintopolut 2013, 38) ja opintojen suoritustavat ovat suosineet ensisijaisesti niitä, jotka eivät ole aktiivisesti työelämässä.

Koulutussuunnittelussa ja -viestinnässä painotettiin opintojen vastaavaan sisällöltään tradenomikoulutuksen opintoja. Opiskelija voikin hyödyntää korkeakouludiplomiopinnot täysimääräisesti, mikäli hän hakeutuu myöhemmin tutkinto-opiskelijaksi valintakokeen tai avoimen ammattikorkeakoulun väylän kautta. Avoimen ammattikorkeakoulun väylän kautta valittiin liiketalouden koulutukseen yhteensä 25 opiskelijaa vuonna 2015.

KUVA 1. Ennakoitavan opintopolun malli.

6.3 KOULUTUKSEN KUSTANNUKSET

Opintojaksojen toteuttaminen ei ollut edullisempää kuin tutkintokoulutuksessa, sillä ainoastaan vuokraan liittyvät kustannukset olivat pienemmät. Pidemmän aikavälin hyötyjä olivat lukuisat opintojaksot, jotka tuotettiin koulutuksen aikana ensimmäistä kertaa verkkoversiona. Näin korkeakouludiplomikoulutus kehitti myös tutkintokoulutuksen toteutusmalleja. Tämän koulutuksen kautta tutkintoon hakeutuvien opiskelijoiden nopeampi valmistuminen pienentää koulutuskustannuksia ja hyödyn saajia ovat opiskelija, työmarkkinat ja oppilaitos.

6.4 OPINTOJAKSOJEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS OPETTAJAN NÄKÖKULMASTA

Bowen (2013, 45) pohtii verkko-oppimiselle olevan nyt oikea hetki: ”Yhä useammalla on pääsy Internetiin, Internet-yhteyksien nopeuden kasvu, nopeasti yleistyneet ja kehittyneet mobiililaitteet sekä ajattelutavan muutos siitä, että verkko-oppiminen voi johtaa pienemmillä kustannuksilla vähintään yhtä hyviin oppimistuloksiin kuin face-to-face -oppimisessa.” Toisaalta ei ole viedenpitävää todistetta, että jompikumpi oppimistapa olisi toista parempi. Korkeakouludiplomikokeilussa verkko-oppiminen nähtiin joustavuutensa vuoksi sopivan mainiosti Opetus- ja kulttuuriministeriön viitekehukseen koulutuksen avoimuudesta ja saavutettavuudesta.

TAULUKKO 1. Henkilöstö- ja talousosaaja -koulutuksen opiskelijoiden taustatiedot	
Ylin suoritettu koulutusaste	Ammatillinen 71 % AMK-tutkinto 21 % Yliopistotasoinen tutkinto 8 %
Naisten osuus	79 %
Keski-ikä	43 vuotta
Esimerkkejä suoritetuista opinnoista	kauppateknikko, merkonomi, palkanlaskijan tutkinto, laitoshuoltaja, tradenomi, agrologi, kokous- ja kongressipalvelujen johtamisen erikoistumisopinnot (AMK), turvallisuuden erikoistumisopinnot (AMK), johtamisen erikoisammattitutkinto, laskentatoimen ja johtamisen täydennyskoulutuksia
Esimerkkejä työtehtävistä	myyntisihteeri, toimistoassistentti, tekninen myyjä, hallintopäällikkö, henkilöstöjohtaja, myyntipalvelun esimies, talousjohtaja, turvallisuuskoordinaattori, psykologi, henkilöstöasian tuntija, ohjaaja

Lehtorit Maija Haaranen ja Ari Karsikas toimivat opettajina ja heillä oli merkittävin määrä opintojaksoja. Karsikas toimi myös ryhmän tutoropettaja. Mukana oli yhteensä yhdeksän opettajaa. Lisäksi koulutuspäällikkö Pertti Pernu osallistui korkeakouludiplomien laajempaan kehitystyöhön JAMKissa.

Haarasella oli entuudestaan kokemusta useiden verkko-opintojaksojen toteuttamisesta. Kokemuksestaan huolimatta hän koki haasteelliseksi johtamisen teemojen ja sisältöjen siirtämisen verkko-opetukseksi. Karsikkaalla ei ollut entuudestaan kokemusta verkko-opintojaksojen toteuttamisesta, mutta hänen perehtymistä helpotti verkko-opintojen suunnittelun aloittaminen riittävän aikaisin keväällä 2014.

Lopulliseen opiskelijaryhmään päätyneillä henkilöillä oli useilla vahva opinto-sisältöjen osaaminen (ks. taulukko 1). Opintojaksojen suunnittelussa auttoi opiskelijoille suunnattu ennakkotehtävä, jolla saatiin tietoa opiskelijoiden taustoista, kokemuksesta ja tavoitteista. Verkkoopetagogiikka vaatii joustavuutensa ja tavoittavuutensa vastapainoksi sekä opettajalta että opiskelijoilta erilaista työskentelyotetta kuin perinteinen opetus. Tavoitteena oli, että opiskelijat opiskelevat Optima-opiskelualustalla olevan aineiston perusteella, eikä erillisiä verkko-opetuswebinaareja järjestetä. Tämä korostui erityisesti siksi, että opiskelijat olivat työssäkäyviä ja siten kiireisiä.

Opetussuunnitelman laatiminen ja opettajien nimeäminen hyvissä ajoin ennakkoon antoi aikaa opintojaksojen pedagogiikan suunnitteluun. Kaikkiaan verkko-opintojaksojen toteuttamisessa korostuu, että opintojakson tulee olla sisällöllisesti ja laadullisesti tasokas, vaikka opettaja ja opiskelija eivät olekaan kasvokkain. Sen vuoksi opintojakson sisällöstä on annettava ennakkoinformaatiota ja avautuessaan verkko-oppimistyötilassa kokonaisuuden tulee hahmottua opiskelijalle tehtävineen. Mikäli opintojakso etenee viikkokohtaisin teemoin ja tehtävin, voi kunkin viikon aineisto avautua kyseisen viikon alussa. Palautteessa kävi ilmi, että viikkorytmi soveltuu hyvin opiskelijoiden kiireiseen arkeen.

Haaranen toteutti ennen opintojaksojen alkamista ennakkokyselyn, jossa kartoitettiin opiskelijoiden osaamista opintojakson sisällöstä ja teemoista. Tämä auttoi merkittävästi opintojaksojen suunnittelua kohderyhmälle. Opiskelukokemuksia kannattaa kysyä opintojakson kuluessa ja kokoava palaute kerätä opintojakson päättymisen jälkeen. Palautteen hyödyntäminen ja opiskelijoiden itsearviointi koettiin merkittäviksi tekijöiksi tuloksellisen oppimiskokemuksen syntyemisessä.

Keskeisimmät muutokset opetussuunnitelman edetessä olivat tehtävien määrä, tehtävien työelämälähtöisyys, palautusten määräajat ja opettajan tuleminen ”lähemmäksi” – eli verkossa opiskellessa kaivataan kontaktia opettajaan. Ryhmän taustaosaamisen taso oli korkealla, joten kukin opiskelija käytti opiskeluun osaamistaan vastaavan tuntimäärän. Optima-työkalulla. Haaranen laati videon, jossa esiteltiin opintojen teemoja ja johdateltiin opintojakson sisältöön. Opettaja tuli tutummaksi opiskelijoille ja opintojakson ydinasiat saatiin viestitettyä opiskelijoiden motivaatiota lisäävällä tavalla.

Opettaja jaotteli opintojaksosisällöt viikkoteemoihin tehtävineen siten, että tuloksena oli johdonmukainen kokonaisuus. Informatiiviseen sisältöön panostettiin myös visuaalisesti, kuten käyttämällä avoavia kuvauksia, esimerkkejä, linkityksiä sekä lisäaineistoja. Haaranen käytti myös keskustelutyyppejä ja avoimia tehtäväratkaisuja, jotta osaamisen jakaminen oli mahdollista. Kaikkien

tehtävien taustalla oli tarve ja mahdollisuus pystyä soveltamaan opiskeltua teemaa välittömästi opiskelijan työtehtäviin. Haarasen toteutustapa sai hyvää palautetta, ja jopa kokeneimmat osaajat kertoivat oppineensa paljon uutta.

TAULUKKO 2. Tulostekijät henkilöstö- ja talousosaajan korkeakouludiplomi-koulutuksen opintojaksoilla	
OPISKELIJA	OPETTAJA
Motivaatio ja tavoitteellisuus	Verkkopedagoginen osaaminen
Ajankäytön hallinta	Sisältösuunnittelu
Resursointi	Työelämälähtöisyys
ICT-taidot	Rikastus ja rytmitys

6.5 TUTOROINTI JA MENTOROINTI VERKKO-OPISKELIJAN TUKENA

Tutoroinnin yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut auttaa opiskelijaa valmistumaan. Opiskelijoita on pyritty auttamaan heidän kohtaamissaan haasteissa nopeasti sitä mukaa, kun asioita ilmaantuu. Yhdeksi toimivaksi tutoroinnin työkaluksi muodostui seurantataulukko, jolla seurattiin jokaisen opiskelijan opintojen etenemistä. Värikoodien avulla oli mahdollista saada nopeasti hyvä yleiskuva, miten opinnot olivat edistyneet kunkin opiskelijan kohdalla.

Opiskelijoita aktivoitiin yhteydenotoilla hyvissä ajoin, mikäli opintojakson tehtäviä oli palauttamatta, opiskelija ei osallistunut opintoihin tai opintojaksoja jäi suorittamatta. Keskeyttämisiltä ei kuitenkaan pystytty täysin välttymään, sillä opintojen vaatima työmäärä saattoi joillekin olla yllätys ja yhteensovittaminen työ- ja perhe-elämän kanssa liian vaativaa.

Koulutuksessa päätettiin myös pilotoida mentorointia ammatillisen kehittymisen välineenä. Mentorointi on henkilökohtainen ja monipuolinen ammatillisen kehittymisen menetelmä, jonka vahvuutena pidetään henkilökohtaisuutta. Mentorointiprosessi etenee aktorin tarpeiden, toiveiden ja tavoitteiden mukaisesti ja menetelmä sopii erityisesti kehityshaluisille, aktiivisille henkilöille. Opiskelijoiden joukosta valittiin neljä mentoroitavaa opiskelijaa eli aktoria, joille järjestettiin yhteinen aloitustilaisuus, jossa käytiin läpi mentorointia ja sen pelisääntöjä. Mentoreina toimivat Jyväskylän ammattikorkeakoulusta lehtorit Maija Haaranen, Ari Karsikas ja Erica Svärd.

6.6 OPISKELIJOIDEN PALAUTE JA KEHITTÄMISIDEAT

Opiskelijoiden palautteista kävi ilmi, että opiskelijat kaipaivat enemmän vuorovaikutteisuutta. Tähän voisi auttaa esimerkiksi videoneuvotteluajkojen lisääminen opintojaksojen aikana. Ajankäytön opiskelijat kokivat haastavaksi ja erityisesti työssäkäyvät kaipaivat väliin hengähdystaukoja. Kesätauko koettiin tärkeäksi. Edellä mainittuihin asioihin on syytä jatkossa kiinnittää huomiota.

Opiskelijoiden mielestä verkko-opinnoissa parhaiten toimivia asioita olivat mm. hyvät materiaalit, keskustelutehtävät, joustavuus ja käytännönläheiset tehtävät. Optima-työtilaa pidettiin hyvänä ja helppokäyttöisenä. Opettajien tavoitettavuus koettiin hyväksi ja positiivisena nähtiin asioiden hoitaminen ns. virka-ajan ulkopuolella.

Yhdeksi haasteeksi muodostui sähköpostimäärä opiskelijoiden ohjauksessa. Yhtenä ratkaisuna sähköpostiongelmiaan kehitettiin kysymyspalsta, jonne opiskelijoita pyydettiin laittamaan kaikki opintojaksoon liittyvät kysymykset. Myös muilla opiskelijoilla oli mahdollisuus vastata kysymyspalstan kysymyksiin. Sähköpostit loppuivat lähes kokonaan ja usein opiskelijat ehtivät vastaamaan toistensa kysymyksiin jo ennen opettajaa. Tämä helpotti opettajan työmäärää merkittävästi ja ratkaisu oli varmasti parempi myös opiskelijoiden kannalta. Lisäksi itse korjaavat ja opiskelijaa automaattisesti ohjaavat tehtävät näyttäisivät toimivan hyvin verkko-opintojaksoilla, sillä opiskelija saa nopeasti palautetta.

6.7 KOULUTUKSEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Onnistuimme tekemään joustavan rakenteen osaamisen täydentämiseen ja esimerkiksi asuinpaikka ei estänyt opiskelemasta. Vilkas koulutuksen kysyntä osoitti, että valitulla koulutuksella on tarvetta ja opiskelija voi nopeasti hyödyntää osaamistaan työtehtävissään. Koulutus oli ympärivuotista, sillä koulutus oli jaksotettu 16 kuukaudelle ilman varsinaista taukoa. Tutorointi korostui ennakoitua enemmän kontaktiopetuksen puuttuessa ja opiskelijat pystyivät verkon välityksellä auttamaan toisiaan nopeammin kuin varsinainen tutoropettaja. Mentorointiin oli alkuperäisen neljän opiskelijan asemesta vain yksi sitoutunut, joten mentorointi toiminee kokemuksemme mukaan paremmin työpaikoilla kuin opiskelussa. Kaksi opiskelijaa aloitti syksyllä 2015 tutkintokoulutuksessa, ja odotamme korkeakouludiplomikoulutuksen käyneistä muutaman siirtyvän avoimen väylän kautta tutkinto-opiskelijaksi syksyllä 2016.

Koulutuskokeilu toi merkittävän määrän uutta tietoa verkko-opetuksesta ja ohjauksesta. Laajempaan käyttöön siirtyivät niin sanotut itse korjaavat ja

opiskelijaa ohjaavat tehtävät. Digitalisaation myötä tehtävien automatisointi nopeuttaa oppimista ja menetelmää levitetään muihin opintojaksoihin. Henkilöstö- ja talousosaajan oppeja otettiin käyttöön mm. elokuussa 2015 alkaneen tutkinto-opiskelijoiden monimuotoryhmän opetussuunnitelmassa, ohjauksessa ja opintojaksojen toteutuksessa. Kokeilun myötä koulutussuunnittelussa painotetaan johtamisen ja talousasioiden tiiviimpää yhdistämistä, koska työmarkkinoilla ja työtehtävissä osaamisalueet yhdistyvät luontevaksi kokonaisuudeksi.

Määrälliseen valmistumistavoitteeseen ei olla pääsemässä. Koulutukseen osallistui aktiivisesti noin 19 opiskelijaa, joista 15 saattaa saada korkeakouludiplomi valmiiksi, kun tavoite oli 17 valmistunutta. Tavoite oli hyvin kunnianhimoinen opiskelijaryhmälle. Tähän saattoi vaikuttaa se, että opintoihin ei ollut valintakoetta tai muuta karsintaa, mutta myös se, että opinnot vaativat opiskelijalta merkittävää ajallista panostusta työn ja perheen ohella, mikä saattoi yllättää osan opiskelijoista. Lisäksi verkossa toteutetussa koulutuksessa opiskelu oli hyvin itsenäistä. Saatujen kokemusten perusteella korkeakouludiplomiopinnot vastasivat hyvin työelämän tarpeisiin ja opintoja voi varauksetta suositella joustavaksi tavaksi lisätä osaamista työelämässä.

LÄHTEET

Aittola, H., Siekkinen, T. & Välimaa, J. 2015. Korkeakouludiplomi. Kokeiluhankkeen seuranta- ja arviointitutkimuksen väliraportti. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.

Bowen, William G., 2013. Higher Education in the Digital Age. Princeton University Press.

Markkanen, Markus, 2015. Katsaus täydennyskoulutustarjontaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö 25.6.2015. Aikuiskoulutuspolitiikan yksikkö. Viitattu 2.11.2015. <http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2015/06/Katsaus-t%C3%A4ydennyskoulutukseen-Suomessa.pdf>

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. 2012. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1. Helsinki.

Monipuoliset ja sujuvat opintopolut. 2013. Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2013:2. Viitattu 2.11.2015. [Http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/kk_koulutusrakenteet.html?lang=fi](http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/kk_koulutusrakenteet.html?lang=fi)

Pintilä, T., Kirjalainen, E., 2014. Korkeakouludiplomi – taustat ja pilotointi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa 2013–2015. Julkaisussa Ikonen, H. (toim.), 2014. Koulutuksen kehittämisen katsaus 2014. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 193.

7 MAATALOUSYRITTÄJÄN LIIKETOIMINTAOSAAMINEN

Jaana Auer

7.1 TYÖKALUJA MAATALOUDEN MURROKSEEN

Maatalous Suomessa elää voimakkaassa murroksessa. Toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti ja kiihtyvällä tahdilla. Toimintaympäristön muuttuessa maatalousyrittäjä tarvitsee osaamista oman toiminnan sopeuttamiseen. Tuotantoa pitää tehostaa ja laajentaa, investoida uusimpaan teknologiaan, suunnata uusiin kannattavampiin tuotteisiin, keskittyä tai viipaloida liiketoimintaa. (Rikonen, Toikkanen & Väre 2013.)

Elinkeinojen voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena maatalojen koko kasvaa. Kun yrityksen koko kasvaa, myös kriittiset menestystekijät muuttuvat. Yhden henkilön yrityksessä menestys perustuu usein osaamiseen ja ahkeruuteen, perheyrityksessä yhteistyön toimivuuteen. Pienyrityksessä johtaminen korostuu ja mitä suurempiin yrityksiin mennään, sitä tärkeämmäksi käyvät muodolliset organisaatiot, toimenkuvat ja johtamisjärjestelmät. Yrityksen koon kasvaessa tuotantoprosessien hallinta, talouden ohjaus ja henkilöstön johtaminen käyvät entistä vaativammaksi ja yrittäjä tarvitsee hyviä johtamistaitoja. Toisaalta joukossa on tiloja, jotka suuntaavat tuotantoaan uudelleen ja ovat monialaistaneet toimintaansa maatalouden ulkopuolelle. Tällöinkin yrittäjä tarvitsee uudenlaista näkemystä ja osaamista yrityksensä johtamisessa ja kehittämisessä. (Mt.)

Liiketoimintaosaamisella tarkoitetaan yrittäjän kykyä asemoida liiketoimintansa toimintaympäristöön proaktiivisesti, toimintaympäristön muutokset ennakoiden. Liiketoimintaosaamiseen kuuluu omien menestystekijöiden tunnistaminen suhteessa kilpailijoihin ja liiketoiminnan toteuttaminen kilpailuetua tuottavalla johtamis- ja ansaintamallilla. Liiketoimintaosaaminen sisältää sekä operatiivisen, strategisen että visionäärisen johtamisen yrityksessä. (Mt.)

Maatalousyrittäjille suunnatulla Maatalousyrittäjän liiketoimintaosaaminen -korkeakouludiplomikoulutuksella haluttiin tarjota käytännönläheistä koulutusta ja työkaluja maatalon prosessien kehittämiseen, talouden hallintaan ja maatilayrityksen johtamiseen. Koulutus suunnattiin henkilöille, joilla on halua kehittää maatilansa tuotantoa laajentamalla tai hakea parempaa kannatta-

vuotta tuotantoprosesseja kehittämällä tai monialaistamalla tilansa toimintaa. Yhtenä keskeisenä kohderyhmänä nähtiin henkilöt, jotka aikovat aloittaa maatalouden harjoittamisen ja joilta puuttuu nuoren viljelijän aloittamistukeen vaadittu ammatillinen koulutus.

7.2 MAATALOUSYRITTÄJÄN LIIKETOIMINTAOSAAMINEN -KOULUTUKSEN TOTEUTUS

Koulutuksen toteutuksessa perusideana oli se, että koulutukseen osallistuville tarjotaan tiettyjä agrologi (AMK) -tutkintokoulutuksen opintojaksoja, joista he voivat koota haluamansa kokonaisuuden. Koulutuksen tavoiteltava laajuus oli 60 opintopistettä ja tarjottimella oli yhteensä 71 opintopistettä. Lisäksi annettiin mahdollisuus valita myös muita ammattikorkeakoulun opintoja, kuten tieto- ja viestintätekniikan opintoja. Valinnanvapauden jättäminen oli aiheellista siitä syystä, että ne koulutettavat, jotka tavoittelivat nuoren viljelijän aloitustukeen tarvittavia 30 opintopisteen opintoja, pystyvät valitsemaan tuen vaatimuksena olevat vähintään 15 opintopistettä talouteen liittyviä opintoja ja vähintään 15 opintopistettä tilalla harjoitettavaan tuotantosuuntaan liittyviä aiheita. Toisaalta kenenkään ei ollut pakko opiskella esim. kotieläintuotantoa, jos se ei tilan tuotantosuunta huomioon ottaen ollut mielenkiinnon kohteena. Opiskelijat tekivät valinnat aina ennen lukukauden alkua.

Opintojaksotarjotin koostui seuraavista opintojaksoista:

- Toimintaympäristön tuntemus 5 op
- Liiketoimintaosaaminen 6 op
- Henkilöstö voimavarana 5 op
- Perusrehujen viljelymenetelmät 9 op
- Kasvituotannon suunnittelu 9 op
- Tuotantoeläinten ruokinta ja jalostus 8 op
- Kotieläintuotannon suunnittelu 9 op
- Maatilatalouden kirjanpito ja verotus 5 op
- Maatalouden EU-tuet ja niiden hakeminen 5 op
- Yrityksen strateginen ja operatiivinen johtaminen 10 op

Opintojaksotarjooman suunnittelusta ja kokoamisesta vastasi yrittäjyyden lehtori Jaana Auer. Opintojaksojen toteutuksesta vastasivat yrittäjyyden lehtorit Ilpo Värre, Mari Hakkarainen ja Jaana Auer, kotieläintuotannon lehtori Mirja Riipinen, kasvituotannon lehtori Erkki Anttonen, projektipäällikkö Hanna Kaihlajärvi sekä sivutoiminen maatalousteknologian tuntiopettaja Toni Haapakoski.

Opintojaksojen käytännön toteutus tapahtui siten, että koulutettava tuli opintojaksovalintansa mukaan päiväopiskelijoiden agrologikoulutuksen opetusryhmiin JAMKin Biotalousinstituuttiin Saarijärvelle ja teki samat suoritukset kuin muutkin ryhmän opiskelijat. Opiskelijat osallistuivat siten integroidusti ja itsenäisesti tutkinto-opiskelijoiden opintojaksoille eikä opiskelijoista muodostettu erillisryhmää.

Opintojaksojen toteutukset sisälsivät sekä kontaktiopetusta että itseopiskelua, mutta opintojen suorittaminen työn ohessa oli mahdollista. Kontaktitunnit nauhoitettiin Adobe Connect Pro -videoneuvotteluvälineellä ja opiskelija pystyi seuraamaan verkkoluentoja haluamanaan ajankohtana ja haluamassaan paikassa. Tallenteita ei editoitu. Myös kontaktitunneille oli mahdollista osallistua, mutta etäisyydet eivät tätä kuitenkaan mahdollistaneet käytännössä.

Pakollisia kontakteja ei opintoihin sisältynyt. Ainoaksi kontaktikerraksi jäi elokuussa 2014 ollut koulutuksen aloitustilaisuus, jossa käytiin läpi koulutuksen sisältö, eri opintojaksojen sisältö, opintojen suorittamisperiaatteet ja esiteltiin Optima-verkko-oppimisympäristön käyttöä. Opiskelijat myös tutustuivat toisiinsa, kertoivat itsestään ja omista tavoitteistaan opintojen suhteen.

Harmillista oli se, että ainoalla kontaktikerralla paikalla oli 16 aloittaneesta koulutettavasta vain 6 henkilöä. Osallistujat olivat niin eri puolilta Suomea ja ympäri maailmaa, että eivät pystyneet tulemaan aloituspäivään. Aloitustilaisuuden jälkeen kaikkia ohjeistettiin koulutuksen etenemisestä ja opiskelutavoista sähköpostin välityksellä, niin yhteisillä kuin henkilökohtaisilla sähköpostiviesteillä. Lisäksi jokaisen opintojakson aloitustuntiin kuului opintojaksosuunnitelman esittely, jossa opintojakson tavoitteet, suoritustavat ja arviointiperusteet esitettiin ja sovittiin opiskelijaryhmän kanssa. Lisäksi opiskelijat tekivät henkilökohtaiset opintosuunnitelmat, joissa he valitsivat suoritettavat opintojaksot.

Optima -verkko-oppimisympäristössä kullakin opintojaksolla oli oma työtila, jossa olivat opintojaksosuunnitelmat, opiskelumateriaalit, oppimistehtävät ja niiden palautuslaatikot sekä luentotallenteet. Joillakin opintojaksoilla toteutettiin ryhmätöitä ja verkkotenttejä Optimassa. Myös tiedonvälistystä ja keskustelua käytiin Optimassa sähköpostin lisäksi. Samoin palaute suorituksesta annettiin Optiman kautta.

Tentin pystyi suorittamaan omalla kotiseudullaan järjestämällä itsenäisesti valvotun tilaisuuden esimerkiksi paikallisen oppilaitoksen yleisiin tenttitilai-

suuksiin. Oppimistehtävät olivat hyvin käytännönläheisiä ja sellaisia, joissa usein kohdeyrityksenä pystyi käyttämään omaa maatilansa. Koulutettavan oli siis mahdollista tehdä erilaisia suunnitelmia oman yrityksensä käyttöön, kuten viljelysuunnitelma, ruokintasuunnitelma, koko tilan taloussuunnitelma ja investointisuunnitelma, mikä yleensä lisää tehtävän suorittamismotivaatiota antaessaan välittömästi hyötyä tekijälleen. Opintojen ohjausvastuu oli kunkin opintojakson vastuopettajalla.

TAULUKKO 1. Maatalousyrittäjän liiketoimintaosaaminen-opiskelijoiden taustatiedot	
Ylin suoritettu koulutusaste	Ammatillinen / lukio 44 % AMK-tutkinto 12 % Yliopistotasoinen tutkinto 44 %
Naisten osuus	63 %
Keski-ikä	37 vuotta
Esimerkkejä suoritetuista opinnoista	maatalousalan perustutkinnot, maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti/maisteri insinööri AMK, yrittäjän erikoisammattitutkinto kasvatustieteiden opintoja, sote-alan opintoja, puualan perustutkinto
Esimerkkejä työtehtävistä	maanviljelijä, yrittäjä, varhaiskasvattaja, myyntipäällikkö, laborantti, markkinointipäällikkö, insinööri

Koulutuksen aloitti 16 opiskelijaa, joiden taustatiedot ovat taulukossa 1. Opiskelijat olivat pääosin Keski-Suomen ulkopuolelta. Ryhmässä oli useampi henkilö, joka tarvitsi opintoja nuoren viljelijän aloitustuen koulutusvaatimusta täyttämään. Tämä koulutus sisältyi korkeakouludiplomiopintoihin.

7.3 HAASTEELLISEN TOTEUTUKSEN TULOSTEN ARVIOINTIA

Koulutukseen tulleista 16 opiskelijasta kolme jäi pois heti alkumetreillä työkiireiden tai opintomaksun suorittamatta jättämisen vuoksi. Seitsemälle opiskelijalle on kertynyt suorituksia marraskuuhun 2015 mennessä 9–41 opintopistettä ja tätä kirjoitettaessa kahdella on mahdollisuus saada koko korkeakouludiplomin vaatima 60 opintopistettä suoritettua. Kokonaistulos ei siis ole tavoitteiden mukainen.

Syitä heikkoon lopputulokseen on useita. Idea koulutuksen toteutuksesta tutkinto-opiskelijaryhmien joukossa oli ilmeisen virheellinen. Valittu toteutus-tapa perustui siihen kokemukseen, mitä oli saatu vuosien varrelta, kun opintojaksoilla on ollut mukana opiskelijoita avoimen ammattikorkeakoulun kautta suorittamassa nuoren viljelijän aloitustukeen vaadittavia opintoja ja joissa on

onnistuttu opintojaksot suorittamaan suunnitelman mukaan. Nyt sekä opiskelijoiden määrä että ohjauksen tarve oli liian suuri. Opiskelijoiden vaihtelevat opiskelutaidot ja työkiireet johtivat siihen, että opintojaksojen suoritukset jäivät usein kesken.

Korkeakouludiplomikokeilussa opintojaksojen suorittaminen ei onnistunut toivotulla tavalla. Ohjausvastuu oli jaettu kunkin opintojakson vastuuopettajille, jolloin kokonaisote opiskelijoihin jäi puuttumaan. Maatalousyrittäjän liiketoimintaosaaminen -koulutus olisi kannattanut järjestää tiukemmin ohjattuna erillisryhmänä. Vaikka nyt toteutettu tapa on kustannustehokas, tulokset eivät ole toivotulla tasolla.

Editoimattomat kontaktituntien tallenteet eivät ole olleet riittävän laadukkaita, jotta niitä olisi haluttu seurata. Koska opintojaksojen toteutuksia ja suorituksia ei mitenkään mukautettu korkeakouludiplomiopiskelijoille, tehtävien määrä ja laajuus sekä työn määrä ilmeisesti yllätti opiskelijat, jotka työn ohessa myös opiskelivat. Heidän oli vaikea pysyä opintojaksojen aikataulutusissa mukana. Myös opintojen vaativuustaso oli ilmeisesti korkeampi kuin käytännön viljelijät odottivat. Avoimen korkeakoulun opinnot ovat osia tutkintokoulutuksista samoine vaativuuksineen, eli oli selvää, ettei koulutuksen laadusta tingitty.

Koulutuskokonaisuuden laajuus oli 60 opintopistettä, mikä on osoittautunut maatalousyrittäjillä liian suureksi määräksi suorittaa puoleltoista vuoden aikana työn ohessa. Ryhmä oli hyvin heterogeeninen ja ryhmäytymistä ei omaehtoisesti tapahtunut. Oman ryhmän tuen ja kontaktiopiskelun puuttuminen on osaltaan varmasti vaikuttanut siihen, että opinnot on ollut helppo jättää kesken. Verkko-opiskelu oli osalle uusi asia ja toi lisähaastetta opintojen suoritukseen. Lisäksi on palautekyselyjen perusteella tiedossa, että opintojen suorittamisesta on luovuttu oman tai lähiomaisen vakavan sairastumisen vuoksi. Suurin este on kuitenkin ollut työkiireet, jolloin opiskelulle ei ole jäänyt riittävästi aikaa. Toisaalta pilotti on mahdollistanut ajasta ja paikasta riippumattoman opiskelun ja liiketoimintaosaamisen kehittymisen vaikka maailman toiselta puolelta toimien silloin, kun motivaatio ja opiskelutaito ovat olleet oikeat.

7.4 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Pilotin perusteella maatalousyrittäjien liiketoimintaosaamisen kehittämiskoulutukselle on tarvetta ja siihen on kiinnostusta. Koulutukseen haluavat jo alalla toimivat ja tilaansa voimakkaasti kehittävät henkilöt sekä alalle tulossa olevat, joilta puuttuu ammatillinen koulutus. Lisäksi koulutushalukkuutta on maatalouden kehittämistehtävissä toimivilla henkilöillä.

Korkeakouludiplomikoulutuksen laajuus 60 opintopistettä on tällä alalla liian laaja 1,5 vuoden aikana suoritettavaksi työn ohessa. Joko laajuutta tai suorittamisaikaa on muutettava. Verkko-opintojen toteutus pitäisi suunnitella paremmin koulutettavia huomioivaksi, toisin sanoa koulutus pitää suunnitella erillisryhmälle sopivaksi. JAMKin agrologikoulutuksessa on käynnistynyt monimuotokoulutus syksyllä 2015. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opinnot voidaankin todennäköisesti jatkossa toteuttaa tämän ryhmän kautta, sillä sen toteutusmuodot sopivat ns. päiväopintoja paremmin töiden ohella tai toisella paikkakunnalla opiskeleville. Kustannukset saattavat nousta, mutta tulokset ja asiakastyytyväisyys paranevat. Myös opintojen ohjaukseen ja ryhmäytymiseen on panostettava enemmän kuin kokeilussa tapahtui.

LÄHTEET

Rikkonen, P., Toikkanen, H. & Väre, M. 2013. Liiketoiminnan kehittämistarpeet maatilayrityksissä -viljelijäkyselyn tuloksia. MTT Raportti 90.

8 KORKEAKOULUDIPLOMI JAMKIN, SIDOSRYHMIEN JA KANSAINVÄLISEN KORKEAKOULUKENTÄN NÄKÖKULMISTA

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

8.1 SIDOSRYHMIEN NÄKÖKULMAT KORKEAKOULUDIPLOMIIN

Jo opetus- ja kulttuuriministeriön esityksen valmisteluvaiheessa korkeakouludiplomikokeilusta käynnistyi julkisuudessa keskustelu. Keskusteltiin uudesta kaksivuotisesta ”tynkätutkinnosta” ja sen tarpeellisuudesta. Oltiin huolissaan esimerkiksi lyhyen tutkinnon suhteesta kelpoisuusvaatimuksiin sekä siitä, mikä asema sen suorittaneilla on työmarkkinoilla. (mm. Yle-uutiset 14.2.2013; muistiosta annetut lausunnot.)

Kuten edellä on kerrottu, OKM:n esityksessä ei kuitenkaan puhuta tutkinnoista, vaan tutkintoja suppeammista, tutkinnon osista jäsennellyistä tunnistettavista osaamiskokonaisuuksista. Tällä pyritään myös monipuolistamaan korkeakoulujen tarjontaa nimenomaan muissa kuin tutkintoon johtavissa opinnoissa. (Monipuoliset ja sujuvat opintopolut 2013, 38.)

Kun kokeilu käynnistyi, moni taho suhtautuikin melko kriittisesti korkeakouludiplomeihin ja niiden tarpeeseen suomalaisessa koulutusrakenteessa. Toisaalta samat sidosryhmät ovat muistuttaneet, että korkeakoulujen tulisi vastata entistä nopeammin ja joustavammin työelämän tarpeisiin. Mm. työntekijä- ja työnantajajärjestöt ovat alusta lähtien olleet kiinnostuneita kokeilun etenemisestä, joten Akavan, EK:n ja STTK:n edustajat pyydettiin mukaan myös hankkeen ohjausryhmään (ks. ohjausryhmän kokoonpano, liite 1).

Myös eduskunnassa korkeakouludiplomeista keskusteltiin kaksi kertaa huhtikuussa ja lokakuussa 2014, sillä kaksi kansanedustajaa esitti kirjallisia kysymyksiä opetus- ja kulttuuriministeri Krista Kiurulle ja hän vastasi niihin tarkentaen korkeakouludiplomin pilotoinnin taustoja ja tarkoituksenmukaisuutta (Sarkomaa 2014; Vahasalo 2014). Julkiseen keskusteluun kannustettiin järjestämällä seminaareja maaliskuussa 2014 ja elokuussa 2014 ja kutsumalla paikalle laajasti eri sidosryhmien edustajia. Erityisesti KTL:n seurantatutkimuksen väliraportin julkaisu Helsingissä helmikuussa 2015 keräsi paikalle laajan joukon korkeakoulupoliittisia vaikuttajia.

Työmarkkinajärjestöt ovat tuoneet korkeakouludiplomimallin kehittämiseen ajatuksia eri näkökulmista hyvinkin kriittisesti. Keskustelua ovat herättäneet korkeakouludiplomin ja muodollisten tutkintojen keskinäisen suhteen lisäksi mallin suhde korkeakoulujen tai yksityisen sektorin maksulliseen täydennyskoulutukseen sekä asemoituminen erikoistumiskoulutuksiin (ks. taulukko 1). Myös korkeakouludiplomin tunnistettavuus muiden koulutusmallien rinnalla on ollut pohdinnassa. Erityisesti työmarkkinajärjestöjen kautta on nostettu esille keskusteluun se, että jatkossa tämän tyyppisessä koulutuksessa on tärkeää tehdä yhteistyötä ennakkoluulottomasti eri koulutusalojen ja erityisesti eri korkeakoulujen kesken osana avoimen korkeakoulun yhteistä kehittämistyötä. Kriitikki on vähentynyt korkeakouludiplomin toteutusmallin selkiintyessä ja ohjausryhmän jäsenten kautta saatu työmarkkinajärjestöjen palaute kokeilun päättyessä onkin ollut myönteistä:

”Tarve uudennaisille korkeakoulutasoisille osaamiskokonaisuuksille kasvaa kun työmarkkinat muuttuvat ja työn vaatimukset kasvavat. Korkeakoulututkinnon suorittaneilta puuttuu väyliä osaamisen kehittämiseen, mutta yhtä lailla ammatillisen tutkinnon suorittaneet hyötyvät osaamisen kehittämisestä korkeakoulutasolla.”

Myös monet opiskelijoita edustavat järjestöt, kuten Suomen ylioppilaskuntien liitto, päätyivät jo ennen kokeilun käynnistymistä vastustamaan ”suunniteltuja kahden vuoden mittaisia lyhyttutkintoja eli korkeakouludiplomeja” (Sylofoni 7/2013). Hankkeen ohjausryhmään kutsuttiin JAMKIn opiskelijakunta JAMKOn koulutuspoliittinen edustaja ja väliseminaariin opiskelijajärjestöjen edustaja. Kokonaisuudessaan keskustelu ja koko mallin tarpeen kyseenalaistava kriitikki on tasoittunut kokeilun aikana, kun on hahmottunut, että kyseessä on työelämän ja osaamistarpeista lähtevä koulutuskokonaisuus, ei uusi tutkinto osaksi koulutusjärjestelmää.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu tiedotti kokeilusta alusta lähtien Keski-Suomen Työ- ja elinkeinotoimistoa ja TE-toimiston edustaja on osallistunut hankkeen ohjausryhmään. Keski-Suomessa on maan korkeimpiin kuuluva työttömyysaste ja korkeakoulutettujen työttömien osuus. Moni työttömistä ei ensisijaisesti tarvitse uutta tutkintoa. Toisaalta yksittäiset opintojaksot ja kurssit eivät ole riittävän laajoja osaamisen päivittämisen näkökulmasta. Avoin korkeakoulutus on monelle työttömälle tuttu väylä opiskeluun, mutta TE-toimiston ohjausryhmäkeskusteluissa esiin tuoman kokemuksen mukaan esim. yliopiston perusopintojen suorittaminen ei sellaisenaan usein edistä työllistymistä.

Työttömän työnhakijan mahdollisuus osallistua opintoihin on tällä hetkellä hyvin tapauskohtaista. Alle 25-vuotiaan kouluttautuminen on mahdollista, jos opinnot voi suorittaa sivutoimisesti (alle 5 opintopistettä/kk), jolloin ne eivät vaikuta työttömyysetuuksiin. Yli 25-vuotias työtön voi suorittaa opintoja tietyin ehdoin. Käytännöt tässä vaihtelevat huomattavasti eri puolilla maata.

Keski-Suomen TE-toimisto onkin antanut hankkeen aikana palautetta siitä, että juuri tämän tyyppisille avoimille, riittävän laajoille ja alueellisen työelämän tarpeista mietityille osaamiskokonaisuuksille on erityisesti tarvetta työttömien koulutuksessa, eikä vastaavia ole ollut tarjolla. Myös koulutuksesta ja osaamisesta saatavaa todistusta pidetään tärkeänä.

TE-toimiston sekä työmarkkinajärjestöjen edustajien lisäksi ohjausryhmään kuului myös työelämän edustajia jokaista korkeakouludiplomikoulusta lähellä olevista yrityksistä tai organisaatioista. Heille viestittiin hankkeen aikana kokeilun etenemisestä ja heitä pyydettiin työelämän näkökulmasta kommentoimaan koulutusten toteutusta, sisältöä ja merkitystä työmarkkinoilla. Ohjausryhmän elinkeinoelämän edustajilta saatiin myönteistä palautetta erityisesti siitä, että koulutus on selkeä, osaamislähtöisesti suunniteltu paketti, joka tuo riittävän syvällistä, mutta kuitenkin rajattua osaamista. Myös maltillisia opiskelijamaksuja pidettiin tärkeänä osallistumismahdollisuuksien vuoksi. 60 opintopistettä näyttää olevan työelämän näkökulmasta laajuudeltaan ylärajoilla. Myös sitä arvostetaan, että malli mahdollistaa koulutuksen tarvelähtöisesti suhteellisen nopean suunnittelun ja käynnistämisen. Kuten ohjausryhmän työelämäedustaja kommentoi:

”Näkisin että tämä korkeakouludiplomi soveltuu esimerkiksi meidän alalle mitä mainioimmin. Useinhan käy niin, että tietojen ja taitojen päivittäminen unohtuu työelämän kiireissä, vaikka niistä pitäisikin pitää huolta. Me kun myymme asiantuntijapalveluja, tuo vielä korostuu. Uskon myös että tuolla nimikkeellä ja tavoiteasetannalle rima on riittävän korkealla, jolloin moni voi päästä töissään kokonaan uudelle tasolle. Jo jonkin aikaa työelämää nähneissä, kokeneissa tekijöissä on paljon potentiaalia kehittyä ja oppia uutta. Opitun soveltaminen käytäntöön on helppoa. Tällaisesta itsensä kehittämisestä hyötyvät varmasti sekä työntekijät että työnantajat.”

Eniten kritiikkiä keskusteluissa on kohdistettu siihen, miten työnantajat tunnustavat osaamisen ja koulutusmuodon ja ymmärtävät sen aseman suhteessa muihin koulutuksiin. Aihetta käsitellään myös seuranta- ja arviointitutkimuksessa, johon on tehty joitakin työnantajahaastatteluita. Ohjausryhmän kokouksia seurasivat KTL:n edustajat osana seuranta- ja arviointitutkimusta.

8.2 KORKEAKOULUDIPLOMI KANSAINVÄLISEN KEHITYKSEN OSANA

Korkeakouludiplomin ominaispiirteet ja se mihin tarpeisiin sillä halutaan vastata, mukailee vahvasti kansainvälistä kehitystä. Sen vuoksi kokeilun aikana on haettu myös tietoa ja kontakteja kansainväliseltä koulutuskentältä. Euroopassa vastaavat koulutukset sijoittuvat pääosin sekä ISCEDissä että eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä (EQF) tasolle viisi. Korkeakouludiplomihankkeen aikana Bolognan prosessin ministerikokouksessa Jerevanissa toukokuussa 2015 korkeakoulutasoiset lyhyet osaamiskokonaisuudet/korkeakouluopinnot (short cycle higher education, SCHE) hyväksyttiin osaksi EQF:n viitekehystä tasolle 5. Kaikkien prosessiin sitoutuneiden maiden tulee tunnistaa ja tunnustaa SCHE:n tuottama osaaminen (Yerevan Ministerial Communique 2015, 4).

Korkeakouludiplomihankkeen myötä on seurattu tiiviisti paitsi Bolognan prosessin tilannetta, myös EURASHE:n suosituksia ja selvityksiä. EURASHE on laaja ja Bolognan prosessiinkin tiiviisti vaikuttava ammatillisten korkeakoulujen järjestö. EURASHE teki mm. selvityksen 5. tason opinnoista (Kirsch, M. & Beernaert Y. 2011), joihin Monipuoliset ja sujuvat opinnot -muistiossakin tukeudutaan. Muun muassa Lissabonissa toukokuussa 2015 järjestetyssä vuosikonferenssissa ilmeni konkreettisesti, miten tavallisia ja tunnustettuja SCHE-koulutukset ovat ammatillisessa korkeakoulutuksessa.

Korkeakouludiplomia voi tavoitteidensa ja toteutusmallinsa vuoksi verrata SCHE- koulutuksiin, vaikka suomalaiset AMK-tutkinnot vastaavatkin tasoa 6. EQF 5-tason koulutuksista noin puolet on korkeakouludiplomin tavoin korkeakoulutukseen kuuluvia lyhyitä korkeakouluopintoja (SCHE) ja loput ovat ammatillisen koulutuksen piirissä kuten suomalainen erikoisammattitutkinto (Qualifications at level 5: progressing in a career or to higher education 2014, 106). Cedefopin selvityksen mukaan (mts., 111) tason 5 tai vastaavat koulutukset tukevat elinikäistä oppimista, sopivat aikuisopiskelijoille ja antavat opiskelijoille lisää ammatillista ja teknistä osaamista, parantavat heidän työllisyysnäkömiään ja tukevat uralla etenemistä.

EQF tason 5 koulutusten ympärille on perustettu myös Chain5-verkosto, jonka toimintaan korkeakouludiplomi-hanke on osallistunut. Verkostoa koordinoidaan Alankomaista, jossa kaksivuotinen, 120 opintopisteen laajuinen *associate degree* on 2000-luvulla vakiinnutettu osaksi maan koulutusjärjestelmää. Kyseessä on tutkinto, joka toteutetaan ammattikorkeakouluissa ja josta opintoja voi jatkaa bachelor (AMK)-tutkintoon. Associate degree -kokeilu käynnistettiin osittain työnantajien aloitteesta vuonna 2006 ja 2013 tutkinnosta

säädettiin lailla. Koulutuksella on haluttu vastata laajemmin työnantajien- ja tekijöiden tarpeisiin ja luoda houkutteleva malli osaamisen nostamiseen sekä siirtymätilanteisiin työmarkkinoilla. Vuonna 2014 koulutuksia oli jo 172 erilaista ja niissä opiskeli 1 % ammattikorkeakoulujen tutkinto-opiskelijoista. (Broerse 2014.)

Hankkeen puitteissa Alankomaihin tehdyllä benchmarkingmatkalla ilmeni, että associate degree on ollut matalan kynnyksen väylä korkeakouluun. Se ei ole vähentänyt bachelor-tutkintoa suorittavien opiskelijoiden määrää, mutta sen sijaan sillä on saatu korkeakoulutuksen piiriin uusia kohderyhmiä niin nuorista kuin aikuisistakin. Moni pitkään työelämässä ollut on hankkinut itselleen ensimmäisen tutkinnon. Osa tutkinnoista suoritetaan yhteistyössä työelämän kanssa mallilla, joka muistuttaa Suomessa kokeiltua oppisopimustyyppistä koulutusta. Osa tutkinnoista taas suoritetaan tavanomaisina päiväopintoina oppilaitoksessa. Alankomaissa ei ole valintakoejärjestelmää korkeakouluissa, joten pääsy tutkinto-opiskelijaksi on melko helppoa. Opiskelija kuitenkin menettää opinto-oikeutensa, jos opinnot eivät etene tiettyä opintopistemäärää vuodessa. Erona korkeakouludiplomiin associate degree vastaa suoraan bachelor-tutkinnon kahta ensimmäistä vuotta, se ei ole siis suomalaisen mallin mukaan tutkinnon osista osaamislähtöisesti muodostettu kokonaisuus.

Myös Yhdysvalloissa associate degree vastaa kahta ensimmäistä vuotta bachelor-tutkinnosta, ja noin 36 % nelivuotisen tutkinnon suorittaneista onkin ensin ollut kirjoilla kaksivuotisessa tutkinnossa (*Two-Year Associates Degrees* 2015). Yksi tutkinnon muoto on *Associate of Applied Science (AAS)*, joka on enemmän käytännönläheinen ja suunnattu enemmän suoraa työllistymistä tavoitteleville tai osaamistaan täydentäville jo töissä oleville opiskelijoille. Yhdysvalloissa on myös lukuisia alle kaksivuotisia ohjelmia, joista myönnetään *certificate* tutkinnon sijaan. (Mt.)

Chain 5-verkoston toiminnassa ja viitekehyksen tason 5 koulutuksista tehdyistä selvityksistä (mm. *Qualifications at level 5: progressing in a career or to higher education* 2014) on ilmennyt, että monissa maissa näiden tutkintojen tai koulutusten haasteet liittyvät mahdollisuuksiin siirtyä ammatillisesta koulutuksesta korkeakoulutukseen sekä osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Suomalaista 60 opintopisteen mallia pidetään Chain5-verkostossa melko suppeana, tosin edellä mainitun selvityksen mukaan (mts., 110) SCHE-koulutukset ovat laajuudeltaan 60–180 opintopistettä, yleisimmin 120. Myös tutkinnon osista koottu osaamiskokonaisuus on monelle maalle uudenlainen lähestymistapa. Osassa maista koulutukset eivät ole yhtä tiiviisti kytketty työelämään, vaan ne ovat täysipäiväisiä opintoja,

joita ei voi suorittaa työn ohessa. Myös muualla huomio näyttää olevan laajentumassa tutkintokeskeisistä toteutusmalleista erilaisiin koulutuskokonaisuuksiin. Esimerkiksi Chain5-verkostossa on esitelty Alankomaissa kehitteillä olevaa 80 opintopisteen osaamisperusteista koulutusta, jonka sisältöä voitaisiin muodollista tutkintoa joustavammin muokata työelämän tarpeiden pohjalta.

Koulutuksen maksullisuus on kansainvälisesti kiinnostava teema. Suomessa avoin ammattikorkeakoulu on maksullinen opiskelijalle (korkeakouludiplomi 600 €, työttömille 20 % alennus) ja opiskelija ei saa opintotukea tai muita etuuksia. Toisaalta se tarjoaa avoimen AMK:n väylän myötä uuden reitin maksuttomaan tutkinto-opiskeluun ilman valintakokeita. Useimmissa maissa esimerkiksi 600 euron hintaa pidetään nimellisenä lukukausimaksujen rinnalla, mutta näissä maissa ei välttämättä ole valintakokeita tutkintokoulutukseen. Yhdysvalloissa kaksivuotinen tutkinto maksaa keskimäärin 6 500 dollaria (Two-Year Associates Degrees 2015) ja Alankomaissa keskimääräinen lukukausimaksu EU:n kansalaiselle on 1 950 euroa (Get value for money/Study in Holland 2015).

Keskustelu maksullisuudesta ja yhtäläisistä mahdollisuuksista osallistua koulutukseen onkin esillä erityisesti tasa-arvoisen, maksuttoman tutkintokoulutuksen perinteiden Suomessa. Toisaalta korkeakouludiplomi ei ole tutkintokoulutusta ja siihen ei ole sisäänpääsyvaatimuksia. Erityisesti Yhdysvalloissa puolestaan painotetaan hyötynäkökulmaa eli sitä, miten panostus koulutukseen vaikuttaa esimerkiksi keskipalkan nousuun (mm. 100 Associate Degree 2015; Adams 2015).

Kokonaisuudessaan Suomen korkeakouludiplomimallin vahvuuksia ovat siirtymät eri koulutusasteiden välillä, työelämälähtöisyys ja joustava koulutuksen suunnittelu sekä monimuotoiset koulutuksen toteutustavat. Ne kiinnostavat myös kansainvälisesti, kun associate degreeen asema Bolognan prosessissa vahvistettiin ja kiinnostus tutkintoja lyhempiin, joustavampiin ja ketterämpiin koulutusmalleihin lisääntyy. Selvityksen mukaan (Qualifications at level 5: progressing in a career or to higher education 2014, 111) tason viisi koulutukset näyttävät houkuttelevan erityisesti ihmisiä, joilla jo on taustallaan korkeakoulutusta, koska koulutukset tarjoavat mahdollisuuden erikoistua ja pätevyitä työmarkkinoita varten. Myös korkeakouludiplomiopiskelijoista 47 prosentilla on korkeakoulututkinto taustallaan, mikä näyttää myötäilevän kansainvälistä kehityssuuntaa. Tällöin vältetään myös peräkkäisten kokonaisten tutkintojen suorittaminen.

8.3 KORKEAKOULUDILOMI JYVÄSKYLÄN AMMATTI-KORKEAKOULUN TOIMINNAN KEHITTÄJÄNÄ

Korkeakouludiplomi -hankkeen toteutus on tarjonnut Jyväskylän ammattikorkeakoululle mahdollisuuden kokeilla ja kehittää omia pedagogisia toimintamalleja. Avoin korkeakoulutus muodostuu tutkintokoulutuksen osista, joten on ollut luontevaa kehittää samalla molempia. Kokeiluun valittavia koulutuksia haettiin sisäisellä ideahaulilla eri aloilta. Mukaan otettiin tarkoituksella erilaisia toteutustapoja tutkinto-opetukseen integroidusta opetuksesta verkko-opintoihin, laajalle kohderyhmälle soveltuvasta henkilöstö- ja talousosajasta rajatumman kohderyhmän maatalousyrittäjän liiketoimintaosaamiseen.

Koulutusten toteuttajat ovat jo edellä kertoneet esimerkkejä siitä, miten toimintamalleja kehitettiin korkeakouludiplomin puitteissa. Toisaalta kokeilun myötä on saatu huomata, että esimerkiksi sinänsä tehokas tutkintokoulutukseen suoraan integroitu toteutus vaatii toimiakseen ryhmäytymisen tukemista ja hyviä monimuotokoulutuksen toteutusmalleja, jotta korkeakouludiplomiopiskelijat sitoutuvat koulutukseen ja voivat sen sivutoimisesti suorittaa. Monet korkeakouludiplomin aikana esille tulleista haasteista ovat olleet kuitenkin samoja kuin aikuiskoulutuksessa muutenkin, kuten esimerkiksi opintojen keskeytykseen johtaneet syyt.

Toimintamallin jäsentäminen ja laajentaminen jatkuu syyskuussa 2015 käynnistyneessä ESR-rahoitteisessa Työelämälähtöinen avoin korkeakouluopetus (AVOT) -hankkeessa, jossa toteutetaan ja mallinnetaan avointen yliopistojen ja avointen ammattikorkeakoulujen yhteistyönä ketterämpää, työelämälähtöistä aikuiskoulutusmallia vastaamaan mm. rakennemuutosalojen haasteisiin (Turun yliopiston tiedote 7.9.2015). JAMK osallistuu hankkeessa toimintatavan mallintamiseen, mikä mahdollistaa korkeakouludiplomissa tehdyn työn jatkamisen ja hyödyntämisen. Hankkeessa pilotoitavien koulutuskokonaisuuksien opinnot muodostetaan yhteistyössä työelämän kanssa eri avointen ammattikorkeakoulujen ja avointen yliopistojen tarjonnasta. Korkeakoulujen rajat ylittävä opintotarjonta ja yliopistojen mukana olo vastaa samalla siihen kritiikkiin, jota korkeakouludiplomin toteutuksesta on joissakin yhteyksissä esitetty. Malli on myös kansainvälisesti uusi, sillä Euroopan maissa vastaavat koulutukset ovat valtaosin ammattikorkeakoulujen vastuulla.

Korkeakouludiplomikokeilun jälkeen JAMKissa tullaan jatkossakin toteuttamaan jossakin muodossa paketoituja osaamiskokonaisuuksia avoimen ammattikorkeakoulun tarjonnassa, sillä korkeakouludiplomista on saatu hyviä kokemuksia ja vastaavilla kokonaisuuksilla on kysyntää. Kokeilu on muodostanut uudenlaisen työkalun vastata joustavasti työelämän tarpeisiin ja suhteellisen nopeasti käynnistää koulutuspaketteja.

TAULUKKO 1. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa käytössä olevien termien määrittely.			
	POLKUOPINNOT	KORKEAKOULU-DIPLOMI	ERIKOISTUMIS-KOULUTUKSET
Opintojen järjestäjä	Avoin AMK	Avoin AMK	Korkeakoulut yhteistyössä
Kohderyhmä	Tutkintoon tähtäävät, väylähakijat	Osaamista täydentävät, uutta uraa etsivät	Korkeakoulutetut, jotka täydentävät osaamistaan
Kelpoisuusvaatimukset	Ei kelpoisuusvaatimuksia	Ei kelpoisuusvaatimuksia	Korkeakoulututkinto ja työelämäkokemus
Valintakoe	Ei valinta/soveltuvuuskoetta, ellei koulutusala sitä vaadi (esim. sosiaali- ja terveysala)	Ei valinta/soveltuvuuskoetta, ellei koulutusala sitä vaadi	Opiskelijavalinnasta päättävät korkeakoulut yhteisillä sopimuksilla: yhdenmukaiset valintaperusteet.
Opiskelijan asema	Sivutoiminen. Ei opintososiaalisia etuja. Näkökulma riippuu viranomaisesta (TE, KELA).	Sivutoiminen. Ei opintososiaalisia etuja. Näkökulma riippuu viranomaisesta (TE, KELA).	Sivutoiminen. Ei opintososiaalisia etuja. Näkökulma riippuu viranomaisesta (TE, KELA).
Hinta opiskelijalle	Max 15 e / 1 op	Max 15 e / 1 op	Max 120 e / 1 op
Opintojen sisältö	Tutkintoon sisältyviä opintoja, yleensä ensimmäisen korkeakouluopintovuoden opinnot	Valittuun osaamisalueeseen liittyvät tutkintoihin sisältyvät opinnot, voivat olla eri tutkinnoista, alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta	Ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistäviä korkeakoulutasoisia opintoja.
Opintojen laajuus	AMK: 60 op mahdollistaa hakeutumisen tutkintoon. YAMK: 20/30 op	60 op	Vähintään 30 op
Opintojen suunnittelu-prosessi	Kulkee rinnakkain tutkintokoulutuksen kanssa, tarjolla yleensä ensimmäisen tutkintovuoden opinnot. Voidaan suunnitella myös yksilöllisiä polkuja.	Osaamiskokonaisuuteen oleellisten tietojen ja taitojen tutkintojen sisällöistä. Joustava ja nopea suunnittelu-prosessi työelämätarpeiden pohjalta, ei säädelty. Sisältöjä voidaan vaihdella vuosittain.	Ko. alan tutkintokoulutukseen oikeutetut korkeakoulut sopimuksilla, yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Opetushallitus ylläpitää julkista luetteloa erikoistumiskoulutuksista.

Korkeakouludiplomin tai vastaavien erilaisten osaamiskokonaisuuksien rinnalla toteutetaan avoimen AMK:n polkua, joka on enemmän suunnattu niille, jotka selkeästi hakevat väylää tutkinto-opintoihin. Lisäksi ammattikorkeakoulut aloittavat erikoistumiskoulutukset, joilla on omat tavoitteensa ja kohderyhmänsä. Edellä mainittujen koulutusmallien asema suhteessa toisiinsa on eritelty tarkemmin taulukossa 1. Tutkintokoulutusta toteutetaan yhä enemmän joustavina monimuoto-opintoina, mikä tarjoaa edellytykset toteuttaa samalla korkeakouludiplomia tuloksekkaasti, kunhan opiskelijoiden ohjaukseen ja ryhmäytymiseen panostetaan. Raja tutkinto-opiskelijan ja avoimen väylää tai korkeakouludiplomia opiskelevan välillä voikin hälvetä jatkossa. Yksin ja yhdessä muiden korkeakoulujen kanssa voidaan kehittää toimintamallia, joka olisi riittävän kustannustehokas mutta myös vaikuttava ja laadukas.

LIITE 1: KORKEAKOULUDIPLOMIN OHJAUSRYHMÄ

Marita Aho	Elinkeinoelämän keskusliitto
Jarkko Hakola.....	Jyväskylän Yrityskonsultit Oy
Tommi Heikkilä	Valmet Technologies
Hannu Ikonen	Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Elina Kirjalainen	Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Petri Lempinen (2014)	Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
Riina Nousiainen (2015–2016)	Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
Heikki Malinen	Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Ida Mielityinen, sijaisena	
Hannele Louhelainen	Akava
Paavo Nisula (2014).....	JAMKO (Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijakunta)
Heikki Lamula (2015–2016)	JAMKO (Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijakunta)
Marja Pakkanen.....	Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto
Tytti Pintilä	Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Pertti Ruuska	MTK Keski-Suomi
Eeva-Liisa Saarman.....	Jyväskylän kaupunki

Lisäksi ohjausryhmän kokouksia seurasivat Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitokselta (KTL) Helena Aittola sekä Jussi Välimaa.

LÄHTEET

100 Associate Degree Jobs. Create a Career. Viitattu 20.10.2015. <http://createacareer.org/associate-degree-jobs/>

Adams S. 2015. 15 Great Jobs That Don't Require A Four-Year Degree. Forbes. Viitattu 8.12.2015. <http://www.forbes.com/sites/susanadams/2015/05/12/15-great-jobs-that-dont-require-a-four-year-degree/>

Broerse, B. 2014. Associate degree programmes: Innovation for new skills. Yhteenvedo tuloksista. Dutch Ministry of Education, Culture and Science.

Get value for money. Study in Holland. EP-Nuffic. Viitattu 20.10.2015. <https://www.studyinholland.nl/education-system/get-value-for-money>

Manipuoliset ja sujuvat opintopolut. 2013. Korkeakoulujen koulutusrakenteiden kehittämistyöryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2013:2. Viitattu 20.10.2015. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/kk_koulutusrakenteet.html?lang=fi

Qualifications at level 5: progressing in a career or to higher education. 2014. Working paper nro 23. The European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop). Publications Office of the European Union. Luxemburg.

Sarkomaa S. 2014. Korkeakouludiplomikokeilun käynnistäminen. Kirjallinen kysymys KK 746/2014. Viitattu 15.12.2015. <http://kansanmuisti.fi/document/kk-269-2014/>

Sylofoni 7/2013. Suomen ylioppilaskuntien liitos uutiskirje. Viitattu 5.10.2015. <http://www.syl.fi/2013/04/25/sylofoni-72013/>

The hidden potential of level 5 qualifications. 2014. Briefing note. The European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop).

Turun yliopiston tiedote 7.9.2015. AVOT-hankkeen aloitusseminaarissa 8.9. haetaan ketteryyttä osaamisen kehittämiseen rakennemuutosaloilla. Viitattu 5.10.2015. <https://www.utu.fi/fi/Ajankohtaista/mediatiedotteet/Sivut/avot-hankkeen-aloitus-seminaarissa-haetaan-ketteryutta-osaamisen-kehittamiseen-rakennemuutosaloilla.aspx>

Two-Year Associates Degrees. The US-UK Fulbright Commission. Viitattu 20.10.2015.
<http://www.fulbright.org.uk/study-in-the-usa/undergraduate-study/getting-started/associates-degrees>

Vahasalo R. 2014. Korkeakouludiplomien tarkoituksenmukaisuus. Kirjallinen kysymys
KK 746/2014. Viitattu 15.12.2015. <http://kansanmuisti.fi/document/kk-746-2014/>

Yerevan Ministerial Communique 2015. Viitattu 20.10.2015. http://www.ehea.info/Uploads/SubmittedFiles/5_2015/112705.pdf

Yle-uutiset 14.2.2015. Työnantajat tyrmäävät tynkätutkinnon. Viitattu 5.10.2015.
http://yle.fi/uutiset/tyonantajat_tyrmaavat_tynkatutkinnon/6496667

9 KORKEAKOULUDIPLOMI – OSAAMISKOKONAISUUKSIA KAIKILLE

Elina Kirjalainen & Tytti Pintilä

Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteiden mukaisesti Jyväskylän ammatti-
korkeakoulu on pilotoinut vuosina 2013–2015 korkeakouludiplomia, joka on
*korkeakoulututkintojen osista työelämän tarpeiden pohjalta muodostettu kai-
kille avoin osaamiskokonaisuus*. Koska korkeakouludiplomi ei ole tutkinto, se
on vapaasti ja nopeasti käytettävissä oleva koulutusmuoto yhteiskunnassa
ilmeneviin akuutteihin osaamisvajaisiin.

Korkeakouludiplomin suorittanut opiskelija voi osoittaa osaamisensa koulu-
tuksesta saatavalla todistuksella, korkeakouludiplomilla. Korkeakouludiplomia
ei siis verrata tutkintoon, vaan se tuo opiskelijalle valitulta alueelta 60 opintopis-
teen verran syventävää osaamista hänen olemassa olevaa osaamistaan täyden-
tämään. Korkeakouludiplomi toteutetaan avoimen ammattikorkeakoulun kautta,
minkä tavoitteena on tehdä opinnoista kaikille avoimia pohjakoulutuksesta,
työkokemuksesta tai työmarkkinatilanteesta riippumatta. Pilottien perusteella
näyttää siltä, että koulutusmallilla on kysyntää ja se soveltuu hyvinkin erilaisilla
koulutus- ja kokemustaustoilla opinnot aloittaville opiskelijoille. Tosin työttömien
työnhakijoiden osallistumisessa koulutukseen on ollut epätasa-arvoa luovia
rajoituksia liittyen työvoimaviranomaisten päätöksiin. Kaikki avoimen korkea-
koulun opiskelijat jäävät myös opintososiaalisten etuuksien ulkopuolelle, mikä
voi vaikuttaa todellisiin mahdollisuuksiin osallistua koulutukseen.

Pilottien kokemusten pohjalta vaikuttaisi siltä, että taustojensa puolesta
hyvinkin heterogeeninen opiskelijaryhmä toimii, koska osallistujilla on kuiten-
kin taustallaan jo työelämän kokemusta joltakin alalta. Sen sijaan tutkinto-
koulutukseen pääsyä tavoittelevalle nuorelle korkeakouludiplomia sopivampi
koulutusmuoto avoimessa ammattikorkeakoulussa on avoimen AMK:n polku.
Korkeakouludiplomi ei myöskään sellaisenaan anna opiskelijalle valmiuksia siir-
tyä työelämään, jos hänellä ei ole taustallaan muita opintoja tai työkokemusta.
Korkeakouludiplomin ensisijainen tarkoitus on tarjota syventävää, täydentävää,
työelämän tarpeista lähtevää osaamista rajatulla osaamisalueella, joka mah-
dollistaa opiskelijan oman työn kehittymisen ja urakehityksen. Tämä on ollut
myös koulutuksiin osallistuneiden opiskelijoiden tavoite seurantatutkimuksen
ja palautteiden perusteella. Lisäksi korkeakouludiplomin opinnot voidaan hy-
väksilukea, jos opiskelija myöhemmin siirtyy tutkintokoulutukseen. Kolmannes

pilottikoulutuksiin osallistuneista suunnittelee hakeutumista tutkinto-opintoihin.

Korkeakouludiplomihanke on ollut tärkeä osa avoimen korkeakoulun kehittämistä, joka jatkuu ja laajenee edelleen Työelämälähtöinen avoin korkeakouluopetus -hankkeessa ja avointen korkeakoulujen muun yhteistyön kautta. Avoimen ammattikorkeakoulun merkitys on kasvanut myös ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa. Yksi keskeisin tavoite on vähentää peräkkäisten tutkintojen suorittamista ja luoda toimivia malleja hankkia joustavasti ja tehokkaasti uutta osaamista taustasta ja työmarkkinatilanteesta riippumatta, työelämän tarpeista lähtien. Tutkintokoulutuksen houkuttavuutta on lisännyt myös sen maksuttomuus. Siksi tärkeä tekijä on korkeakouludiplominkin toteuttaminen avoimen korkeakoulun kautta, jonka maltillinen opintopistehinta mahdollistaa osallistumisen laajoille kohderyhmille.

Ammattikorkeakoulut ovat lisänneet tutkintokoulutuksessaan monimuoto-koulutuksia, joissa hyödynnetään joustavia pedagogisia ratkaisuja ja jotka mahdollistavat opiskelun työn ohessa ja myös oppilaitosten ulkopuolella. Tämä kehitys tarjoaa yhä enemmän hyviä toteutusmuotoja korkeakouludiplomikoulutuksille, joita ei räätälöidä vaan toteutetaan tutkintokoulutuksen pohjalta. Pilotissakin saatujen kokemusten perusteella on tärkeää tarjota joustavuuden lisäksi riittävästi ohjausta sekä tukea korkeakouludiplomio opiskelijoiden ryhmäytymistä, vaikka he opiskelisivatkin yhdessä tutkinto-opiskelijoiden kanssa. Ryhmäytymisen tuo opiskelijoille vertaistukea ja mahdollistaa vertaisoppimisen ja ammatillisen verkostoitumisen, mikä parhaimmillaan levittää osaamista laajemminkin koko toimialalle. Hyvin ryhmäytyneet opiskelijat näyttävät suorittavan myös opintonsa todennäköisemmin loppuun. Nämä tekijät ovat avainasemassa siinä, että voidaan toteuttaa kustannustehokkaita ja vaikuttavia korkeakouludiplomikoulutuksia.

Avoimen ammattikorkeakoulun polkuopintoihin tai esimerkiksi avoimen yliopiston tarjoamiin perus- ja aineopintoihin verrattuna korkeakouludiplomin erityisyys on siinä, että koulutuspaketti on koottu osaamislähtöisesti sekä AMK- että YAMK-tutkinnon osista. Tässä voidaan hyödyntää myös eri alojen ja jopa eri korkeakoulujen tutkintojen sisältöjä. Tämä toteutusmalli on kiinnostava myös kansainvälisestä näkökulmasta. Korkeakouludiplomia vastaavia SCHE (short cycle higher education)-koulutuksia on käynnistetty yhä enemmän eri maissa, mutta usein niissäkin on lähtökohtana suorittaa tietty osuus tutkinnon alusta. SCHE lisättiin 2015 osaksi Bolognan prosessia, mikä lisää sen painoarvoa. Kansainvälisen kehityksen taustalla on samoja ilmiöitä kuin Suomessa: tavoite lisätä korkeakoulutukseen osallistuvien osuutta, madaltaa kynnystä korkeakoulutukseen osallistumiseen ja tarjota sujuva väylä osaamisen täydentämiseen niin korkeakoulutetuille kuin matalammin koulutetuille.

Osaamislähtöisyys, monimuotoiset työelämälähtöiset toteutusmallit ja sujuvat opintopolut eri koulutusasteilta toiselle ovat Suomen vahvuuksia, joihin kohdistuu kansainvälistä kiinnostusta.

Saadun palautteen perusteella työelämä arvostaa paketoitua, syventävää mutta rajattua osaamista tarjoavaa koulutuskokonaisuutta. Myös sillä on painoarvoa, että koulutus on korkeakoulutasoista. Korkeakouludiplomikoulutuksen kehittämisen tavoitteena ei ole korvata vaan täydentää tutkintokoulutusta ja maksullista täydennyskoulutusta. Koulutuksen toteuttajien näkemysten mukaan korkeakouludiplomi tuo parhaimmillaan sisältöä, asiantuntijoita ja opiskelijoita kaikkiin näihin kolmeen toteutusmuotoon. Koulutuksen alhaisella hinnalla on kuitenkin selkeä yhteys siihen, että eri kohderyhmillä on aidosti mahdollisuus osallistua koulutukseen.

Korkeakouludiplomi-hankeen tavoitteena ei ole ollut sinällään tehdä tunnetuksi korkeakouludiplomia nimikkeenä eikä se ole vasta puolitoista vuotta käynnissä olleiden koulutusten aikana mahdollistakaan. Siitä huolimatta on työelämänkin näkökulmasta selkeää, että samankaltaisilla koulutuksilla on yhtenäinen nimike. Siksi esitämme, että korkeakouludiplomi olisi yhtenäinen nimike korkeakoulututkimuksen osista paketoitulle 60 opintopisteen laajuiselle osaamiskokonaisuudelle. Todistuksella, korkeakouludiplomilla, opiskelija pystyy osoittamaan, että hänellä on 60 opintopisteen verran korkeakoulutasoista syventävää osaamista tietyltä alueelta. Vastaavasti lyhemmille kokonaisuuksille voitaisiin määrittää yhtenäiset nimikkeet ja laajuudet. Nämä rajaukset edistäisivät sitä, että osaamiskokonaisuudet ovat selkeitä ja tunnistettavia työelämän näkökulmasta.

60 opintopisteen laajuutta korkeakouludiplomille voidaan perustella sillä, että se on riittävän laaja antamaan syventävää osaamista. Se vastaa laajuudeltaan monia muita syventäviä koulutuksia ja pätevyksiä, kuten Korva omassa artikkelissaan kuvasi. Koulutuksen suoritus aika on tällöin sivutoimisesti 1,5–2 vuotta. Pidemmät koulutukset eivät enää ole tarkoituksenmukaisia korkeakouludiplomille asetettujen tavoitteiden näkökulmasta. Myös koulutusten keskeytykset lisääntyisivät todennäköisesti pidemmissä koulutuksissa.

Näemme myös, että osa korkeakouludiplomia on sisällön paketointi. Korkeakouludiplomia ei voisi saada suorittamalla itse valitun 60 opintopisteen kokonaisuuden avoimen korkeakoulun opintoja. Korkeakouludiplomiin voi silti sisältyä valinnaisten opintojen osuus. Korkeakouludiplomin merkitys työelämälle ja yksilölle tulee siitä, että hän saa valitulta alueelta syventävää osaamista, joka edellyttää opintojen suunnittelua kokonaisuutena. Koulutusmallina korkeakouludiplomi soveltuu hyvin ammattikorkeakouluille, joilla on olemassa sopivaa koulutustarjontaa, asiantuntijoita ja joissa on panostettu osaamislähtöisyyteen ja monimuotoisiin koulutuksen toteutustapoihin.

KIRJOITTAJAT

KIRJOITTAJAT

Eero Aarresola

Insinööri (YAMK), lehtori, logistiikka
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Jaana Auer

MMM, yrittäjyyden lehtori
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Maija Haaranen

KTM, lehtori
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Sami Kantanen

Insinööri (YAMK), koulutus- ja T&K-päällikkö, logistiikka
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Ari Karsikas

KTM, hallinto- ja talouspäällikkö, Keski-Suomen Pelastuslaitos;
tuntiopettaja
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Elina Kirjalainen

HM, projektisihteeri
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Raija Lundahl

FM, lehtori
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Maarit Korva

KM, HuK, suunnittelija
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Sanna Nieminen

TkT, yliopettaja, hankintojen johtaminen
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Pertti Pernu

KTM, koulutuspäällikkö
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Aila Pikkarainen

THM, KM, lehtori
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Tytti Pintilä

FM, projektipäällikkö
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Sähköposti: etunimi.sukunimi@jamk.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN Julkaisuja

MYyntI JA JAKELU

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/julkaisut

VERKKOKAUPPA

www.tahtijulkaisut.net

jamk.fi

jamk.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35, 40200 Jyväskylä
Puh. 020 743 8100
Faksi (014) 449 9700
www.jamk.fi

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

HYVINVOINTIYKSIKKÖ

LIIKETOIMINTAYKSIKKÖ

TEKNOLOGIAYKSIKKÖ

Jyväskylän ammattikorkeakoulu toteutti vuosina 2013–2015 valtakunnallisen korkeakouludiplomikokeilun opetus- ja kulttuuriministeriön esityksen pohjalta. Korkeakouludiplomikoulutukset ovat korkeakoulututkintojen osista muodostettuja osaamiskokonaisuuksia, jotka ovat kaikille avoimia pohjakoulutuksesta ja työkokemuksesta riippumatta. Tavoitteena oli selvittää tutkintoja lyhyempien osaamiskokonaisuuksien tarvetta ja toteutusmalleja.

Julkaisussa kerrotaan korkeakouludiplomien taustalla vaikuttaneesta korkeakoulupolitiikasta ja kansainvälisestä kehityksestä, kuvataan kokeilussa toteutettua neljää koulutusta sekä arvioidaan mallin toteutustapaa, merkitystä ja jatkokehitysmahdollisuuksia.

ISBN 978-951-830-415-2

9 789518 304152 >